

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9
ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

โดย

เจริญ เจสันเทียะ และคณะ
พฤศจิกายน 2562

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

“สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม
อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ”

คณะผู้วิจัย

1. นายเจริญ	เจสันเทียะ	หัวหน้าโครงการ
2. นางสาวจันทน์	เนียมขุนทด	นักวิจัย
3. นางสาวสุพรรณ	ประยูรคำ	นักวิจัย
4. นางสาวอุลัย	เทือกอุด	นักวิจัย
5. นางสาวนิตยา	จันทร์คำภา	นักวิจัย
6. นายโรจน์	ชาติประโคน	นักวิจัย
7. นางสาวสันต์หทัย	เกาะกลาง	นักวิจัย
8. นายหง่าน	ชำนาญ	นักวิจัย
9. นายวิรัตน์	โคกสีนอก	นักวิจัย
10. นายวิเชียร	จันทร์คำภา	นักวิจัย
11. นางสาวจันทน์	ไทรนอก	นักวิจัย
12. นางสาววาสนา	เดชบุรีรัมย์	นักวิจัย
13. นายนาทภูมิ	ไกรมะเรียง	นักวิจัย
14. นายสมพงษ์	ดิเรกศรี	นักวิจัย
15. นางสาวหวัง	จันทร์คำภา	นักวิจัย
16. นางสาวอาน	ดิเรกศรี	นักวิจัย
17. นายบัญญัติ	ผิตพันธ์	นักวิจัย
18. นางเบญญา	ธนบุญลือ	นักวิจัย
19. นางขุน	เกาะกลาง	นักวิจัย
20. นางสาวปวีณา	อินทร์วิเศษ	นักวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเก่งขึ้นในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการ เพื่อให้คนในชุมชนทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะพบ ใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่มียึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับ ครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและ รูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยมีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของ

โครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และ นักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย โครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ” ได้ดำเนินงานมาถึงช่วงสุดท้ายของโครงการ

ทีมวิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานสนับสนุนงานวิจัย (สกว) ที่ได้อนุมัติงบประมาณในการทำงานวิจัย ให้กับชุมชนมอหินขาว เพื่อนำไปดำเนินการ ในการเรียนรู้ ศึกษา วิธีการ กระบวนการ ในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณพี่เลี้ยง คุณสุนันtha โรจน์เรืองโร พี่เลี้ยง คุณฉัตรชัย โรจน์เรืองโร ที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจตลอดการทำงาน ตลอดระยะเวลา 15 เดือน ชี้แนะ แนะนำ หาข้อมูลดี ๆ รวมถึงประสานงานกับที่ปรึกษา หน่วยงาน และภาคีเครือข่าย มาโดยตลอด

ขอบพระคุณ คุณวิชัย พลอยปัทมวิชิต คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา รวมไปถึงให้ความรู้ในเรื่องของ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบพระคุณ คุณสนธิ แม้นมณี ให้ความรู้ เกี่ยวกับข้อกฎหมาย พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ รวมไปถึงพระราชบัญญัติของทางอุทยานแห่งชาติ ข้อควรรู้ สารสำคัญต่าง ๆ อธิบายเข้าใจง่าย มีความรู้ ชัดเจน

ขอขอบพระคุณ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วิทยากรผู้ให้ความรู้ เรื่อง “สิทธิชุมชน” เป็นประโยชน์ต่อทีมวิจัย ชุมชน ชาวบ้านที่ได้ร่วมเข้ารับฟังองค์ความรู้ในครั้งนี้

ทีมวิจัย
พฤษภาคม 2562

บทสรุปผู้บริหาร

“สิทธิชุมชนมอหินขาว” กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ” หมู่บ้านวังคำแคน เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน มี “มอหินขาว” ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน ถือเป็นสมบัติร่วมของชุมชน จึงเป็นเหตุผลให้ชุมชนมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้เอง ชาวบ้านเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้มารวมกันอยู่ที่นี่ ทำให้คนที่เคารพศรัทธา มีชีวิตอยู่รอด มีอยู่มีกิน มีรายได้ด้วยความร่วมมือของอำเภอสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ถูกประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน และถูกใช้เป็นที่ถ่ายทำรายการภาพยนตร์ มีพื้นที่ป่าเต็งรัง 80 ไร่ ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในเชิงเป็นอาหารและสมุนไพร นอกจากนี้ยังรวมไปถึงเชิงคุณค่าและมูลค่าอีกด้วย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่บ้านตั้ง , บ้านวังคำแคนและบ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 1 บ้านวังคำแคน หมู่ที่ 9 และบ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษาบริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาของมอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาองค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

เครื่องมือการเก็บข้อมูลได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย สนทนากลุ่มใหญ่ แบบสอบถาม การให้ความรู้ ข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์สรุปอุปนัย นำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการมา มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น เช่นจากการสัมภาษณ์ สอบถามผู้มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่มอหินขาว เช่น เก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ เก็บดอกไม้กวาด เป็นต้น ทางกลุ่มจะนำข้อมูลในส่วนนี้มาประกอบเพื่อวิเคราะห์แนวทาง และดำเนินการต่อไป

ผลการวิจัยตอบตามวัตถุประสงค์

พื้นที่วิจัยครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน ตำบลซำสูง หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว และหมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน (มีคุ่มวังคำแคนกับคุ่มบ้านตั้ง) ตำบลท่าหินโงม ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านมีประชากรประมาณ 900 กว่าครัวเรือน ชุมชนจะอยู่ห่างจากมอหินขาวเพียง 5 กิโลเมตร โดยเฉพาะบ้านวังคำแคนรวมกับคุ่มบ้านตั้ง เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน คือ ลำห้วยกราย ห้วยอีบุต ห้วยวังน้ำเขียว ห้วยตาดีทอ ชุมชนมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่บนทัศนียภาพที่สวยงาม และอากาศดี มี “มอหินขาว” ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 850 เมตร จุดต่ำสุดประมาณ 600 เมตร เป็นหินยุคจูราสสิก 195 ล้านปี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน

ตามข้อเท็จจริงที่ได้มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างราชการกับชุมชนเมื่อปี 2544 ถือว่า มอหินขาวตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน ชุมชนจึงมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ มีพื้นที่ที่เป็นป่าเต็งรังประมาณ 80 ไร่ อยู่ตรงบริเวณวัดป่าพรหมราชศรัทธาธรรม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์เป็นอาหารและยาสมุนไพร ชุมชนมีพื้นที่ทำเกษตรที่ใกล้กับมอหินขาว (บ้านวังคำแคนมีคุ่มวังคำแคนกับคุ่มบ้านตั้ง)

องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านหลังจากที่ได้มีการเปรียบเทียบกฎหมายอุทยานและกฎหมายป่าไม้ สรุปว่าไม่ขอผนวก เนื่องจากวิถีชีวิต

ชุมชนที่ยังต้องหาอาหาร หาอยู่ หากินกับพื้นที่นี้ และเนื่องจากแผนที่มีการผนวกไม่ชัดเจน ยังไม่ได้มีการประชาคมให้ชาวบ้านรับทราบ ที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์กับอุทยานแห่งชาติไม่ดีนัก มีข้อข้องใจ ข้อสงสัย ในความรู้สึกต่อกันในทางที่ไม่สู้ดีนัก ความขัดแย้งที่สำคัญคืออุทยานฯ อ้างว่าได้ทำประชาคมแล้วแต่ชาวบ้านบอกว่ายังไม่ได้ทำ ซึ่งชาวบ้านได้คัดค้านประเด็นนี้มาโดยตลอด

สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย ทางออกมอหินขาวเรื่องการทำ MOU พัฒนาพื้นที่ร่วมกับอุทยาน ชาวบ้านปฏิเสธ เนื่องจากประสบการณ์ชาวบ้านการ MOU ไม่เคยเป็นจริง ชาวบ้านจึงหาทางออกด้วยการทำป่าชุมชนในที่ประชุมประชาคมระดับ 3 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อยู่ระหว่างดำเนินการ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลังจากจบโครงการวิจัย สิทธิชุมชนมอหินขาวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน ชุมชน ชาวบ้าน เกิดความเสียสละ การมีส่วนร่วม การทำประโยชน์กับชุมชน ชาวบ้าน เกิดการเรียนรู้ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีการจัดระบบ การวางแผน มีแบบแผนชัดเจน มั่นใจในข้อมูลที่มี ทำให้เรามีเกียรติมีศักดิ์ศรี พูดแล้วมีคนฟัง ชาวบ้านคนอื่น ๆ กล้าแสดงออกมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในการค้างคืน กางเตนท์ มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม มีการปลูกป่าเพิ่มเติม มีการดูแลพื้นที่ ตัดหญ้า เก็บขยะ เกิดการประชาคม เพื่อจัดตั้งป่าชุมชน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **ด้านสังคม** เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุขสบายมากขึ้น ได้รับความช่วยเหลือจากอุทยานเช่นเรื่องน้ำ เรื่องการต่อท่อน้ำมาใช้ ไม่มีความตึงเครียด มีความรู้ด้านสิทธิชุมชน ทำให้มีคนฟังชาวบ้านมากขึ้น รู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ปัญหาและอุปสรรค ในช่วงการดำเนินการโครงการในช่วงแรก ชาวบ้าน ชุมชนไม่ค่อยสนใจ ไม่เข้าร่วม เพราะเชื่อว่า ทางอุทยานฯ ได้ผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานเรียบร้อยแล้ว จากข้อมูลที่ได้ยินต่อ ๆ กันมา ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจและมองที่มวิจัยว่าจะทำโครงการวิจัยต่อไป เพื่ออะไร เกิดประโยชน์อะไร เพราะเชื่อว่าการคัดค้านการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยาน ไม่เป็นผล ถึงอย่างไรสุดท้ายก็ต้องไปเป็นพื้นที่อุทยานฯ อยู่ดี

ข้อเสนอแนะ หาแนวทางในการรวมกลุ่ม ไม่แตกแยก ทำงานร่วมกัน ทำป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในการบอกเส้นทาง ตามจุดต่าง ๆ การขับรถในกลุ่มนักท่องเที่ยว ควรเพิ่มความระมัดระวังในการขับขี่ ระวังเด็กและคนในชุมชน วางแผนงานในการเพาะพันธุ์กล้าไม้เอง

ข้อเสนอแนะในการจัดทำป่าชุมชนกรณีสำเร็จและไม่สำเร็จ

กรณีสำเร็จ ทางชุมชนจะจัดทำแผนงานด้านต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานและภาคีเครือข่าย ในด้านการท่องเที่ยว ด้านการดูแลฟื้นฟูป่า

กรณีที่ไม่สำเร็จ ทางชุมชนจะขอต่อรองให้ชุมชนได้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป

คำนำ

โครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ” ได้ดำเนินงานในการทำโครงการวิจัยมาจนสิ้นสุดโครงการ ผลจากการทำงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย เริ่มตั้งแต่ทีมวิจัย ชาวบ้าน ชุมชน เกิดการตื่นตัวปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ดีขึ้น มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวเองรวมไปถึงสิทธิที่ตัวเองและทุกคน สามารถดำเนินการได้ จากการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งที่ทีมวิจัยได้รวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งทางพี่เลี้ยงคอยชี้แนะ แนะนำรวมไปถึงภาคีเครือข่าย คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเสมอ คอยให้คำแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่พึงรับทราบ สิทธิชุมชนรวมถึงติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รายงานวิจัยฉบับนี้ จึงเปรียบเสมือนคู่มือหรือแนวทางการศึกษา ความรู้ในเรื่องสิทธิชุมชน การทำงานร่วมกับชุมชนรอบมอหินขาวรวมถึงที่ปรึกษา ภาคีเครือข่ายที่พร้อมให้คำแนะนำ ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไว้ด้วย จึงเป็นประโยชน์ต่อทีมวิจัยและชุมชนสืบต่อไป

ด้วยความหวัง

คณะผู้วิจัย

30 พฤศจิกายน 2562

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิด	5
2.2 ทฤษฎี	5
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.4 กรอบแนวคิด	14
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	16
3.1 รูปแบบการวิจัย	16
3.2 ขอบเขตการวิจัย	16
3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	18
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	19
3.5 กิจกรรมวิจัย	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	28
4.1 บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	28
4.2 สถานการณ์ปัญหาหมอกหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาว อย่างมีส่วนร่วม	53
4.3 องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	56
4.4 เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย	61
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	68
5.1 สรุปสาระสำคัญ	68
5.2 องค์ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัย	70
5.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	71
5.4 ปัญหาและอุปสรรค	71
5.5 ข้อเสนอแนะ	71

หน้า

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดงานวิจัย	15
ภาพที่ 2 : นักวิจัยร่วมวาดแผนที่ พื้นที่มอหินขาว	21
ภาพที่ 3 : ภาพวาดแผนที่ พื้นที่มอหินขาว	21
ภาพที่ 4 : ลักษณะที่ตั้งชุมชน	31
ภาพที่ 5 : อาณาเขตพื้นที่ชุมชน	32
ภาพที่ 6 : พื้นที่ชุมชน 3,500 ไร่	40
ภาพที่ 7 : โซนที่ 1 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน	40
ภาพที่ 8 : โซนที่ 2 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน	41
ภาพที่ 9 : ฝายน้ำล้น	54
ภาพที่ 10 -11 : เปิดน้ำทิ้งไว้	55
ภาพที่ 12 : การเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม	55
ภาพที่ 13 : ถอดบทเรียนผลการดำเนินงานวิจัย	65
ภาพที่ 14 – 15 : ถอดบทเรียนผลการดำเนินงานวิจัย	65

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 : แสดงจำนวนครอบครัวกับน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 1	44
ตารางที่ 2 : แสดงจำนวนครอบครัวกับน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 9	45
ตารางที่ 3 : แสดงจำนวนครอบครัวกับน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 5	45
ตารางที่ 4 : แสดงจำนวนครอบครัวกับน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 2	46
ตารางที่ 5 : สรุปเรื่องไม้กวาด	47
ตารางที่ 6 : สรุปการเก็บหน่อไม้ หมู่ที่ 1	48
ตารางที่ 7 : สรุปการเก็บหน่อไม้ หมู่ที่ 2	48
ตารางที่ 8 : สรุปจำนวนครอบครัว/น้ำหนักหน่อไม้/รายได้	50
ตารางที่ 9 : การใช้ประโยชน์จากมอหินขาวด้านเศรษฐกิจ 4 หมู่บ้าน	52

บรรณานุกรม

73

ภาคผนวก

74

- แบบสอบถามการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาว	75
- คณะกรรมการเครือข่ายคนรักมอหินขาว	79
- รายชื่อผู้ประสานงานกลุ่มฯ	80
- ประวัตินักวิจัย	81

บทที่ 1

บทนำ

โครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” มีระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 1 ปี 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2561 – 30 พฤศจิกายน 2562 ด้วยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีหัวหน้าโครงการ ได้แก่ นายเจริญ เจสันเทียะ ที่อยู่ 53 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งรายละเอียดของโครงการมีดังนี้

1.1 หลักการและเหตุผล

บนเทือกเขาภูแล่นคาที่อยู่เคียงคู่กับลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน อันอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญและสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นขุนเขาสูงหรือหลากหลายสายน้ำอันเป็นสาขาของลำปะทาวก็ตาม บนภูแล่นคามีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ “มอหินขาว” เป็นมรดกเมื่อดงามของ ชาวชัยภูมิที่คนไทยทั่วไปเริ่มรู้จักมากขึ้น มีระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าศึกษา มีก้อนหินมากมายหลากหลายรูปแบบที่แปลกตา มีกล้วยไม้ที่สวยงามหาดูจากที่อื่นได้ยาก จึงมีหน่วยงานอาสาเข้ามาพัฒนามอหินขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบันมอหินขาวมีส่วนหนึ่งอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติ ภูแล่นคา ตรงตำแหน่งที่เรียกว่า “ผาหัวนาค” ส่วนที่เหลืออยู่ตรงตำแหน่งพื้นที่ตั้งหินสูง 5 แห่ง และกลุ่มหินโขลงช้าง ซึ่งยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าจะอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติ ภูแล่นคา หรือจะอยู่ในความดูแลของคนในชุมชนบ้านตั้งและบ้านวังคำแคน หากพื้นที่หิน 5 แห่ง และกลุ่มหินโขลงช้างได้เป็นเขตของอุทยาน ทางชุมชนจะต้องเสียพื้นที่ทำกิน ไร่นาของชุมชนจะเปลี่ยนแปลงและเกิดผลกระทบกับชุมชนเป็นอย่างมากทีเดียว

พื้นที่วิจัยครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน ตำบลซับสีทอง หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว และหมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน (มีคุ้มวังคำแคนกับคุ้มบ้านตั้ง) ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านมีประชากรประมาณ 900 กว่าครัวเรือน ชุมชนจะอยู่ห่างจากมอหินขาวเพียง 5 กิโลเมตร โดยเฉพาะบ้านวังคำแคนรวมกับคุ้มบ้านตั้ง เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน คือ ลำห้วยกราย ห้วยอิบุด ห้วยวังน้ำเขียว ห้วยตาตไทร ชุมชนมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่บนทัศนียภาพที่สวยงามและอากาศดี มี “มอหินขาว” ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 850 เมตร จุดต่ำสุดประมาณ 600 เมตร เป็นหินยุคจูราสสิก 195 ล้านปี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน ตามข้อเท็จจริงที่ได้มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างราชการกับชุมชนเมื่อปี 2544 ถือว่า มอหินขาวตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน ชุมชนจึงมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ มีพื้นที่ที่เป็นป่าเต็งรังประมาณ 80 ไร่ อยู่ตรงบริเวณวัดป่าพรหมราชศรีทธาธรรม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์เป็นอาหารและยาสมุนไพร ชุมชนมีพื้นที่ทำเกษตรที่ใกล้กับมอหินขาว (บ้านวังคำแคนมีคุ้มวังคำแคนกับคุ้มบ้านตั้ง)

หลังจากที่มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนแล้วมอหินขาวตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านได้ช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่มอหินขาวเป็นอย่างดี อาทิเช่น ไม่ให้วัวขึ้นไปกินหญ้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และคอยเก็บเศษขยะที่นักท่องเที่ยวได้ทิ้งไว้ ตลอดจนตกแต่งถนนชาวบ้านที่ทิ้งเศษแก้วและมารบกวนสถานที่ท่องเที่ยวเป็นต้น ส่วนหน่วยงานราชการก็ได้ช่วยประชาสัมพันธ์และเป็นพี่เลี้ยงให้กับชาวบ้าน โดยผู้ที่มีบทบาทหลักได้แก่ นายอำเภอสุรพล สายพันธ์ และนายวันชัย อัครทวีทอง

ซึ่งเป็นป่าไม้อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ ต่อมาปี พ.ศ. 2545 หน่วยงานการปกครองไทยมีเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้ามาสำรวจบริเวณมอหินขาว มาดูสภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาด้านแหล่งน้ำและการฟื้นฟูระบบนิเวศให้ดีขึ้น ดังนั้นช่วงปีพ.ศ.2546 - 2547 กรมป่าไม้ร่วมกับชุมชนมีกิจกรรมปลูกป่ากันอย่างต่อเนื่อง ช่วงนี้เองเริ่มมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมมอหินขาวกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนจึงเห็นเป็นโอกาส จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นในปี พ.ศ. 2548 โดยมีนายจวน หนองสระ เป็นประธานกลุ่ม หลังจากนั้นไม่นานก็เกิดกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบฟักทอง กล้วยฉาบ มันฉาบ เป็นต้น

ในช่วงเวลาที่ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเคียงคู่กับกิจกรรมวิถีชีวิตชุมชนอย่างเป็นปกติสุข โดยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2551 ทางกรมป่าไม้ได้มีการประชุมและมีมติขอร้องให้มอหินขาวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ชุมชนในพื้นที่เกิดความระส่ำระสายวิตกกังวล เป็นประเด็นใหญ่ที่ชุมชนในพื้นที่ช่วงนั้นถกเถียงเรื่องนี้อย่างสับสนและไม่เข้าใจต้นสายปลายเหตุที่เกิดขึ้น นายเจริญ ผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้น ก็ทำเรื่องคัดค้านหน่วยงาน โดยให้เหตุผลว่าเป็นพื้นที่ของชุมชนที่มีไว้สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อย่างไรก็ตามทางหน่วยงานราชการได้ยื่นเรื่องเข้าระบบราชการเรียบร้อยแล้ว ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินโงม ได้มีการประชุมร่วมกันและมีความเห็นร่วมกันว่า ไม่เห็นด้วยที่มอหินขาวจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ จึงได้ร่วมกันทำหนังสือคัดค้านส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตลอดระยะเวลาหลายปีนับแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา ปัญหาเรื่อง มอหินขาวที่กำลังเกิดขึ้นอยู่สร้างปัญหาและผลกระทบต่อคนในชุมชนหลายเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเห็นที่หลากหลาย ทั้งเหมือนและแตกต่าง ทั้งเกิดความร่วมมือและความขัดแย้ง จนในที่สุดปี พ.ศ. 2557 พื้นที่มอหินขาวส่วนหนึ่ง ซึ่งอยู่ตรงตำแหน่งที่เรียกว่า “ผาหัวนาค” ได้กลายเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาอย่างเป็นทางการเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นอีกไม่นาน อธิบดีกรมป่าไม้มาสำรวจมอหินขาวในพื้นที่กลุ่มที่ที่เหลือน้อย ซึ่งก็คือ พื้นที่ตรงจุดที่มีกลุ่มหินโหลงช้างและกลุ่มหินแท่งใหญ่ 5 แท่ง ตามที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทำเรื่องขอผนวกร่วมกันเป็นเขตอุทยานแห่งชาติเต็มพื้นที่ ซึ่งก็มีข่าวว่า ถ้าไม่มีใครคัดค้านก็จะผนวกเป็นเขตอุทยานในวันที่ 5-6 มีนาคม พ.ศ. 2561 นี้ อย่างไรก็ตามชุมชนในพื้นที่ ก็ได้ยื่นเรื่องทำหนังสือคัดค้านเรียบร้อยแล้ว ชุมชนยังเฝ้าติดตามสถานการณ์อยู่

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับมอหินขาวในปัจจุบัน ชาวบ้านรู้ว่า ถ้าไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เห็นเชิงประจักษ์แล้ว อาจจะสูญเสียพื้นที่ส่วนที่เหลือของมอหินขาวให้กับเขตอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาอีกก็ได้ ฉะนั้นในปีพ.ศ. 2558 ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับชุมชน จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนามอหินขาวขึ้นมา เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่เป็นของชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมประจำปีเดือนและประจำปีขึ้นมา อาทิเช่น กิจกรรมตัดหญ้า เก็บขยะล้างห้องน้ำ ที่สำคัญคือ

กิจกรรมปลูกป่า โดยมี อบต.และชุมชนเข้าร่วมประมาณเดือนสิงหาคมของทุกปี ด้วยความคาดหวังว่า ชุมชนเองจะมีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง แสดงหน้าที่ในความรับผิดชอบ ด้วยสำนึกในจิตใจ แม้จะไม่มิงบประมาณมาสนับสนุนก็ตาม ซึ่งความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อการวิจัยโครงการนี้ มีดังนี้ 1) ร่วมกันรักษา ร้องขอสิทธิชุมชนคืน เพื่อพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวังคำแคน 2) ขอจัดตั้งเป็นป่าชุมชน ถวายแด่พ่อหลวงและพระราชินี 3) ขอคืนมอหินขาวและร้านค้า 18 หลังแก่ชุมชน 4) ฟื้นฟูกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชน การบวงสรวงมอหินขาว การปลูกป่าและอื่นๆ

บนเทือกเขาภูแล่นคา มีชาวบ้าน 4 ตำบลมารวมตัวกัน และพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันตลอดทั้งปี 2560-2561 โดยใช้สโลแกนว่าท่องเที่ยวมหานครกลางหาว มอหินขาว ภูแล่นคา ซึ่งชาวบ้านทั้ง 4 ตำบล ได้ใช้ชื่อการรวมตัวครั้งนี้ว่า “เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครกลางหาว” โดยมีชาวบ้านหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 บริเวณมอหินขาว ตำบลท่าหินโงม ได้เกิดความตื่นตัวลุกขึ้นมาจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน

ทำให้เห็นว่าชุมชนมีความตระหนักในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และอยากร่วมกันดูแลรักษาอนุรักษ์และฟื้นฟู เช่น ข้อที่ 4 และข้อที่ 6 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 กล่าวถึง การพัฒนาระดับการผลิต การเกษตรที่ใช้และพึ่งพาสารเคมีให้เป็นเกษตรอินทรีย์เพื่อความยั่งยืน และ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชุมชนให้คงความหลากหลายให้เป็นแหล่งใช้สอยและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน อันเป็นโจทย์ที่นักวิจัยควรจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องหาวิธีการที่จะทำให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

จากบทเรียนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงควรมีงานวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล บทเรียน ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเป็นมา บริบทชุมชนที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาวอย่างยั่งยืนร่วมกัน อีกทั้งการช่วยให้ชาวบ้านมีสิทธิในการจัดการดูแลทรัพยากร มอหินขาว อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของชาวบ้าน 4 ตำบลภูแลนคาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สืบไป

1.2 โจทย์วิจัย

1.2.1 คำถามหลัก

การทำให้เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาวควบคู่กับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายควรเป็นอย่างไร

1.2.2 คำถามรอง

1.2.2.1 บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

1.2.2.2 สถานการณ์ปัญหาของมอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร

1.2.2.3 องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร

1.2.2.4 การจะทำให้เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว ควบคู่ไปกับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายจะทำได้หรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.3.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาของมอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม

1.3.3 เพื่อศึกษาองค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

1.3.4 เพื่อให้เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 Output

1.4.1.1 เิงการวิจัย

1) ได้ทราบบริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

2) ได้ทราบสถานการณ์ปัญหาหมิ่นขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการหมิ่นขาวอย่างมีส่วนร่วม

3) ได้องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

1.4.1.2 เจริญการพัฒนา

ชุมชนหมิ่นขาวมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

1.4.2 Outcome

ชุมชนหมิ่นขาวและเครือข่ายชาวบ้าน 4 ตำบลภูแล่นคา มีสิทธิในการจัดการทรัพยากร และช่วยกันดูแลรักษาให้เกิดความยั่งยืน

1.4.3 Impact

1.4.3.1 ชาวบ้าน 4 ตำบลภูแล่นคามีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

1.4.3.2 ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู

1.5 นิยามศัพท์

สิทธิชุมชน หมายถึง “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี ของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุง รักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” โดยสามารถต่อสู้เพื่อหลุดพ้นจากกลไกของรัฐ ที่เข้ามาแทรกแซงอย่างแยบยล และสามารถต่อสู้และดำรงอยู่ได้ อย่างเป็นธรรมและสันติ ช่วยให้การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำได้

ความร่วมมือ หมายถึง บุคคลในหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งทำงานช่วยเหลือซึ่งกัน ด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

ภาคีเครือข่าย หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กรที่มีเป้าหมายร่วมกัน มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย (ร่วมคิด / วางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล) โดยมีความสัมพันธ์แนบแน่น มีความเสมอภาค และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง "

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของโครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ”

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

แนวคิดการพัฒนา ได้แก่ ความหมาย สาระสำคัญ พร้อมยกตัวอย่างการพัฒนาจากมุมมองดังกล่าว ดังนี้ เลือกศึกษา 2 ประเด็น ไม่ซ้ำกัน

ประเด็นที่เลือกนำมาศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการพัฒนา ได้แก่ ประเด็นการมีส่วนร่วม และการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.1แนวคิดการมีส่วนร่วม (ความหมาย สาระสำคัญ พร้อมยกตัวอย่างการพัฒนา)

2.1.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ

กระบวนการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่การถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติตามแผนมีการทำงานร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2.1.1.2 ความหมาย สาระสำคัญ การวิจัยอย่างมีส่วนร่วม Participate Action Research

กมล สุตประเสริฐ (2540, หน้า 8) กล่าวถึง ของ PAR ไว้ว่า “PAR คือ การวิจัยค้นคว้าแสวงหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันแต่เพียงว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนาเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย”

ชนิษฐา กาญจนรังสี (2544) สรุปว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการรวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เป็นการพยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา วางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา (planning) ปฏิบัติตามแผน (doing) และติดตามประเมินผล (checking) โดยทุกขั้นตอนมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมด้วย

สุริยา วีรวงศ์ (2546) กล่าวถึงความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นวิธีวิทยาให้สังคมช่วยกันคิด โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งขยับจากการวิจัยแบบปกติ การทำวิจัยประเภทนี้ จะต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งจะเห็นจากภาพของวิธีการที่เคลื่อนตัวมาเป็นการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กรานดี และ คิมมิส (Grundy and Kemmis) อ้างถึงใน บุญเรียง ขจรศิลป์, 2546) ชี้ว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คนที่ร่วมวิจัยต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ วางแผน (plan) การกระทำตามแผน (do) และประเมินผล (check) ทุกกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการประเมินตัวเอง (action) พร้อมกับการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เมื่อเวลาที่ดำเนินงานอาจขยายแวงดวงของผู้ร่วมวิจัยในโครงการไปอีก แต่ก็ต้องมีกระบวนการที่พยายามรักษาการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันระหว่างทีมงานทุกคนไว้ได้ ส่วนใหญ่การวิจัยประเภทนี้จะเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการของประชาธิปไตยอย่างหนึ่งในลักษณะของกระบวนการวิจัยอยู่บนฐานของปรัชญาและคุณค่าที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง (people centered) สร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชน (empowerment) ด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (participation) ผ่านการวิจัยเพื่อเปลี่ยนสภาพ (transformation) ของบุคคลและสังคม

สุภางค์ จันทวานิช (2543, หน้า 67-68) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัยนับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล

อริศรา ชูชาติ (2538, หน้า 8) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (participation) เป็นความหมายในส่วนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ประชาชนสมาชิกของชุมชน กับ ผู้วิจัย ผู้ปฏิบัติการได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันประเมินปัญหาความต้องการของชุมชน (need assessment) ร่วมกันในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันว่า ชุมชนมีปัญหา และข้อบกพร่องในเรื่องใดบ้าง แล้วร่วมกันระบุปัญหานั้น ต่อจากนั้นก็มีการศึกษาหาแนวทางในการแก้ปัญหามี การสำรวจทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ องค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการวางแผนการแก้ปัญหา ดำเนินการติดตามผล และสุดท้าย คือ การประเมินผล ซึ่งงานทั้งหมดเป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกของชุมชนที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตลอดกระบวนการ

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540 , หน้า 31) กล่าวว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย และการ

ลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตน ดังนั้น PAR จึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชน ผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาท เปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการทำการวิจัยนั่นเอง การมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจว่าควรจะต้องมีการเริ่มศึกษาในชุมชนนั้น ๆ หรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักฐาน และข้อมูล เพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกกระบวนการแก้ปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และการเสนอสิ่งที่ค้นพบจนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงมือปฏิบัติ”

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545, หน้า 232) ระบุว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเทคนิคการศึกษา และ วิเคราะห์ปัญหาชุมชนที่เน้นคนในชุมชนสามารถรวมตัวกันในรูปแบบขององค์กร ประชาชนที่มีประสิทธิภาพโดยเพิ่มศักยภาพของชุมชนด้วยระบบข้อมูลให้ประชาชนเห็นความสำคัญของข้อมูล เพราะข้อมูลจะช่วยให้คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และดำเนินการพัฒนาชุมชนต่อไป

ดังนั้น จากผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลายๆ คน พอจะกล่าวได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มีผู้มีส่วนร่วมหลายฝ่ายเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดโดยมีการร่วมทุกกระบวนการการวิจัย ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ตั้งแต่เริ่มการเลือกประเด็นปัญหาจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยถือว่าทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญเท่าๆ กัน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมที่ได้ร่วมลงมือกระทำ โดยยึดหลักประชาธิปไตย

2.1.1.3 ตัวอย่างการพัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการแก้ไขปัญหของชุมชนทุกมิติด้วยหลักการมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอนตั้งแต่ช่วงพัฒนาโครงการ การดำเนินงานระยะที่ 1 และการดำเนินงานระยะที่ 2 จึงเป็นทั้งการวิจัยและการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาบนฐานข้อมูลจากปัญหารวมหมู่ หัวใจคือการสร้างกระบวนการเรียนรู้กับผู้วิจัย ดังนั้นการเก็บข้อมูลไม่ใช่เพียงแต่การได้ข้อมูลมาเท่านั้น แต่เป็นการสร้างพลังให้กับชุมชนได้รู้ต้นจากข้อมูลเพื่อให้ชุมชนได้ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาของตัวเอง

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.2.1 ความหมาย สาระสำคัญ

ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) “รูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง” (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

คำจำกัดความนี้โดยสมัชชาโลกจาก World Commission on Environment ที่กำเนิดขึ้นจากรายงานเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Bruntland Report หรือ Our Common Future)

ราชบัณฑิตยสถานได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ประกอบด้วยแนวคิดอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความต้องการที่จะมีมาตรฐานที่ดีกว่าเดิม
2. ชีตจำกัดของสิ่งแวดล้อม ระบบสภาพแวดล้อมมีขีดจำกัดในการให้ทรัพยากรและมีขีดจำกัดในการรองรับของเสีย
3. ความยุติธรรมในสังคมทั้งระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อ ๆ ไป

ความยั่งยืนนั้นไม่อาจมั่นคงอยู่ได้ หากปราศจากนโยบายการพัฒนาที่คำนึงถึงปัจจัยทางสังคมและทางวัฒนธรรมเข้ามาพิจารณาด้วย จึงต้องคำนึงถึงหลักการความยุติธรรมระหว่างชนรุ่นปัจจุบันกับชนรุ่นต่อ ๆ ไป (Intergenerational Equity) และหลักการความยุติธรรมระหว่างชนรุ่นเดียวกัน (Intragenerational Equity)

แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นเอกสารสำคัญฉบับหนึ่งของสหประชาชาติได้รับการรับรองจากการประชุมEarth Summit ที่นครริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเปรียบเสมือนแผนแม่บทเพื่อ การพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก เพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาใน ศตวรรษที่ 21 โดยครอบคลุมการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม และ ด้านสิ่งแวดล้อม

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการ 21 แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- ส่วนที่ 2 การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร
- ส่วนที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ที่สำคัญ
- ส่วนที่ 4 วิธีการในการดำเนินงาน

สามารถประมวลแนวทางสำคัญ ได้ดังนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องผสมผสานและควบคู่ไปกับ การพัฒนาและความห่วงใยในสิ่งแวดล้อม
2. การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ การปล่อยของเสียและ มลพิษต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมไม่ยั่งยืน
3. จะต้องมีการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก มีผลกระทบอย่างเฉียบพลันต่อสุขภาพและความ เป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ เกิดผลกระทบต่อประชากรรุ่นลูกหลานในอนาคต
4. มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน ก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในอันที่จะดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

นอกจากนี้ในหนังสือ Business as Usual Versus Sustainable Development ได้กล่าวถึงการพัฒนายั่งยืนหมายถึง การมีเทคโนโลยีที่ชาญฉลาดเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากพลังงานสะอาดของแสงอาทิตย์ ลม พลังงานหมุนเวียน การใช้จักรยาน การเดิน การไม่เสพติดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การจัดการขยะ อาคารที่มีประสิทธิภาพและสร้างพลังงาน สอดคล้องกับธรรมชาติ

2.1.2.2 ตัวอย่างการพัฒนาโดยใช้หลักการการพัฒนายั่งยืน

การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี 2543 ประเทศไทย และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 โดยเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) อันประกอบด้วย 8 เป้าหมายหลัก คือ 1. ขจัดความยากจนและความหิวโหย 2. ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3. ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี 4. ลดอัตราการตายของเด็ก 5. พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ 6. ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ 7. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 8. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก มี 21 เป้าหมายเฉพาะและเชิงปริมาณ และมีตัวบ่งชี้ประมาณ 60 ตัวเพื่อวัดความคืบหน้า

ระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษทั้ง 8 ข้อ กำลังจะสิ้นสุดลง โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ เช่น อัตราความยากจนที่ world bank วัดได้ที่ 1.25 ดอลลาร์คนคนต่อวัน เป็นเส้นแบ่งความยากจน ปีก่อนหน้า 2553 อัตราความยากจนประมาณ 44% แต่พอปี 2553 ลดเหลือ 20 %

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย

2.1.2.3 แนวคิดสิทธิชุมชนเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 41 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

หมวด 4

หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

(2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

มาตรา 57 รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม

และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์

จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมี

ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา

และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

- (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- (3) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (4) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น
- (5) ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

อ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ความร่วมมือจากพหุภาคีในการบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน” สัญญาเลขที่ RDG5440027

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ และการกระจายอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยอยู่บนหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสิทธิการปกครองตนเอง และสิทธิชุมชน ที่รับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติข้ามพรมแดน โดยการพัฒนาศักยภาพของประชาชน

ในพื้นที่ทุกภาคส่วนในการป้องกันปัญหา และปฏิบัติการเชิงรุกต่อการวางแผนและการปฏิบัติการในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ จำเป็นต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 โดยมีการออกแบบสร้างกระบวนการ และกลไกให้มีการบูรณาการทั้งในระดับตำบล ในขณะที่ในระดับจังหวัดทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและรับรองความชอบธรรมของกฎหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประกาศบังคับใช้ในพื้นที่ ตลอดจนสนับสนุนให้คำปรึกษาและงบประมาณในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรฯ เชื่อมโยงในระดับตำบล ระดับจังหวัดและระดับชาติ

การแก้ไขปัญหาการออกกฎหมายท้องถิ่นในการบริหารจัดการที่ดิน หน่วยงานของรัฐหรือผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลและให้ความเห็นชอบในการออกกฎหมายท้องถิ่น ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและคำนึงถึงประเพณีวัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ ความต้องการของชุมชน สังคมในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ มาประกอบการพิจารณาการอนุมัติ อนุญาตหรือ เห็นชอบต่อกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายด้านภาษี เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุน อปท. ร่วมกับชุมชน บริหารจัดการกองทุนที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติในระดับตำบล โดยมีเงื่อนไขในการสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรฯ ร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนและ อปท. ในระดับตำบล

ให้มีการปรับปรุงการบริหารงานของ อปท. โดยจัดให้มีเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ นายก องค์การบริหารส่วนตำบลหรือนายกเทศมนตรีได้เลือกบุคลากรได้ด้วยตนเอง ให้มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในตำบลร่วมกับ อปท. อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนให้คำปรึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในตำบลร่วมกับ อปท. อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนให้คำปรึกษาเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการได้จริงจากการดำเนินการโครงการสรุปได้ว่า อปท. และองค์กรชุมชนต้องการที่ปรึกษาที่มีการให้คำแนะนำและร่วมพัฒนาความรู้และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ถ้าหาก อปท. มีงบประมาณของตนเองจากรัฐบาลและจากภาษีที่ได้มา ก็จะทำให้ อปท. ใช้งบประมาณสนับสนุนในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพการวิเคราะห์ปัญหาของโครงสร้างของสังคมไทยกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาอุปสรรคของการกระจายอำนาจ ความเป็นไปได้ของทางออก พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือต่างๆอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนความรู้ให้กับแกนนำชุมชนสมาชิกในชุมชนและทีมงานของ อปท.

พัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับศักยภาพของภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้อง กลไกต่างๆจึงมีทั้งในรูปแบบของเครือข่ายหมู่บ้าน เครือข่ายตำบล เครือข่ายจังหวัด การสนับสนุน

กระบวนการประสานความร่วมมือจากพหุภาคีที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ และหาแนวทางของกฎหมายการกระจายอำนาจให้กับองค์กรชุมชนร่วมกับ อบต. ในการดำเนินการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ การจัดทำผังชุมชนหรือการคุ้มครองพื้นที่

สำหรับหน่วยสนับสนุนการพัฒนาดังกล่าว ควรมีการกระจายไปในระดับจังหวัด ลักษณะของหน่วยสนับสนุน ควรเป็นทีม จำนวน 1-2 คน ในแต่ละจังหวัด เพื่อมีบทบาทให้คำปรึกษาแก่ ชุมชน และ อบต. อย่างใกล้ชิด โดยมีบทบาทการเสริมศักยภาพและร่วมประสานกับหน่วยงานกับหน่วยงานของรัฐในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

ลักษณะของทีมงานหน่วยสนับสนุนต้องเข้าใจบริบทของชุมชนและทำงานต่อเนื่อง มีทักษะการประสานงาน รู้จักใช้เครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนาการรวมกลุ่มของชุมชนและท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนอย่างมีพลัง และตระหนักในการร่วมแก้ไขปัญหา ทำงานเชิงรุก เชื่อมโยงปัญหาในพื้นที่กับเครือข่ายการขับเคลื่อนและบริบทสังคมภายนอก มีทักษะวิเคราะห์ข้อมูลและใช้ข้อมูลในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลกฎหมายประสานงานนักกฎหมายเพื่อเป็นที่ปรึกษาในลักษณะภาพรวมได้

2.2.2 โครงการวิจัย “ศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน”

โครงการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการดำรงชีวิตของคนในแต่ละชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำลำปะทาว จำนวน 10 หมู่บ้านเพื่อค้นหาความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนและทรัพยากรเพื่อใช้กระบวนการของข้อมูลเป็น การศึกษาร่วมกันของคนในแต่ละชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นการศึกษาวิจัยในระยะต่อไป การศึกษาในครั้งนี้ได้มีการนำเอาแนวคิดและหลักการวิเคราะห์แบบพุทธมาใช้เป็นทั้งกรอบของการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพความเปลี่ยนแปลงทั้งของทรัพยากร อาทิ ป่าไม้ , แหล่งน้ำ นั้นแม้มีความสืบเนื่องมาจากการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรแต่ก็เป็นความสืบเนื่องที่เป็นปัจจัยที่สืบเนื่องจากการสัมปทานตัดไม้และการสร้างเขื่อนบนเทือกเขาภูแล่นคาโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นปฐมเหตุที่ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนบนเทือกเขาภูแล่นคาเพิ่มมากขึ้นและผลจากการสร้างเขื่อนและนโยบายการเพิ่มการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของภาครัฐส่งต่อคุณภาพชีวิตของชาวบ้านซึ่งมีผลสืบเนื่องทำให้เกิดการขยายการบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก

ขณะเดียวกันที่มีความเปลี่ยนแปลงในแต่ละชุมชนก็พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ของพุทธศาสนาดังเช่นโครงการธรรมยาตราเพื่อชีวิตและธรรมชาติของลุ่มน้ำลำปะทาวก็เป็นมิติหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เกิดการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของคนและทรัพยากรธรรมชาติบนเทือกเขาภูแล่นคาดังมีการริเริ่มกิจกรรมฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำปะทาวที่บ้านตาตรินทองเป็นต้น

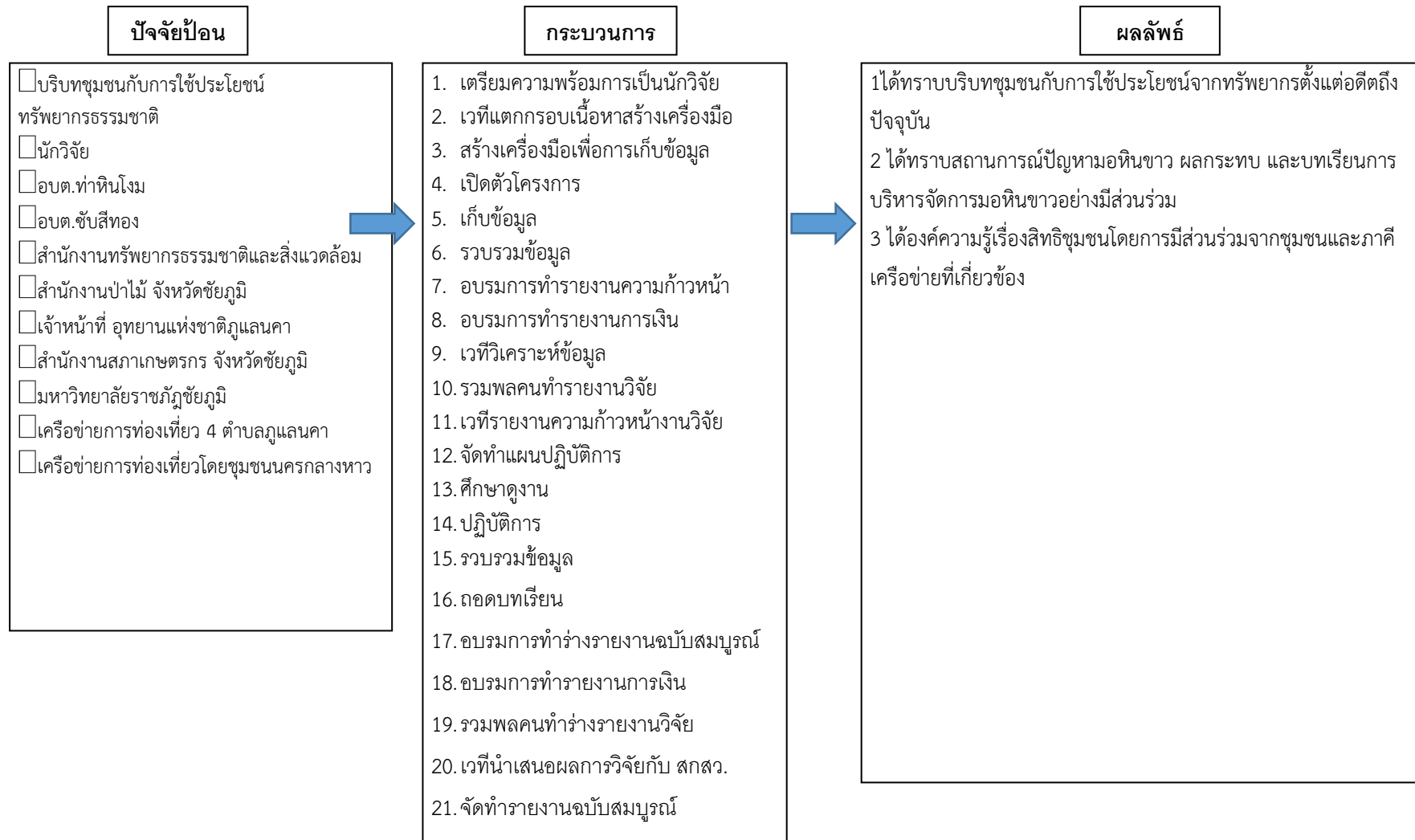
และข้อค้นพบประการสำคัญอีกประการหนึ่งก็ได้แก่ พบว่าในทุกชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของฐานทรัพยากรธรรมชาติที่รุนแรงขึ้นเป็นลำดับๆนั้น แต่ก็มีสิ่งที่ยึดโยงความผูกพันของชาวบ้านไว้ไม่ให้แตกแยกกันมากกว่านี้สิ่งนั้นได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา

ดังนั้นประเด็นที่น่าสนใจต่อการพัฒนาต่อการศึกษาชุมชนบนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบนจึงควรเน้นไปที่บทบาทของพุทธศาสนาต่อคุณภาพชีวิตของคนและฐานทรัพยากรเป็นหลัก

2.3 กรอบแนวคิด

โครงการวิจัยมีการนำแนวคิด การขับเคลื่อนงานร่วมกับภาคีเครือข่าย การประสานความร่วมมือจากพหุภาคีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชนรวมถึงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ การจัดทำผังชุมชนหรือการคุ้มครองพื้นที่

ลักษณะของทีมวิจัย เข้าใจบริบทของชุมชน พื้นที่ของตนอย่างถ่องแท้และทำงานต่อเนื่อง เพิ่มทักษะการประสานงาน เป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนอย่างมีพลัง และตระหนักในการร่วมแก้ไขปัญหา ทำงานเชิงรุก เชื่อมโยงปัญหาในพื้นที่กับเครือข่ายการขับเคลื่อนและบริบทสังคมภายนอก ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลหมาย ประสานงานนักกฎหมายเพื่อเป็นที่ปรึกษาในลักษณะภาพรวมได้

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นเส้นทางของการเปิดความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลง วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research / PAR) เป็นการแสวงหาความรู้ เพื่อความเข้าใจและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลง หัวใจสำคัญ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การสะท้อนคิดที่นักวิจัย และ ผู้ร่วมวิจัย (participant) ทำ ไปด้วยกัน ดังนั้น จึงเกิดความเข้าใจและพัฒนาการปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้สถานการณ์ที่ค้นพบด้วยตัวเอง กระบวนการสะท้อนคิดเป็นทิศทางที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ ควรต้องมีการเสริมพลังอำนาจและนำไปสู่การให้ประชาชนรู้สึกอยู่เหนือการถูกควบคุมในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กล่าวหาว่าวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการกระทำ และวิธีการกระทำที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ ดังนั้น วิจัยจะไม่แยกจากการปฏิบัติ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสามารถของทุกคนให้มีส่วนร่วม มีความเท่าเทียม มีอิสระจากการถูกกดขี่ และยกระดับคุณภาพชีวิต ที่สามารถแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน

3.2 ขอบเขตการวิจัย

3.2.1 ขอบเขตเนื้อหา

โครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ”

ประเด็นศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสิทธิชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วม การดูแลฟื้นฟูระบบนิเวศ และทรัพยากร

2. บริบทชุมชน

- ประวัติศาสตร์ชุมชน
- อาณาเขตหมู่บ้าน
- ประชากร
- ลักษณะภูมิอากาศ
- เศรษฐกิจของชุมชน
- การศึกษา
- สภาพนิเวศ
- สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- ศาสนาและวัฒนธรรม
- การเมือง การปกครอง

3. บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

- พัฒนาการของการอยู่อาศัยของชุมชนบนมอหินขาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- แผนผังเครือญาติ
- ตำนานและอิทธิพลนครกลางหาว มอหินขาว ภูแล่นคา และแหล่งอารยธรรมที่เกี่ยวข้อง
- วิถีชีวิตชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- การใช้ประโยชน์จากที่ดิน แผนผังของแต่ละยุค
- ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาทรัพยากร
- ศรัทธา ความเชื่อ ศาสนาในการดูแลรักษาทรัพยากร
- อาชีพที่ทำให้เกิดความยั่งยืนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- พัฒนาการของการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการดูแลรักษามอหินขาวที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4. สถานการณ์ปัญหามอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม

- สถานการณ์ปัญหามอหินขาว และผลกระทบที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- บทเรียนการต่อสู้ของชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

5. องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

- การดึงความรู้ และผู้รู้มาเติมมุมมองความรู้
- การดูงานตัวอย่าง
- ข่าวสารจากหน่วยงาน
- กฎหมายต่าง ๆ

6. สิทธิชุมชนมอหินขาวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

- การท่องเที่ยวโดยชุมชน นครกลางหาว มอหินขาว ภูแล่นคา ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืน
- แนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้านอื่น ๆ
- การพัฒนาคน องค์กร กลุ่มที่จัดการทรัพยากร

3.2.2 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ดำเนินการ (หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ระบบนิเวศ เช่น ลุ่มน้ำ เขิงเขา)

บ้านตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านวังคำแคน หมู่ที่ 9 และบ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลท่าหินโงม
อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

3.2.3 ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก

- ชุมชนในพื้นที่บ้านตั้ง , บ้านวังคำแคนและบ้านวังน้ำเขียว

กลุ่มเป้าหมายรอง

- เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครกลางหา
- เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูแลนคา
- เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้
- องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าย่าดี
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ
- สภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มเป้าหมายเครือข่าย

- เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตาบอดิน
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินโงม
- องค์การบริหารส่วนตำบลซับสีทอง
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ช่วงเวลาที่น่าสนใจศึกษา

ระยะเวลาวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2561 ถึง 30 พฤศจิกายน 2562

3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.3.1 สันทนากลุ่ม

ครั้งที่ 1 เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนอมอหินขาวเป็นอุทยานฯ ในวันที่ 11 สิงหาคม 2561 ณ.ศาลากลางบ้านตั้ง เวลา 13.00-17.00 น. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็น วิทยากร 1 คน (คุณวิชัย พลอยปัทมวิจิต) ภาคิเครือข่าย สำนักงานสภาเกษตรกร เครือข่ายการท่องเที่ยว 4 ตำบลภูแลนคา เครือข่ายธารน้ำใส ชาวบ้าน ชุมชน พี่เลี้ยง จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 50 คน เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับพรบ. ข้อกฎหมาย สิทธิชุมชน ในเวทีมีการสรุปรายละเอียดลงกระดาษรูป

ครั้งที่ 2 เวทีให้ความรู้หาทางออกปัญหาการพัฒนอมอหินขาว วันที่ 30 สิงหาคม 2561 ณ.โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขานบ้านวังคำแคน) เวลา 18.30 – 20.00 น. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็น วิทยากร 1 คน (คุณสนธิ์ แม้นมณี) ภาคิเครือข่าย เครือข่ายการท่องเที่ยว 4 ตำบลภูแลนคา ชาวบ้าน ชุมชนพื้นที่รอบมอหินขาว พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกงาน จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 50 คน ในครั้งนี้เป็นการอธิบายถึงผลกระทบ ข้อกฎหมาย อุทยานฯ ข้อกฎหมายป่าสงวน พร้อมร่วมกันแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นหาทางออกร่วมกัน

ครั้งที่ 3 พบที่ปรึกษา ปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชน วันที่ 31 มกราคม 2562 ณ.มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เวลา 09.00-14.00 น. ผู้เข้าร่วม ที่ปรึกษา 1 คน ทีมวิจัย 5 คน พี่เลี้ยง 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน เป็นการขอคำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่ชุมชนควรรับรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัย

ครั้งที่ 4 การสนทนาเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเบื้องต้น วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 ณ.โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) เวลา 09.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วม ทีมนักวิจัย 11 คน วิทยากร 1 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน การให้ความรู้ แนวคิด วิธีการดำเนินงานวิจัย ภายใต้สิทธิชุมชน

ครั้งที่ 5 เวทีเปิดตัวโครงการ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 ณ.โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) เวลา 09.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วม วิทยากร 2 คน ผู้ติดตามวิทยากร 1 คน พี่เลี้ยง 2 คน นักวิจัย 9 คน ชาวบ้าน 107 คน รวม 121คน การดูแผนที่ การแบ่งอาณาเขต พื้นที่ติดต่อรอบมอหินขาว รวมถึงการให้ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน พร้อมแนวทางในการวางแผนการดำเนินงาน

ครั้งที่ 6 การสัมภาษณ์ข้อมูล ผู้ที่มาใช้ประโยชน์จากมอหินขาว วันที่ 8 มีนาคม 2562 ณ.อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว เวลา 09.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วม นักวิจัยและชาวบ้าน 17 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวม 20 คน เป็นการสนทนากับผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการหาอยู่หากิน บริเวณมอหินขาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ครั้งที่ 7 การสนทนาสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วันที่ 28 มีนาคม 2562 ณ.อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว เวลา 09.00-13.00 น. ผู้เข้าร่วม นักวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวม 15 คน เป็นการสนทนาถึงสถานการณ์ เหตุการณ์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

3.3.2 การสังเกต

ครั้งที่ 1 เวทีใกล้เคียงข้อพิพาทการคัดค้านการผนวกมอหินขาว (กลุ่มคนรักมอหินขาว) วันที่ 18 กันยายน 2561 ณ.ห้องประชุมราชสีห์ ชั้น 5 ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ เวลา 08.30-12.00 น. ผู้เข้าร่วม รองปลัด 1 คน อุทยาน 2 คน ป่าไม้ 1คน เจ้าหน้าที่ 4 คน ชาวบ้าน เครือข่ายคนรักมอหินขาว 15 คน พี่เลี้ยง 3 คน เป็นการทำความเข้าใจในข้อเรียกร้องระหว่างหน่วยงานและชาวบ้าน การวางข้อตกลงร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน รวมถึงการทำงานและการอยู่ร่วมกัน

3.3.3 การสำรวจ

ครั้งที่ 1 การสำรวจพื้นที่ อาณาเขต พื้นที่ติดต่อใกล้เคียงรอบมอหินขาว วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562 ณ.โรงเรียนท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) เวลา 09.00-13.00 น. เป็นการสำรวจพื้นที่ พิกัดพื้นที่บริเวณมอหินขาว เพื่อดูจุด พิกัด ที่อยู่อาศัย พื้นที่ป่าที่ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์รวมถึงแนวเส้นแบ่งพื้นที่ในส่วนที่เป็นอุทยานฯ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการมา มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น เช่นจากการสัมภาษณ์ สอบถามผู้มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่มอหินขาว เช่น เก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ เก็บดอกไม้กวาด เป็นต้น ทางกลุ่มจะนำข้อมูลในส่วนนี้มาประกอบเพื่อวิเคราะห์แนวทาง และดำเนินการต่อไป

3.5 รายละเอียดแต่ละกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา วันที่ 11 สิงหาคม 2561 สถานที่ ศาลากลางบ้านดั่ง เวลา 13.00-17.00 น. มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 50 คน **วัตถุประสงค์** 1.เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายต่าง ๆ หลักการข้อกฎหมาย ผลกระทบ แนวทางแก้ไขรวมถึงสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้าน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เริ่มต้นด้วยการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่าเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญๆในแต่ละช่วงเวลาจนกระทั่งมาถึงประเด็นเรื่อง การผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานแห่งชาติ การให้ความรู้ โดย คุณวิชัย พลอยปัทมวิชิต สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ประจำอำเภอคอนสาร และยังเป็นคณะกรรมการป่าไม้จังหวัด คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน รับผิดชอบปัญหาที่ดินที่ทำกินเกษตรกร **ผลการดำเนินงาน** ชาวบ้านชุมชน ได้รับความรู้ในข้อกฎหมายต่าง ๆ มีความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมายยิ่งขึ้น มีความมั่นใจ เชื่อมั่นในการดำเนินการ จึงมีการจัดตั้งคณะทำงาน ในนามกลุ่ม คนรักมอหินขาว พร้อมจัดตั้งผู้ประสานงานในพื้นที่รอบมอหินขาว คอยให้ความรู้ ตอบข้อสงสัยจากชาวบ้าน ชุมชนใกล้เคียง **ปัญหาอุปสรรค** เนื่องด้วยสถานที่จัดประชุม สร้างเสร็จใหม่ ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ จึงขัดข้องไม่สะดวกต่อการใช้ไฟ วิธีแก้ปัญหา ได้เตรียมลำโพงที่ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ก็ทำให้เวทีให้ความรู้ในครั้งนี้ เสร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ดี

กิจกรรมที่ 2 เวทีความรู้หาทางออกปัญหามอหินขาว วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2561 สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขabanวังคำแคน) เวลา 17.30 น. มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 50 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ อุทยานฯ ร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน ถาม – ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์การผนวกมอหินขาว เป็นอุทยานฯ **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เกริ่นนำเล่าถึงสถานการณ์เบื้องต้น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อกฎหมายพระราชบัญญัติต่าง ๆ สรุป แลกเปลี่ยน ถาม-ตอบ ข้อสงสัยในหัวข้อต่าง ๆ **ผลการดำเนินงาน** จากการใช้ความรู้ แลกเปลี่ยนเวทีหาทางออกแก้ปัญหามอหินขาวร่วมกันในครั้งนี้ ชาวบ้าน ชุมชน ต่างร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยน ข้อสงสัย ข้อเสนอแนะ ในประเด็นร่วมกันหาทางออกปัญหาการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานฯ คลายความสงสัย พร้อมมีความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมาย พรบ.ป่าไม้ กฎหมายอุทยานฯ มากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 พบที่ปรึกษา ปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชน วันที่ 31 มกราคม 2562 สถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เวลา 09.00-14.00 น. ผู้เข้าร่วม ที่ปรึกษา 1 คน ทีมวิจัย 5 คน พี่เลี้ยง 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ข้อกฎหมายต่างๆ ที่ชุมชนควรรับรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัย **ผลการดำเนินงาน** อาจารย์เสนอแนวทางในการไกล่เกลี่ย

กิจกรรมที่ 4 การสำรวจพื้นที่ อาณาเขต พื้นที่ติดต่อใกล้เคียงรอบมอหินขาว วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขabanวังคำแคน) เวลา 09.00-13.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อสำรวจพื้นที่ พิกัดพื้นที่บริเวณมอหินขาว เพื่อดูจุด พิกัด ที่อยู่อาศัย พื้นที่ป่าที่ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์รวมถึงแนวเส้นแบ่งพื้นที่ในส่วนที่เป็นอุทยานฯ **ผลการดำเนินงาน** ร่วมกันวาดแผนที่

จำนวนพื้นที่ อาณาเขต พื้นที่ใช้ประโยชน์ของหมู่บ้าน แม่น้ำ ลำคลอง โดยวาดลงรายละเอียด ทุกคนในทีมวิจัย เข้าใจร่วมกันถึงอาณาเขต พื้นที่ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

กิจกรรมที่ 5 วาดแผนที่ อาณาเขต พื้นที่ติดต่อกัน พื้นที่ใกล้เคียงรอบมอหินขาว การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ แม่น้ำ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.00 - 12.00 น. สถานที่ อาคารโรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ทราบถึงพื้นที่ อาณาเขต ทั้งหมดรอบมอหินขาว พื้นที่ในแต่ละส่วน ว่าใช้ประโยชน์ในส่วนใดบ้าง รวมถึงทราบถึงเส้น แนว เขตอุทยานแห่งชาติ ภูแล่นคา และพื้นที่ชุมชน **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** ทีมวิจัย 14 คน พี่เลี้ยง 2 คน รวม 16 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เตรียมกระดาษ ดินสอ สี ลากเส้นเป็นแนวเพื่อวาดแผนที่โดยรวมของพื้นที่มอหินขาว แบ่งโซนพื้นที่ออกเป็นโซนๆ เพื่อความเข้าใจในพื้นที่ร่วมกัน **ผลการดำเนินงาน** ได้แผนที่บริเวณพื้นที่มอหินขาว รายละเอียด บริเวณต่าง ๆ โซนการใช้ประโยชน์ใช้สอยในแต่ละจุด พื้นที่เลี้ยงสัตว์ แม่น้ำ ลำคลอง ประปา ห้วย ที่หาอยู่หากิน ไร่ สวน เป็นต้น

ภาพที่ 2 : นักวิจัยร่วมกันวาดแผนที่ พื้นที่มอหินขาว

ภาพที่ 3 : ภาพวาดแผนที่ พื้นที่มอหินขาว

กิจกรรมที่ 6 การสนทนาเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเบื้องต้น วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) เวลา 09.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วม ทีมนักวิจัย 11 คน วิทยากร 1 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ความรู้ แนวคิด วิธีการดำเนินงานวิจัย ภายใต้สิทธิชุมชน **ผลการดำเนินงาน** ชุมชนทราบถึงสิทธิชุมชนมากขึ้น ข้อกฎหมายทางด้าน พรบ.ป่าไม้ กฎหมายอุทยานฯ แนวทางการดำเนินงานต่อไป

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมให้ความรู้ เรื่องสิทธิชุมชนเบื้องต้น การแบ่งเขตอุทยานรวมถึงพื้นที่การผนวกมอหินขาว โดยวิทยากรผู้มีความรู้ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.00 - 16.00 น. สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาม่วงคำแคน) ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นการให้ความรู้ในเรื่องของสิทธิชุมชน แนวทาง การดำเนินการ อันชอบด้วยสิทธิของชุมชน รวมไปถึงอาณาเขต พื้นที่ ที่ทางหน่วยงานต้องการ **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** ทีมวิจัย 11 คน พี่เลี้ยง 3 คน วิทยากร 1 คน รวม 15 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** กิจกรรมเตรียมความพร้อมสร้างความตื่นตัวก่อนร่วมทำกิจกรรม กิจกรรม “ปรบมือ” พี่เลี้ยงกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในวันนี้ เชิญวิทยากร พูดคุยให้ความรู้ พร้อมดูแผนที่พื้นที่มอหินขาวและพื้นที่ใกล้เคียง อาณาเขต สรุปปัญหาผลกระทบ ช่างบ่ายร่วมกันระบายสีแผนที่ พร้อมสรุปการเงิน

กิจกรรมที่ 8 เวทีเปิดตัวโครงการ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาบ้านวังคำแคน) เวลา 09.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วม วิทยากร 2 คน ผู้ติดตามวิทยากร 1 คน พี่เลี้ยง 2 คน นักวิจัย 9 คน ชาวบ้าน 107 คน รวม 121คน **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ชุมชนทั้งในและรอบบริเวณหมู่บ้านทราบว่ามีการทำโครงการงานวิจัยในพื้นที่ อีกนัยหนึ่งเป็นการขอความร่วมมือกับชุมชน ชาวบ้านเรื่องข้อมูลต่าง ๆ ที่ทางทีมวิจัยต้องลงพื้นที่ไปหาข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ในเล่มรายงานต่อไป **ผลการดำเนินงาน** ได้กำหนดการ พร้อมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคน พร้อมการประสานกับชุมชนชาวบ้านในแต่ละบ้าน

กิจกรรมที่ 9 กิจกรรมการเปิดตัวโครงการ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.00 - 16.00 น. สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม (สาขาบ้านดิ่งคำแคน) อาคารปืบทอง ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ แจ้งให้ชุมชน ชาวบ้านรับทราบเกี่ยวกับการทำโครงการวิจัย รวมไปถึงขอความร่วมมือในการสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** วิทยากร 2 คน ผู้ติดตามวิทยากร 1 คน พี่เลี้ยง 2 คน นักวิจัย 9 คน ชาวบ้าน 107 คน รวม 121คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** หัวหน้าโครงการเล่าถึงที่มาของโครงการ วัตถุประสงค์ กรอบเนื้อหา การเก็บข้อมูล วิทยากรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิชุมชน พรบ.ป่าไม้ กฎหมายอุทยานฯ การแสดงความคิดเห็น ถาม-ตอบ ชักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ตอบโดยวิทยากรผู้ให้ความรู้ **ผลการดำเนินงาน** สร้างความเข้าใจ ร่วมกันในการทำโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในเรื่องสิทธิชุมชนมอหินขาว พร้อมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พร้อมขอความร่วมมือชาวบ้านในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลในเบื้องต้น ในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว การหาอยู่หากิน ได้แบ่งประเภทดังนี้

1. เขียนเห็ด

- พ่อประสิทธิ์
- พ่อสมพงศ์
- แม่ซุน

2. เขียนหน่อไม้

- พ่อเพิก
- แม่ณรงค์
- แม่บุญคุ้ม
- คุณสมหมาย

3. เขียนไม้กวาด

- คุณกรดชัย
- คุณสันต์หทัย
- พ่อเพิก

ในส่วนของชาวบ้าน ชุมชนที่ยินดีร่วมให้ข้อมูลด้านผลกระทบ

1. คุณคำสันต์ ม.1
2. คุณมังกร ม.1
3. คุณอำนาจ ม.9
4. คุณลำดวน ม.9

5. คุณเอี้ยง ม.1
6. ผู้ใหญ่จรินทร์
7. แม่สำอาง ม.5
8. พ่อประสิทธิ์ ม.12
9. คุณธวัชชัย ม.1

ภาคบ่าย

ประเด็นคำถามช่วงบ่าย เปิดประเด็นในเรื่องป่าสงวนกับอุทยานมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แล้วเมื่อเป็นอุทยานจะเสียผลประโยชน์อะไร

กิจกรรมที่ 10 การเก็บข้อมูล การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบริเวณมอหินขาว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วันที่ 8 มีนาคม 2562 เวลา 09.00 - 16.30 น. สถานที่ อาคารอเนกประสงค์ มอหินขาว ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม** เพื่อเก็บข้อมูลในเรื่องของบริบทชุมชน การดำเนินวิถีชีวิต การเก็บเห็ด หน่อไม้ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่บริเวณมอหินขาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อสำรวจการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากมอหินขาว **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** นักวิจัยและชาวบ้าน 17 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวม 20 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เป็นการสนทนากลุ่มใหญ่ โดยเชิญชาวบ้าน ชุมชนร่วมให้ข้อมูลในครั้งนี้ เริ่มจากการสนทนาการหาอยู่หากิน หาของป่า จากมอหินขาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน **ผลการดำเนินงาน** เรื่องการใช้ประโยชน์จากมอหินขาวตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน โดยแบ่งช่วงเวลาการเก็บข้อมูลในเรื่องการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2556 – ปัจจุบัน ซึ่งช่วงเวลาในช่วงนี้ เป็นการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูแลนคา จากการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลเบื้องต้นนั้น พบว่าช่วงเวลานี้ส่งผลกระทบต่อหาอยู่หากินของชาวบ้าน ชุมชนมอหินขาวยิ่งนัก หลังจากในวันเปิดตัวกิจกรรมโครงการงานวิจัยไปแล้ว ในช่วงนั้นชาวบ้าน ชุมชน ได้รับรู้ข้อมูล ความรู้ในเรื่องสิทธิชุมชน ดังนั้นกิจกรรมในวันนี้จึงเป็นเรื่องการเก็บข้อมูลเรื่องการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว

การออกแบบตารางเก็บข้อมูล

แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาว ก่อนการผนวก ในปี 2556 เรื่อง

- ปริมาณและมูลค่าของเห็ด หน่อไม้ ต้นไม้กวาด และการเลี้ยงสัตว์
- หมายเหตุ กรุณาตอบด้วยความซื่อสัตย์

กิจกรรมที่ 11 สนทนาสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วันที่ 28 มีนาคม 2562 สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว เวลา 09.00-13.00 น. ผู้เข้าร่วม นักวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวม 15 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อสนทนาถึงสถานการณ์ เหตุการณ์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลกระทบ **ผลการดำเนินงาน** สนทนากันแบบกลุ่มย่อย เริ่มจากย้อนเหตุการณ์ไปช่วงอดีต จนมาถึงเหตุการณ์สำคัญจุดเปลี่ยนแปลงอันเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด ในแต่ละช่วงเวลา

กิจกรรมที่ 12 การเก็บข้อมูล สถานการณ์ปัญหา ผลกระทบ สาเหตุ วันที่ 30 มีนาคม 2562 เวลา 09.00 - 12.00 น. สถานที่ อาคารอเนกประสงค์ มอหินขาว ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม** เพื่อเก็บข้อมูลในเรื่องสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การยื่นหนังสือแก่งาน เพื่อยกเอกสารแผนที่การผนวกมอหินขาว **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** นักวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 3 คน รวม 15 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** กล่าวสวัสดิ์ ทักทาย พร้อมสนทนาการ ก่อนเข้าสู่บทเรียน การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ หลังจากนั้น รวมกลุ่มย่อย เพื่อเก็บ ข้อมูลจากโจทย์ที่ได้แบ่งหัวข้อไว้ในช่วงแรก ในหัวข้อ สถานการณ์ ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ จากการ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมอหินขาว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน **ผลการดำเนินงาน** ได้ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบถ้วน

กิจกรรมปฏิบัติการระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 13 การวางแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 วันที่ 31 พฤษภาคม 2562 เวลา 09.00-16.00 น. สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **วัตถุประสงค์ในการ ทำกิจกรรม** เพื่อให้เห็นแผนงานในการดำเนินกิจกรรมบนฐานการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ การ วางแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 รวมไปถึงปฏิทินตารางกิจกรรมและกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินงาน **กลุ่มเป้าหมาย** นักวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 2 คน รวม 14 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เริ่มต้นร่วมแสดง ความรู้สึกในเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 (ทีมวิจัยที่เข้าร่วม) เล่าความรู้สึก ประสบการณ์ รวมไปถึง ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทบทวนแผนงานที่ร่วมกันคิดในระยะที่ 1 เพื่อนำมาเป็นแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 พร้อมนำเสนอแนะจากผู้ทรงมาประกอบให้การดำเนินงานสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทีมวิจัยทุก คนร่วมกันวางแผนกิจกรรมแผนงานในระยะที่ 2 เมื่อได้แผนงานกิจกรรม กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน พร้อมผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละกิจกรรม ผู้รับผิดชอบวางแผนการทำงานรวมถึงงบประมาณ โดยประมาณ ที่ต้องใช้ในแต่ละกิจกรรม พร้อมนำเสนอให้ทีมวิจัยทุกคนได้รับทราบสรุปได้แผนงานตามที่ได้วางวัตถุประสงค์ไว้ในช่วงเริ่มกิจกรรมในวันนี้ จบกิจกรรม **ผลการดำเนินงาน** จากการสนทนาระดม ความคิดในทีมวิจัย ได้แผนปฏิบัติการระยะที่ 2 พร้อมผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

ปัญหา อุปสรรค ไม่มี

กิจกรรมที่ 14 พัฒนามอหินขาว (ตัดหญ้า) สถานที่ บริเวณลานกางเต็นท์ ลานหิน 5 แห่ง บริเวณ อาคารอเนกประสงค์ วันที่ 3 มิถุนายน 2562 เวลา 08.00-16.00 น. กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย จำนวน 16 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดูสะอาด สวยงาม รวมไปถึงอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว **วิธีการดำเนินกิจกรรม** มีการประชุมพูดคุยกันก่อน โดยไปทำความสะอาดร่วมกันเป็น กลุ่ม เป็นโซน โดยมีเครื่องตัดหญ้า จำนวน 4 เครื่อง ทีมวิจัย ผู้ชายมารวมตัวกันที่อาคารอเนกประสงค์ เริ่มตัดหญ้า ตัดกิ่งไม้ ทำความสะอาด จุดแรกที่ลานกางเต็นท์ หิน 5 แห่ง กลุ่มหินดาบกายสิทธิ์ ประตุนครกลางหาว ในส่วนทีมวิจัย ผู้หญิง ล้างทำความสะอาดห้องน้ำ ทำอาหาร **ผลการดำเนินงาน** การทำ ความสะอาดในครั้งนี้ สถานที่มีความสะอาด ต้นหญ้า กิ่งไม้ สวยงามสะอาดตา เป็นการร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมด้วย ช่วยกัน ในการพัฒนา ปรับปรุง สถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ร่วมกัน ทำให้นักท่องเที่ยวที่มา เที่ยวพักผ่อน ประทับใจ **ปัญหา อุปสรรค** เครื่องตัดหญ้าบางเครื่องใช้งานมานาน มีปัญหา ร่วน เครื่อง ร้อน จึงต้องหยุดพักเครื่องบ้าง

กิจกรรมที่ 15 วางแผนปฏิบัติการระยะที่ 2 (ต่อ) สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว วันที่ 7 มิถุนายน 2562 เวลา 09.00 น. **กลุ่มเป้าหมาย** ทีมวิจัย พี่เลี้ยง **วัตถุประสงค์** เพื่อติดตาม วางแผน ร่วมกัน ในแต่ละกิจกรรมในแผนการปฏิบัติการที่ได้วางไว้ **ผลการดำเนินงาน** ได้ทิศทางการดำเนินงาน ตามกิจกรรมแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างครบถ้วน รวมไปถึงระยะเวลาในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม โดยผู้รับผิดชอบหลักเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมในความรับผิดชอบของแต่ละคน **ปัญหา อุปสรรค** นักวิจัยบางคนติดภารกิจ ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งบางคนเป็นคนรับผิดชอบหลักในแต่ละกิจกรรม **ข้อเสนอแนะ** ให้ทีมวิจัยที่เข้าร่วมในกิจกรรมไปอธิบายให้กับนักวิจัยที่ไม่ได้เข้าร่วมฟัง เพื่อความเข้าใจ และการดำเนินงานไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันวางไว้

กิจกรรมที่ 16 การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำอุปโภค สถานที่ อ่างเก็บน้ำมอหินขาว วันที่ 9-11 มิถุนายน 2562 เวลา 08.00-16.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภค รวมไปถึงรองรับนักท่องเที่ยวที่ เดินทางมาท่องเที่ยวมอหินขาว **กลุ่มเป้าหมาย** ทีมวิจัย 16 คน เจ้าหน้าที่อุทยาน 2 คน ชาวบ้าน 3 คน **วิธีการดำเนินกิจกรรม** นัดทีมวิจัยรวมตัวที่อ่างเก็บน้ำมอหินขาว พูดคุยกันก่อนว่าจะทำอะไร ได้ ข้อสรุปร่วมกัน โดยเริ่มขุดดิน วางท่อ และใช้เครื่องสูบน้ำในการช่วยดันน้ำ **ผลการดำเนินงาน** ขุดดินวาง ท่อ เพื่อวางท่อน้ำไปตามสันอ่างเก็บน้ำ เดินท่อลงมาข้างล่าง คล้ายกาลักน้ำ หลังจากนั้นตรวจสอบจุด แตกหักพังเพื่อดูว่าซ่อมตัวไหนบ้าง ปิดวาล์วน้ำไว้ ใช้เครื่องสูบน้ำดึงน้ำจากปลายท่อข้างล่าง ประมาณ 1 ชั่วโมง ผลคือน้ำไม่ไหล ล้มเหลว อยู่ 3-4 ครั้ง จึงคิดใหม่ นำเครื่องไปไว้ปากอ่างเก็บน้ำ ทดลองติดเครื่อง ดัน ดันประมาณ 20 นาที น้ำไหล เปิดเครื่องสูบ ครึ่งชั่วโมง ลองปิดเครื่อง น้ำก็ไม่ไหล พักเที่ยง ภาควิทยาตรวจสอบดินอีกรอบ สำรวจดูท่อ ว่ารั่วตรงไหน ทิศทางน้ำ เรียบร้อยแล้วไปดันใหม่ เปิดเครื่อง ประมาณ 1 ชั่วโมง ดับเครื่องก็หยุดไหลเหมือนเดิม ทำแบบนี้อยู่ 3-4 ครั้ง ไม่ประสบความสำเร็จ จึงแยกย้ายกันกลับบ้าน **ปัญหา อุปสรรค** พบว่าท่อแตก น้ำไม่เต็มท่อ ใช้เครื่องสูบน้ำ พอปิดเครื่องสูบน้ำ น้ำก็หยุดไหล เช่นกัน

กิจกรรมที่ 17 พบปะพูดคุยกับหัวหน้าอุทยานและติดตามการปฏิบัติงาน สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว วันที่ 9 สิงหาคม 2562 เวลา 10.00-15.00 น. **กลุ่มเป้าหมาย** หัวหน้าอุทยาน 1 คน ทีมวิจัย **วัตถุประสงค์** เพื่อพูดคุยสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอุทยานและชุมชน รวมไปถึงการทำความเข้าใจ ร่วมกันในเรื่องที่สงสัย แลกเปลี่ยน ชัก – ถาม พูดคุย **ขั้นตอนการดำเนินงาน** ตั้งหัวข้อ ข้อสงสัย ที่จะชัก ถาม แลกเปลี่ยน **ผลการดำเนินงาน** มีการแลกเปลี่ยนพูดคุย ชักถามข้อสงสัย รวมไปถึงความคืบหน้าใน การดำเนินการในส่วนของการอุทยาน หัวหน้าอุทยานฯ ชี้แจงในส่วนของการบริหารจัดการภายใต้อุทยานฯ ที่เื้อต่อสิทธิชุมชนมอหินขาว อาทิเช่น การจัดโซนพื้นที่ในการหาอยู่หากินให้กับชาวบ้าน (เขตบริการ ทรัพยากรธรรมชาติ) การจัดพื้นที่ขายของให้กับชุมชน การเข้า – ออก วัด สำนักสงฆ์ โดยเสนอให้มีการ ทำ MOU ข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เป็นมาตรการ ข้อตกลงร่วมกัน ทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ อุทยาน ฯ ส่วน หน่วยงานราชการจังหวัด ชุมชน ภาคีเครือข่าย เนื้อหาใน MOU ตามข้อเสนอชาวบ้าน 1. ขอพื้นที่โซนนิ่ง พื้นที่ 5 ไร่ ในการขายของ กางเต็นท์ 2. มีการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. พื้นที่ทำมาหากิน 4. สิทธิชุมชน 5.

ทางเข้า ออก จะเป็นอย่างไร 6. กฎ กติกา การขายของ 7. ความศักดิ์สิทธิ์ของการทำ MOU แนวทาง
 ในอนาคต 1. พื้นที่ 3,500 ไร่ แบ่งพื้นที่ออก 1,800 ไร่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ในส่วนพื้นที่ที่เหลือ เป็น
 พื้นที่ของกรมป่าไม้ ให้ทำเป็นป่าชุมชน 2. เตรียมการร่าง MOU ให้พร้อม

ภาคบ่าย สรุปแผนการพูดคุยกับทางหัวหน้าอุทยานฯ ร่วมกันในที่นี้ ซึ่งความรู้สึกของแต่ละคน มีความ
 แตกต่างกันออกไป เมื่อพูดถึงการทำข้อตกลงร่วมกัน MOU โดยประเด็นที่น่าสนใจ ตั้งชื่อประเด็นเพื่อให้
 สอดคล้องกับชื่อโครงการ โดยใช้ชื่อว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน” โดยพื้นที่ระบบ
 นิเวศน์ก่อน

กิจกรรมที่ 18 ประชุมกับที่ปรึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สถานที่ ห้องประชุม มหาวิทยาลัยราช
 ภัฏชัยภูมิ วันที่ 16 สิงหาคม 2562 เวลา 09.00 – 13.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อปรึกษา แนวทางการ
 ดำเนินแนวทาง ในสิทธิที่ชุมชนพึงได้รับ โดยที่ปรึกษาเป็นผู้ให้ความรู้ พร้อมชี้แนะแนวทางในการ
 ดำเนินงาน **กลุ่มเป้าหมาย** ทีมวิจัย 5 คน พี่เลี้ยง 2 คน ที่ปรึกษา 2 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** แจง
 รายละเอียดหัวข้อเพื่อปรึกษา **ผลการดำเนินงาน** ได้แนวทาง วิธีการ แนะนำ ในการดำเนินการ โดยใช้
 หลักสิทธิชุมชน

กิจกรรมที่ 19 การเตรียมข้อมูลนำเสนอ วันที่ 28 สิงหาคม 2562 สถานที่ อาคารอเนกประสงค์ มอหิน
 ขาว เวลา 09.30 – 12.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม วางแผนกำหนดการ การ
 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมไปถึงการประสานงานกับที่ปรึกษา และวิทยากร เพื่อมาให้ความรู้อันเป็น
 ประโยชน์สำคัญ **กลุ่มเป้าหมาย** นักวิจัย 9 คน พี่เลี้ยง 2 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เกริ่นนำกิจกรรม
 ที่ได้ทำผ่านมา ตามแผนปฏิบัติการ หลังจากนั้นเริ่มตั้งประเด็นที่จะนำเสนอคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน
 ชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน กำหนดกำหนดการ ผู้รับผิดชอบ พร้อมการประสานงานกับวิทยากรและที่ปรึกษา
 เพื่อให้ความรู้และแนวทางในการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป **ผลการดำเนินงาน** ได้ข้อสรุปในการดำเนิน
 กิจกรรม โดยมีมติร่วมกันในหัวข้อเปิดประเด็น แนวคิด แนวทาง การพูดคุยแลกเปลี่ยน ข้อเสนอร่วมกัน
 พร้อมสรุปแนวทางร่วมกัน โดยมีผู้ดำเนินการรับผิดชอบหลัก ดำเนินรายการ ชัก ถามตอบข้อสงสัย โดย
 ทีมวิทยากร และที่ปรึกษาคอยให้แนวทาง คำตอบ

กิจกรรมที่ 20 การต่อน้ำ เพื่อใช้ในการอุปโภค น้ำใช้ใส่ห้องน้ำ สถานที่ อ่างเก็บน้ำมอหินขาว ระหว่าง
 วันที่ 29 – 30 สิงหาคม 2562 เวลา 09.00 – 16.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อต่อน้ำมาใช้ในการอุปโภค
 ห้องน้ำ **กลุ่มเป้าหมาย** เจ้าหน้าที่อุทยาน ชาวบ้าน ทีมวิจัย **ขั้นตอนการดำเนินงาน** เริ่มจากเดินสำรวจ
 ตามท่อที่ได้วางไว้ในช่วงที่ทำครั้งแรก (9 – 11 มิย 62) พบปัญหาท่อแตกจุดไหน ก็นำท่อใหม่ไปเปลี่ยน
 หลังจากนั้นลองปั้มน้ำ ประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วดับเครื่องปั้มน้ำ **ผลการดำเนินงาน** เริ่มลงมือทำโดยการ
 ขุดดินวัดระยะทางของท่อน้ำว่าจำนวนเท่าไร หาจุดแตกและชำรุด โดยการสำรวจเดินบุกป่าตามสายท่อ
 น้ำเดิม ดูท่อน้ำ เมื่อรู้จุดแล้วก็ดำเนินการเปลี่ยนท่อที่แตก ข้อต่อตามจุดต่าง ๆ เมื่อเปลี่ยนท่อแล้วทำการ
 เปิดเครื่องสูบน้ำ แล้วปิดเครื่อง ผลคือใช้น้ำได้ปกติ ถือว่าการดำเนินการในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ

กิจกรรมที่ 21 การคืนข้อมูลให้ชาวบ้าน สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว วันที่ 11 กันยายน 2562 เวลา 09.00-16.00 น. **วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นการคืนข้อมูลให้กับชุมชน ชาวบ้านได้รับทราบถึงการดำเนินงานตามแผนงานของโครงการงานวิจัย พร้อมแผนและแนวทางในการดำเนินการต่อ การแสดงความคิดเห็นให้ความรู้ ชัก ถาม ข้อเสนอ ข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญและประโยชน์แก่ชุมชน **กลุ่มเป้าหมาย** นักวิจัย 17 คน ชาวบ้าน 15 คน วิทยากร 2 คน พี่เลี้ยง 3 คน **ขั้นตอนการดำเนินงาน** พี่เลี้ยงเกริ่นนำโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในวันนี้ **ผลการดำเนินงาน** ร่วมกันแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นถึงความคืบหน้าในการเจรจาต่อรองกับทางอุทยาน เกี่ยวกับการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานฯ โดยมติขอยืนยันการคัดค้านการผนวก ไม่ขอทำ MOU ร่วมกับหน่วยงาน ชุมชนมีความต้องการดูแล รักษาพื้นที่โดยชุมชนเป็นผู้ดูแลอย่างที่ผ่านมา **ปัญหา อุปสรรค** เนื่องจากวันนี้เป็นวันประมุขยงทำให้ชาวบ้านมาร่วมในเวทีครั้งนี้ไม่มากเท่าที่ควร

กิจกรรมที่ 22 การให้ความรู้การจัดตั้งป่าชุมชน สถานที่ โรงเรียนบ้านท่าหินโงม สาขาบ้านตึง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 เวลา 09.00 – 15.00 น. **กลุ่มเป้าหมาย** วิทยากร 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ที่ปรึกษาภาคีเครือข่าย 1 คน ชาวบ้าน 140 คน ทีมวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 2 คน **วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นการให้ความรู้ ข้อมูลสำคัญ แนวทางในการจัดตั้งป่าชุมชนพร้อมวิธีการดำเนินการ รวมไปถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง **ขั้นตอนการดำเนินงาน** หัวหน้าโครงการกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วม พร้อมแนะนำวิทยากร วัตถุประสงค์ในกิจกรรมครั้งนี้ วิทยากรให้ความรู้ พร้อมการประชาคมจัดตั้งป่าชุมชน ตั้งชื่อป่า แต่งตั้งคณะกรรมการ พร้อมมอบหมายเอกสารให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการยื่นต่อหน่วยงานในขั้นตอนต่อไป **ผลการดำเนินงาน** การดำเนินการดำเนินการขอจัดตั้งเป็นป่าชุมชน ได้คณะกรรมการในการจัดตั้งป่า รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ ตัวแทนจากทางชุมชนเลือกขึ้นมา ชื่อป่า พร้อมลงชื่อประชาคมขอจัดตั้งพื้นที่มอหินขาวเป็นป่าชุมชน โดยได้นัดหมายกับทางเจ้าหน้าที่ในการจับพิกัด เพื่อนำข้อมูลไปประกอบในการจัดตั้งป่าชุมชน ทุกคนพอใจในการที่จะจัดตั้งเป็นป่าชุมชน เล็งเห็นว่าทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

กิจกรรมที่ 23 ถอดบทเรียนการดำเนินงาน วันที่ 5 พฤศจิกายน 2562 สถานที่ อาคารอเนกประสงค์มอหินขาว เวลา 09.00 – 14.00 น. **วัตถุประสงค์** การถอดบทเรียนเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการดำเนินกิจกรรมวิจัยว่าได้เกิดผลอะไรบ้างในด้านการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล การเปลี่ยนแปลงของชุมชน และสังคม ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม **กลุ่มเป้าหมาย** เป็นชาวบ้านและนักวิจัยรวม 19 คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ 2 คน **ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม** สันทนาการเตรียมความพร้อมของนักวิจัย จากนั้นพี่เลี้ยงตั้งคำถามถึงความรู้สึกที่มีต่อการทำงานที่ผ่านมา นักวิจัยและชาวบ้านตอบว่าดีใจภูมิใจรู้สึกดี ที่ชาวบ้านมีเกียรติมีศักดิ์มีศรีเพราะมีความรู้ มีคนฟังเรามากขึ้น นักวิจัยและชาวบ้านยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น โดยพี่เลี้ยงได้เขียนบัตร 1 บัตร 1 ความคิด แล้วจัดแยกช่วงเวลาก่อนวิจัย ช่วงเวลาวิจัยจะแบ่งเป็นงานระยะที่ 1 งานระยะที่ 2 และผลการวิจัย จากนั้นเป็นการสรุปเหตุปัจจัยความสำเร็จตลอดจนองค์ความรู้ที่ได้รับ **ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ** ไม่มี

บทที่ 4 ผลการวิจัย

โครงการ “สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 4.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 4.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาชุมชนมอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม
- 4.3 เพื่อศึกษาองค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 4.4 เพื่อให้เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

4.1 บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.1.1 บริบทชุมชน

4.1.1.1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง

พื้นที่วิจัยครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน ตำบลซับสีทอง หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว และหมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน (มีคุ่มวังคำแคนกับคุ่มบ้านตั้ง) ตำบลท่าหินโงม ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านมีประชากรประมาณ 900 กว่าครัวเรือน ชุมชนจะอยู่ห่างจากมอหินขาวเพียง 5 กิโลเมตร โดยเฉพาะบ้านวังคำแคนรวมกับคุ่มบ้านตั้ง เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน คือ ลำห้วยทราย ห้วยอีบุต ห้วยวังน้ำเขียว ห้วยตาตไทร ชุมชนมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่บนทัศนียภาพที่สวยงาม และอากาศดี มี “มอหินขาว” ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 850 เมตร จุดต่ำสุดประมาณ 600 เมตร เป็นหินยุคจูราสสิก 195 ล้านปี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน ตามข้อเท็จจริงที่ได้มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างราชการกับชุมชนเมื่อปี 2544 ถือว่า มอหินขาวตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน ชุมชนจึงมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ มีพื้นที่ที่เป็นป่าเต็งรังประมาณ 80 ไร่ อยู่ตรงบริเวณวัดป่าพรหมราชครุฑธรรมชาบบ้านได้ใช้ประโยชน์เป็นอาหารและยาสมุนไพร ชุมชนมีพื้นที่ทำเกษตรที่ใกล้กับมอหินขาว (บ้านวังคำแคนมีคุ่มวังคำแคนกับคุ่มบ้านตั้ง)

1) ข้อมูลพื้นฐานของบ้านหนองฉนวน ตำบลซับสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบลซับสีทองตั้งอยู่บนพื้นที่ราบภูเขาภูแลนคา เดิมเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเกษตรสมบูรณ์ แต่เนื่องจากเส้นทางการติดต่อกับอำเภอเกษตรสมบูรณ์ไม่สะดวก ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับการติดต่อกับงานราชการ ทำให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างล่าช้า จึงได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกา บนเทือกเขาภูแลนคาที่อยู่เคียงคู่กับลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน อันอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญและสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นขุนเขาสูงหรือหลากหลายสายน้ำอันเป็นสาขาของลำปะทาวก็ตาม บนภูแลนคามีทรัพยากรธรรมเปลี่ยนเขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ กับอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 53 ก.ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2554 กำหนดให้เปลี่ยน

เขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ กับอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยโอนตำบลชัยสืทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ไปขึ้นกับ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ มีผลตั้งแต่วันที่ 6 มิถุนายน 2554 เป็นต้นไป ซึ่งตำบลชัยสืทองเป็น ตำบลที่ตั้งอยู่ห่างด้านทิศเหนือสุดของอำเภอเมืองชัยภูมิ ห่างจากอำเภอเมืองชัยภูมิ เป็นระยะทาง 40 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลสระโพนทอง ตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลท่ามะไฟหวาน ตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลบ้านเดื่อและโนนกกอก อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบภูเขา เนินเขา และที่ลาดชัน มีป่าโปร่ง และลำห้วยหลายสาย ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 450 เมตร ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร และอาศัยน้ำฝน ในการใช้ทำนา ทำไร่ และทำสวน แต่ในฤดูแล้ง มักจะเจอปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค จำนวนประชากร บ้านหนองฉนวน จำนวนครัวเรือน 398 ครัวเรือน แบ่งออกเป็น ชาย 437 คน หญิง 473 คน รวม 910 คน ผู้นำชุมชน นายมนโนรมณ์ ขวฤทธิ

2) ข้อมูลพื้นฐานของหมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว และหมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ข้อมูลพื้นฐาน บริบทชุมชน ท่าหินโงม

ตำบลท่าหินโงมเริ่มตั้งเป็นตำบลครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2518 โดยแยกการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ต่อมาเริ่มขยายการปกครองออกมาเรื่อย ๆ และแยกหมู่บ้านเพิ่มอีก 6 หมู่บ้าน ปัจจุบันมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านท่าหินโงม หมู่ที่ 2 บ้านแจ้งเจริญ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยหมากแดง หมู่ที่ 4 บ้านวังโพน หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 6 บ้านหินหนีบ หมู่ที่ 7 บ้านใหม่บัวงาม หมู่ที่ 8 บ้านชัยสมบูรณ์ หมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน หมู่ที่ 10 บ้านหนองกวาง และหมู่ที่ 11 บ้านแหลมหญ้าคา

พื้นที่ตำบลท่าหินโงม ตั้งอยู่กลางหุบเขาเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูแล่นคา สูงกว่าระดับตัวจังหวัดชัยภูมิประมาณ 100 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชัน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 19,000 ไร่ บางหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน

ทิศเหนือ ติดกับตำบลชัยสืทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศใต้ ติดกับตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ประชาชนในพื้นที่ทำสวน ทำไร่เป็นอาชีพหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ อุทยานแห่งชาติมอหินขาว การเดินทางเข้าสู่ตำบลใช้เส้นทางสายพหลโยธินผ่านอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ผ่านอำเภอปากช่อง สี่คิ้ว ด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ ผ่านอำเภอหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส ถึงอำเภอเมืองชัยภูมิ จากอำเภอเมืองถึงตำบลท่าหินโงมไปทางทิศเหนือ ประมาณ 30 กิโลเมตร

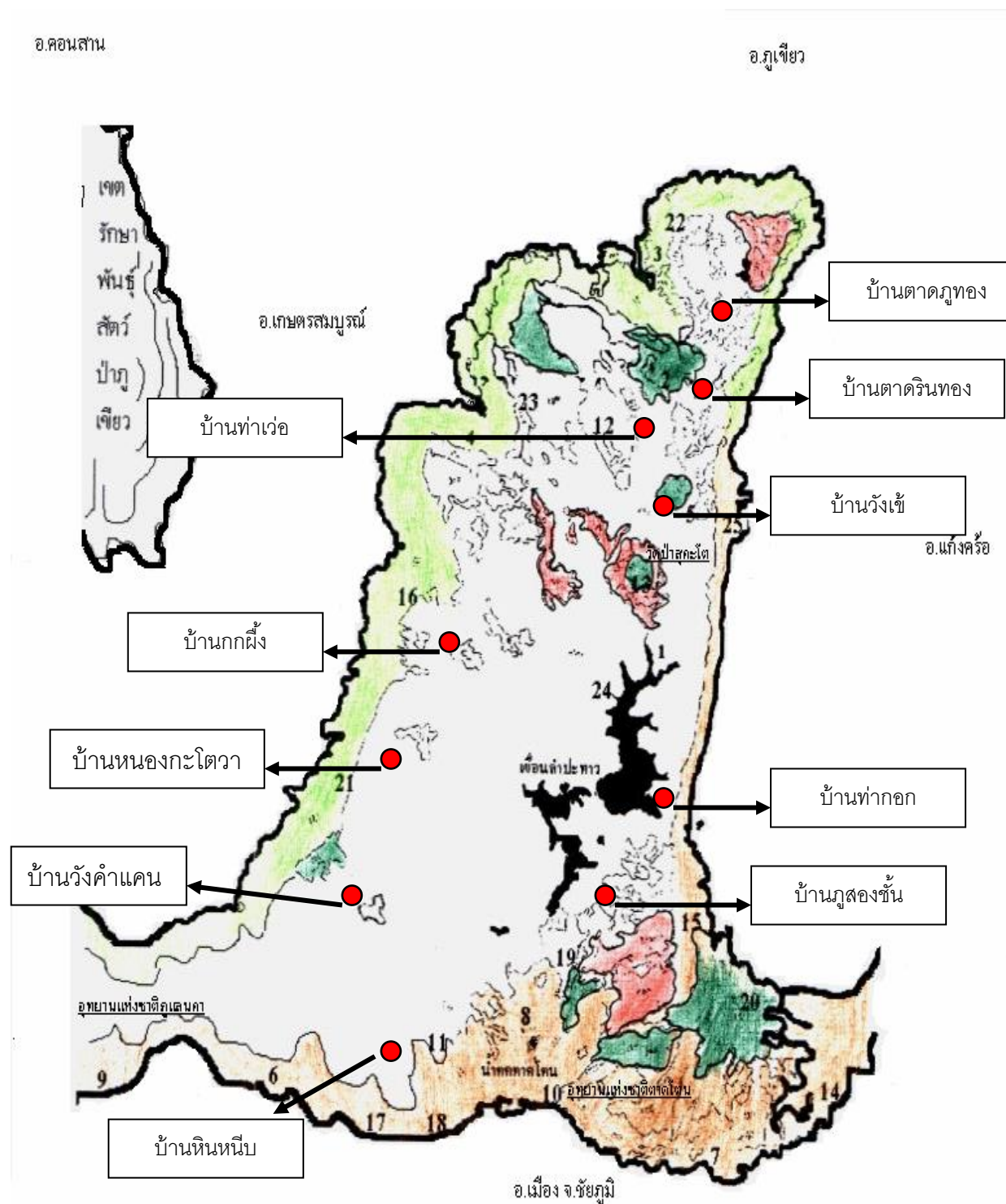
การเดินทางเริ่มจากจังหวัดชัยภูมิใช้ทางหลวงหมายเลข 2051 ตามเส้นทางชัยภูมิ-น้ำตกตาดโตน ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร แยกเลี้ยวซ้ายเข้าเส้นทางตาดโตน-ท่าหินโงม เป็นทางลาดยางขึ้นเขา ประมาณ 12 กิโลเมตร เข้าทางลูกรังสายแจ้งเจริญ-โสกเชือก 6.5 กิโลเมตร

บ้านวังคำแคน หมู่ที่ 9 ก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2532 โดยแยกออกมาจากหมู่บ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ปัจจุบัน มีจำนวนประชากร 401 คน มีผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 30 คน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน และเด็ก ประชากรอายุระหว่าง 18-30 ปี ไปทำงานต่างถิ่น อาชีพของคนในหมู่บ้าน ทำไร่ สับปะรด ทำสวนยางพารา รับจ้างทั่วไป สภาพปัญหาของชุมชนคือ ปัญหาเศรษฐกิจเนื่องจากราคาผลิตกต่ำ และปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เพราะไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำในฤดูฝน โดยส่วนใหญ่อาศัยน้ำประปาภูเขา บางส่วนขุดเจาะน้ำบาดาลใช้เอง ผู้นำชุมชนปัจจุบันมี

นางนุจรินทร์ จิตรกลาง	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
นายสุวรรณ อิมกลาง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายณรงค์ ไปไหน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินโงม 2 ท่านคือ	
นายสังเวียน วอสูงเนิน	
นายนิม ช้องนอก	

มีโรงเรียนบ้านท่าหินโงม สาขาบ้านวังคำแคน เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เปิดให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูประจำการรับผิดชอบจำนวน 2 ท่าน มีพุทธศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน คือที่พัทสงฆ์ ป่าตั้ง-วังคำแคน ก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2535 ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 45 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งป่าไม้จังหวัดกันเขตสำหรับสร้างพุทธศาสนสถานและร่วมกันอนุรักษ์ป่ากับศูนย์ป่าไม้จังหวัด แบ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ป่า 23 ไร่

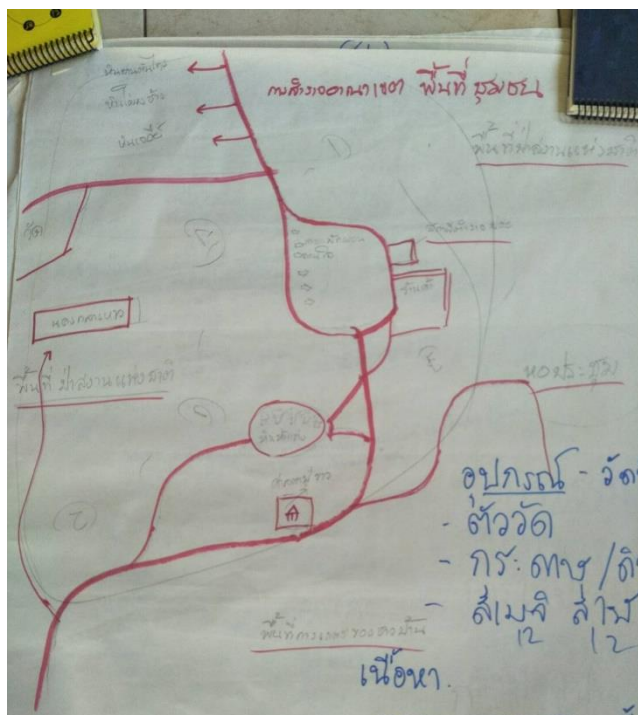
กรณีพื้นที่ศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน

ภาพที่ 4 : แสดงลักษณะที่ตั้งชุมชน โครงการศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน

ที่มา : โครงการวิจัย “ศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน”

4.1.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ภาพที่ 5 : อาณาเขตพื้นที่ชุมชน

ช่วงที่ 1 ช่วงบุกเบิก 2507-2523

ชาวบ้านประมาณ 63 ครอบครัวได้ทำการปักหลักอยู่อาศัย และใช้ประโยชน์ในการหาอยู่หากินบนพื้นที่มอหินขาวและโดยรอบ 3,500 ไร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507

ช่วงที่ 2 ช่วงทยอยลงมาจากมอหินขาว 2523-2542

จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลพยายามสลายกำลังของคอมมิวนิสต์ที่เข้าป่าทั่วประเทศ ได้ขอให้ชาวบ้านย้ายลงมาจากมอหินขาว ลงมาหมด ปี 2542

ช่วงที่ 3 การกันเขตพื้นที่สาธารณะ 3,500 ไร่ 2542-2557

สามารถใช้ประโยชน์จากมอหินขาว แม้ไม่ได้เป็นพื้นที่อาศัย

ช่วงที่ 4 การประกาศผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติ 2557-ปัจจุบัน

ช่วงที่ 1 ยุคบุกเบิก 2507-2523

สภาพภูแลนคาในอดีตเป็นป่าดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง น้ำลำปะทาวใสสะอาด ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีช้างหมี่ จระเข้ รวมถึงสัตว์ป่าอื่น ๆ จึงถูกกำหนดให้มีการสัมปทานในช่วงปลายศตวรรษที่ 24 และต้นศตวรรษที่ 25 สภาพของมอหินขาว จึงไม่ได้ต่างจากสภาพภูแลนคาโดยรวม ที่ไม่ใหญ่ลุ่มลงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เปิดทางให้กับชาวบ้านทั่วทุกสารทิศ ขึ้นมาแสวงโชค จับจองพื้นที่ทำกิน

เริ่มต้นตำนานมอหินขาวในปี 2507

จากคำบอกเล่าของอดีตผู้ใหญ่บ้านวังน้ำเขียวหมู่ 5 และบ้านวังคำแคนหมู่ 9 ได้แก่ นายเจริญ เจสันเทียะ (17 กันยายน 2540 - ตุลาคม 2555) ได้เล่าถึงบุคคลที่มาอยู่ที่มอหินขาวคนแรก คือ นายเรือง ชาญสูงเนิน ว่า “นายเรือง ชาญสูงเนิน ในปี พ.ศ.2500 ได้ย้ายจากโคราช มาอยู่บ้านแจ้งเจริญ หมู่ที่ 2 จากนั้น ปี พ.ศ. 2507 ได้ย้ายมาอยู่ที่ มอหินขาว คุ่มบ้านตั้ง (ขณะนั้นอยู่ในเขตการปกครองของหมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว”

ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของชาวบ้านวังคำแคน กล่าวถึงครอบครัวแรกที่เข้ามาอยู่ทำมาหากิน ทำไร่ทำสวน อาศัยอยู่บริเวณ “ห้วยน้ำ” คือพ่อเรือง ชาญสูงเนิน แม่เนียม ชาญสูงเนิน นายสง่า ชาญสูงเนิน (ลูกชาย) นางม้วย สุภาพ นายช่วย ชาญสูงเนิน ครอบครัวนี้ย้ายมาจากบ้านแจ้งเจริญ หมู่ 2

ตรง “ห้วยน้ำ” กล่าวคืออยู่ด้านทิศเหนือของศาลาอเนกประสงค์ ลานจอดรถมอหินขาว ร่องน้ำที่เรียกว่า “แหล่งวังเงิน” (เจริญ เจสันเทียะ, 2562)

ตรงกับข้อมูลจากงานวิจัยโครงการวิจัย “ศึกษาศักยภาพชุมชนลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน” ที่กล่าวถึง นายเรือง ชาญสูงเนิน เป็นคนแรกที่มาอาศัยอยู่ (ศึกษาศักยภาพลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน : 2553)

พ.ศ. 2508

ชาวบ้านคนอื่น ๆ เริ่มย้ายมาอยู่ที่มอหินขาว โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2508 คนที่ย้ายเข้ามา ได้แก่ พ่อหล้า ยายพิน ยายอุไร พ่ออ่อน พ่อตอก พ่อนิ๊ก

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ.2516-2517 ได้แก่ พ่อเบิก แม่ขุน เกาะกลาง ขึ้นมาก็เห็นชุมชนอยู่ในพื้นที่แล้ว

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ. 2517 ได้แก่ ยายอ่อน

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ. 2519 ได้แก่ ยายหอย พ่อก้อน พ่อเฉลียว ไกรมะเรง

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ. 2520 ได้แก่ ยายแหม่ หนองสระ

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ. 2521 ได้แก่ นางจ้านง ด้านขุนทด

ชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในปี พ.ศ. 2523 ได้แก่ นายเจริญ เจสันเทียะ (อดีตผู้ใหญ่บ้านวังน้ำเขียวและบ้านวังคำแคน)

สรุปว่า ในช่วงปี พ.ศ.2507-2526 มีชาวบ้านมาอาศัยที่ม่อนเดิน 40 ครอบครัว เช่น พ่อใหญ่วัฒน์ พ่อใหญ่ทอง พ่อใหญ่เหลียว พ่อใหญ่สมพาน พ่อใหญ่ถิ่น พ่อใหญ่ระ ลุงแสง พ่อเย็น พ่อใหญ่มัน พ่อใหญ่วาลย์ พ่อใหญ่ระ มะธิโต พ่อใหญ่ระ ลูกเขยพ่อใหญ่วาลย์ แม่ชอบ ฯลฯ ชาวบ้านมาจากหลายๆ หมู่บ้านในบริเวณนั้น เช่น มาจากบ้านแจ้งเจริญ

(บริเวณที่ชาวบ้านเรียกว่า “ม่อนเดิน” ได้แก่ โชนผาหัวนาค ไล่มาจนถึงบริเวณวัด และมอหินขาว)

และบริเวณที่เป็นพื้นที่โดยรอบมอหินขาว ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “พื้นที่ทำกิน” ประมาณ 3,500 ไร่ จะมีชาวบ้านอยู่กระจัดกระจายทั้งสิ้นประมาณ 63 ครอบครัว ส่วนใหญ่ขึ้นมาเพื่อทำการเกษตร มาทำไร่ ทำสวน ปลูกข้าวและปลูกเตยและปลูก ละหุ่ง ช่วงต่อมาปลูกมันสำปะหลัง ทำมาหากิน เก็บเห็ด หน่อไม้ บนมอหินขาว

พ.ศ.2522

ไล่คอมมิวนิสต์ลง คอมมิวนิสต์ มาอยู่ทั่วหลังเขา ทางกรจึงต้องการให้ย้ายคนมอหินขาวเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด

ช่วงที่ 2 ช่วงทยอยลงมาจากมอหินขาว 2523-2542

ชาวบ้านเริ่มทยอยลงมาจากมอหินขาว

พ.ศ.2526

ชาวบ้านบางส่วนเริ่มย้ายลงมาจากมอหินขาว ย้ายมาอยู่ตรงบริเวณที่เป็นหมู่บ้านวังคำแคนในปัจจุบัน ชาวบ้านที่ย้ายลงมาก็ยังได้ขึ้นไปอาศัยทำไร่ ทำสวน มีเถียงนา (กระท่อมบังแดด เป็นที่พักระหว่างที่ทำไร่ ทำสวน) เก็บผัก หักฟืน หาปู หาปลา เห็ด หน่อไม้

พ.ศ.2527

ตั้งวัดที่มอหินขาว ปี พ.ศ.2527 หลวงพ่อหำ มาอยู่เป็นรูปแรก มาจากบ้ำโคกกุ้ง ต่อมาหลวงพ่อเสา หลวงพ่อเพชร

“คนที่อยู่ตอนสร้างวัด ตาโอ ตาแสง ตาป๋อก ตาเซย ตาชัน ตาเจริญ ตาเบ็ก ยายขุน ตาหวานเย็น ตาสม ตาสมภาร ตาอ้อย ตาฮ้วน้อย ตาน้อย พาขุนทด ตาบุญเลิศ พ่อสวัสดิ์ แม่น้อย ยายแวว แม่ทา นายทอง ตาหลง (ตอนนั้นบวชอยู่ที่บ้านตั้งบน) ตาแหลม พ่อสี แม่น้อย พ่อโพธิ์ แม่น้อย ยายบัวหลอด แม่นงค์” เป็นคำบอกเล่าจากนักวิจัย

นักวิจัยเล่าต่อไปว่า... “ตาสุนี๋ ตาสกล อยู่ตรงหินล้านปี ตาแก้ว พ่อเงิน พ่อหน่าย แม่แสง พ่อหน่าย แม่น้อย พ่ออ่อง พ่อหน่าย แม่แดง พ่อเต็ม พ่อจันทร์ แม่เพียร พ่อหมอ แม่ติ่ม พ่อเนา พ่อตุ่น พ่อสวัสดิ์ พ่อหนู พ่อฤทธิ์ พ่อสงคราม ยายตุ้ พ่อชา แม่แหลม พ่อเหลือ”

พ.ศ.2537

เริ่มลงมาอยู่ในหมู่บ้านเยอะขึ้น บางส่วนกลับไปจังหวัดเดิมที่เคยอาศัยอยู่ ปี พ.ศ.2540-42 ชาวบ้านย้ายลงมาทั้งหมด แต่ยังสามารถขึ้นไปทำกิน ทำสวน ทำไร่มีน มีกระท่อมเถียงนา เก็บเห็ด หาปลา หาปู ได้

พ.ศ. 2540

ปี 2540 พ่อเจริญ เจสันเทียะ ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 บ้านวังน้ำเขียว เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ปี 2542 จึงได้แยกออกจากหมู่ 5 มาเป็นหมู่ 9 บ้านวังคำแคน พ่อเจริญ ซึ่งเดิมเป็นผู้ใหญ่บ้านวังน้ำเขียวอยู่ก่อน ก็ได้ย้ายมาประจำที่หมู่บ้านใหม่แห่งนี้ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

หลังจากที่ได้เป็นหมู่บ้านวังคำแคน แบ่งการดูแลเป็น 3 คุ่ม ได้แก่ คุ่มสามพี่น้อง (เป็นคนจากอำเภอจัตุรัส สามคนพี่น้องคือ นายหนูจันทร์ นายสมจิตร และนายหนูเตียง เหมือนโตสงค์) คุ่มตั้งได้ และคุ่มตั้งบน ส่วนมอหินขาวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ของชุมชน คือกลุ่มนามสกุล ช้องนอก ต่อมาคือเหมือนโตสงค์ (ศึกษาศึกษาภาพลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน : 2553)

ช่วงที่ 3 การกันเขตพื้นที่สาธารณะ 3,500 ไร่ ปี 2542-2557

พ.ศ.2542 ย้ายออกจากมอหินขาวอย่างสิ้นเชิง และขอกันเขตมอหินขาวและพื้นที่ใกล้เคียง รวม 3,500 ไร่ ให้เป็นพื้นที่ชุมชน

พ.ศ.2544 กันเขตอย่างเป็นทางการร่วมกับนายอำเภอเมือง สุรพล สายพันธ์

พ.ศ. 2544

- 1) มีการกันเป็นเขตพื้นที่ชุมชน โดยไม่ให้คนเข้ามาอาศัย พื้นที่รวม 3,500 ไร่

2) ในปี พ.ศ. 2544 มีเวทีประชุมร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับทางการ นำโดยนายอำเภอเมือง นายสุรพล สายพันธ์ มีความเห็นร่วมกันว่าอยากทำมอหินขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ข้อตกลงโดยสรุปได้แก่

1. ต้องการให้มอหินขาวเป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและทางราชการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวและการค้าขาย

2. มอหินขาวถือว่าเป็นที่ของชุมชนที่แบ่งให้การท่องเที่ยว ยังอยู่ในอาณาเขตของหมู่บ้านวังคำ แคนและชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลรักษาสมบัติล้ำค่าชิ้นนี้

3. ชาวบ้านที่เคยอาศัยอยู่เดิมต้องย้ายออกและทางการจะจ่ายค่าชดเชยให้ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนวัดที่เดิมตั้งอยู่ที่มอหินขาว (บริเวณที่มีซุ้มพระพุทธรูปในปัจจุบัน) ให้ย้ายออกมาอยู่ที่วัดป่าพรหมราชศรีธาตุธรรม

หลังจากวันนั้นผู้ใหญ่บ้านนายเจริญ เจสันเทียะ และชาวบ้านได้ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ไม่ให้วัวขึ้นมากินหญ้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และคอยเก็บเศษขยะที่นักท่องเที่ยวได้ทิ้งไว้ ตลอดจนถึงเตียน

ชาวบ้านที่ทิ้งเศษแก้ว และมารบกวนสถานที่ท่องเที่ยวเป็นต้น ส่วนหน่วยงานราชการได้ช่วย

ประชาสัมพันธ์ และเป็นพี่เลี้ยงให้กับชาวบ้าน ผู้ที่มีบทบาทหลักได้แก่ นายอำเภอสุรพล สายพันธ์ และนายวันชัย อัครทิวทอง ปาไม้อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ ผู้ใหญ่บ้านได้เล่าตรงนี้ให้ฟังด้วยความภูมิใจว่า

วันที่ 26 พฤศจิกายน 2544 ผู้ใหญ่บ้านได้เชิญหน่วยงานอนุรักษ์ธรรมชาติ รร.สตรีชัยภูมิ โดยมีหนังสือขอเชิญให้เป็นพี่เลี้ยงในการจัดการมอหินขาว ทำให้เกิดแผนพับประชาสัมพันธ์ 3,000 ใบ ต่อมา

นายอำเภอสุรพล ได้ออกรายการโทรทัศน์ช่อง 5 ท่องเที่ยวทั่วไทยไปกับนายอำเภอ

นายวันชัย และได้้นำ ดร.เสกสรร ยงค์วานิช ร.ศ.สุนีย์ ดร.เลิศชัย ดร.ประนอม อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น มาทำแผนแม่บทว่าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มอหินขาว

พ.ศ. 2546

คุณหญิงจรรุวรรณ และดร.วรัญญู ณ ถลาง มาให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งครั้งนี้ได้มีปรากฏการณ์สำคัญทางจิตวิญญาณเกิดขึ้นอีกด้วย ผู้ใหญ่บ้านเล่าให้ฟังว่า ในวันที่คณะคุณหญิงจรรุวรรณเดินทางมาถึง รถนำขบวนมาถึงมอหินขาวเป็นคันแรก คนขับรถทั้งสองคนได้ลงมาจากรถ มองดูมอหินขาวแล้วพูดว่า “แคหินห่าก้อน มีอะไร?” จากนั้นไฟได้ลุกไหม้รถยนต์จากล้อรถ ลามขึ้นมาทั้งคัน แม้ทั้งสองจะช่วยกันหาน้ำดับก็ไม่สามารถหยุดไฟได้ ทุกคนแปลกใจกับเหตุการณ์ครั้งนี้มาก ทั้ง ๆ ที่รถเป็นฉลามป้ายแดง ไม่น่าจะเกิดอุบัติเหตุลักษณะนี้กับรถยนต์คันใหม่ แต่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการแสดงของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มอหินขาว ต่อมาคุณ โจ สินไทย ช่อง 9 ได้มาถ่ายทำสถานที่ท่องเที่ยวมอหินขาว

พ.ศ. 2549

ทำวารสารเผยแพร่ว่าชาวบ้านสามารถจัดโฮมสเตย์ได้

8 มกราคม 2550

หม่อมเจ้าชาติรี เถลิ้มยุคล ได้มาถ่ายทำภาพยนตร์ เกี่ยวกับตำนานสมเด็จพระนเรศวร ตอนปิดฉาก ซึ่งได้นำชาวบ้านตั้งวังคำแคนร่วมแสดงด้วย 40 คน

17 กันยายน 2551

ทางการเชิญประชุมขอร้องให้มอหินขาวเป็นอุทยานแห่งชาติ ผู้ใหญ่บ้านค้านว่าเป็นพื้นที่ของชุมชนที่กันไว้สำหรับการท่องเที่ยว ถ้าเป็นอย่างนี้ชาวบ้านไม่ยอมแน่ เพราะจะขาดประโยชน์คือรายได้ของภาคประชาชน แต่ทางการบอกว่าได้ยื่นเรื่องไปแล้ว เพียงรอการอนุมัติ

ช่วงที่ 4 ยุคเข้มงวด (พ.ศ.2557 ถึงปัจจุบัน)

ระหว่างวันที่ 17 กันยายน 2551 ที่ทางการยื่นเรื่องให้มอหินขาวเป็นอุทยานแห่งชาติ จนถึงปี 2557 ชาวบ้านยังได้หาเห็ด หน่อไม้ ดอกหญ้าทำไม้กวาด จากมอหินขาว

การคัดค้านการผนวก เพราะชาวบ้านเกรงว่าตัวเองจะขาดประโยชน์ ก็เริ่มเป็นจริงในปี พ.ศ. 2557 เมื่ออุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ได้มาปักหลักผนวกพื้นที่ผาหวนาคให้เป็นอุทยานแห่งชาติ และเตรียมตัวผนวกพื้นที่มอหินขาวให้เป็นอุทยาน ทั้งชาวบ้านและอุทยานต่างมีแต่ความรู้สึกที่เข้มงวดต่อกัน

“ดอกหญ้าทำไม้กวาดก็ไม่ให้ หน่อไม้ เห็ด ก็ไม่ให้ ต้องหลบๆ ไปเอา”

“การผนวกพื้นที่ที่ไม่มีแผนที่สัณฐานให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับรู้เขตแดนที่จะผนวก ส่วนไหนชาวบ้านจะใช้ได้ ส่วนไหนใช้ไม่ได้ ถ้าอุทยานบอกว่าจะผนวก 1,200 ไร่ ชาวบ้านก็จะเหลือพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์ได้ 2,300 ไร่ แต่เอาเข้าจริง ๆ แม้แต่พื้นที่ซีกตารางนิ้วเดียว ก็ไม่ได้”

เป็นคำบอกเล่าจากอดีตผู้ใหญ่บ้าน นายเจริญ เจสันเทียะ

4.1.1.3 บริบทชุมชนด้านอื่น ๆ

สภาพทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ยังคงยึดมั่นประเพณีของชุมชน เช่น บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญสงกรานต์ บุญกระยาสาธ สำหรับประเพณีทำบุญกลางบ้าน ศาลปู่ตา เป็นประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชนอีสาน มีการเลี้ยงดวงวิญญาณบรรพบุรุษของหมู่บ้าน ทำพิธีกลางหมู่บ้านไม่ใช้วัด พิธีมักจะจัดในเดือน 6 ขึ้น 3 ค่ำ หรือ 6 ค่ำของทุกปี

ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มอหินขาว สำหรับคนที่มีคุณธรรมศีลธรรม และคนที่มีความเคารพนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ มักได้พบเห็นดวงไฟดวงโต คล้ายลำแสงพุ่งขึ้นฟ้า ออกมาจากมอหินขาว และวัด ชาวบ้านเชื่อว่ามอหินเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าด้วยอาณิสย์ของคนที่เคารพศรัทธา ได้ทำให้ชีวิตอยู่รอด มีอยู่มีกิน มีรายได้ที่เกิดจากมอหินขาว คนโบราณของที่นี่ มีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้มารวมกันอยู่ที่นี่ ดังถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์จากความทรงจำของชาวบ้าน ดังนี้

“สิบหกชั้นฟ้า สิบห้าชั้นดิน แม่พระธรณีจงเป็นพยาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ สถานที่นี้ คือดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพญาแล ปู่ด้วงยาดิ เจ้าที่เจ้าทาง ขุนด่านนายตง เจ้าห้วย เจ้าหนอง เจ้าคลอง เจ้าบึง แม่พระธรณี จงเป็นพยานให้ลูกหลานจงประสบความสำเร็จ ได้สมดังปรารถนา” ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์นี้ ได้ใช้ในพิธีทำบุญกลางบ้าน ศาลปู่ตา แต่ปัจจุบันอาจมีชาวบ้านไม่เกิน 10 % ที่จำได้ถ้อยคำเหล่านี้ได้

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความสามัคคีในชุมชน มีการรวมกันในเหตุการณ์/สถานการณ์สำคัญๆ เพื่อช่วยเหลือกัน คือ วันตาย วันประเพณี และการประชุมประจำเดือนของชาวบ้าน และช่วงที่มีเหตุการณ์ที่เป็นความเดือดร้อนร่วมกัน เช่นในปี พ.ศ. 2550 ฝนแล้งน้ำไม่พอใช้ แต่ไม่มีงบประมาณจากรัฐบาลมาบรรเทาความเดือดร้อน ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันขุดลอกคลอง โดยมีอาสาสมัครประมาณ 30-40 คน และไม่มีจ้างแรงงานแต่อย่างใด ทำให้ในปีนั้น ชาวบ้านได้มีน้ำใช้ไปตลอดปี มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการทรัพยากรร่วมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มหน่อไม้อัดบีบ กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มการท่องเที่ยว

ผู้นำธรรมชาติ มีผู้นำธรรมชาติและแหล่งความรู้ตัวบุคคลด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. นางสาวจันทน์ เนียมขุนทด (กลุ่มอาชีพข้าวเกรียบและการท่องเที่ยว)
2. นายรันทม ศูนย์สันเทียะ (ผู้นำทางเกษตรอินทรีย์และพิธีกรรมเจ้าเข้าทรง รักษาโรคด้วยน้ำมันต์)
3. นายเลื่อน ค่ายอด (มัคทายกวัด และผู้นำทางศาสนา) นายจวน หนองสระ (การท่องเที่ยว)

สภาพทางเศรษฐกิจ หมู่บ้านวังคำแคน มีกลุ่มทางเศรษฐกิจอยู่หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มหน่อไม้อัดπίบ กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มการท่องเที่ยว การประกอบอาชีพของชุมชนมีอัตราส่วนเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ดังนี้

ไร่นาสำปะหลัง	50	%
สวนยางพารา	35	%
ไร่นาสำปะรด	10	%
สวนผลไม้	5	%

กลุ่มแปรรูปผลผลิตที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จ คือ กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง มีการนำผลผลิตขายในหมู่บ้านตามงานประเพณีต่าง ๆ ทำให้บางครั้งฟักทองภายในหมู่บ้านไม่เพียงพอต้องซื้อหาจากตลาดชัยภูมิ ส่วนกลุ่มการแปรรูปอื่น ๆ เช่น กลุ่มแปรรูปสับปะรดและปลาร้า มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างทางเลือกในการผลิตและบริโภค คือ การปลูกผักปลอดสารพิษ การประกอบอาชีพทำไร่นาสำปะหลัง นับเป็นอาชีพหลักของชุมชน แต่ปัจจุบันประสบปัญหาด้านการลงทุน ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น ขณะที่ราคาขายตกต่ำเกือบอยู่ไม่ได้ คนที่ทำคือคนที่ใจรักจริง ๆ และยังไม่มีทางเลือกอื่นในการประกอบอาชีพ

สภาพทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดินลักษณะของพื้นดินและความเปลี่ยนแปลง เดิมพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ เริ่มเปิดสัมปทานป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา พอถึงปี พ.ศ.2503 ก็เริ่มมีชาวบ้านกลุ่มแรกเข้ามาอาศัย ใช้ประโยชน์จากพื้นดินโดยการปลูกข้าวและลูกเดือยและปลูก ละคร่าง พอถึงปี พ.ศ. 2516 ก็เริ่มมีการปลูกมันสำปะหลังบ้างแล้ว และมีการขยายการปลูกมันอย่างมากที่สุดในปี พ.ศ.2520 ปรากฏว่าถึงปี พ.ศ.2525 สภาพความเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์แทบหมดสิ้นไป กลายเป็นภูเขาหัวโล้นให้เห็นแล้ว จนถึงปี พ.ศ.2537 ป่าเกือบทุกป่า ภูเขาเกือบทุกลูกกลายเป็นภูเขาหัวโล้นอย่างสิ้นเชิง สภาพพื้นดินก็เริ่มเสื่อมโทรม ผลผลิตก็ต่ำ ในปีนี้เองเริ่มมีการใช้ปุ๋ยเคมี แต่ตอนนั้นยังไม่มีมีการใช้ยาฆ่าหญ้า ยังเน้นการถากถางอยู่

ปี พ.ศ. 2543 ฝนไม่ตกตามฤดูกาล สภาพพื้นดินเริ่มเสื่อมโทรมมากขึ้น มันสำปะหลังเติบโตได้ช้า หญ้าโตเร็วกว่ามันสำปะหลัง ทำให้มีการใช้ยาฆ่าหญ้า ส่งผลกระทบทำให้ชาวบ้านแพ้ยาล้าง ต้องส่งเข้ารับรักษาที่รพ.ชัยภูมิเป็นประจำ และมีอาการคันจากการที่ใช้น้ำในลำคลองในปี พ.ศ. 2545 ทำให้มีกฎหมายห้ามไม่ให้ใช้ยาฆ่าหญ้าบริเวณแหล่งต้นน้ำ ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือดี สามารถกลับมาใช้น้ำเพื่อการอุปโภคได้ อย่างไรก็ตามการใช้ยาไม่อาจลดเบาบางลงไปได้ เนื่องจากยังไม่มีวิธีใดที่สามารถปราบได้ดีเท่าการใช้ยาฆ่าแมลง อย่างไรก็ตามแนวโน้มสภาพปัญหา ชาวบ้านเริ่มมองเห็นว่าดินมีเสื่อมโทรม ขาดธาตุอาหาร มีสีเหลืองแข็ง ประกอบกับประมาณปี พ.ศ. 2549 ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง ชาวบ้านจึงนิยมซื้อปุ๋ยอินทรีย์มากกว่าปุ๋ยเคมี ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงดินมีสีเหลืองปนดำ ทำให้รู้สึกพึงพอใจ มีความเชื่อมั่นปุ๋ย

อินทรีย์มากขึ้น นอกจากนี้ยาฆ่าแมลงที่มีราคาแพงประกอบกับราคาแรงงานจ้างคนฉีดยาอย่างแพงอีกด้วย (เนื่องจากคนรับจ้างฉีดยามีน้อยลงจากการแพ้ยา) ทำให้คนหันมาใช้เครื่องตัดหญ้าแทน

การถือครองที่ดิน ชาวบ้านถือครองที่ดินประมาณ 50 % ของที่ดินทั้งหมด ส่วนอีก 50 % ที่เหลือ มีบุคคลภายนอกชุมชนมาขอซื้อจากชาวบ้าน 25% และอีก 25% เป็นพื้นที่ ๆ อนุรักษ์ไว้เพื่อการท่องเที่ยวประมาณปี พ.ศ.2545 ชาวบ้านเริ่มขายที่ดินเพราะยากจน เงินทุนไม่พอ สภาพดินเสื่อม วัชพืชเยอะ และเนื่องจากกระแสการท่องเที่ยว ทำให้มีคนข้างนอกชุมชนมาขอซื้อดินสองข้างทางที่จะไปมอหินขาว นำไปปลูกยางพารา นาน ๆ จึงจะมาที่สวน ปัจจุบันราคาที่ดินประมาณ 70,000 บาทต่อไร่ หลังจากขายที่ดิน ชาวบ้านส่วนน้อยได้ย้ายออกไปจากหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังคงทำนาในที่ดินตนเอง หรือรับจ้างในสวนยางพาราที่เคยเป็นเจ้าของ

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำของหมู่บ้านวังคำแคนมีลำห้วยอยู่หลายสายมีห้วยวังน้ำเขียว ห้วยทราย ห้วยบัวหลวง ห้วยอีบุตและห้วยตาไทร และยังมีระบบการจัดน้ำโดยใช้น้ำจากประปาภูเขา เพื่อการอุปโภคและบริโภคด้วย การขาดป่าไม้ยึดหน้าดิน ยามที่ฝนตกหนัก ดินจึงพัดถล่มลงมาตามเส้นทางน้ำไหล เช่นในปี พ.ศ. 2550 ลำห้วยในเส้นทางน้ำเขียวแหล่งเวินต้นเงิน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน น้ำไม่พอใช้ จึงได้ลงแขกขุดลอกคูคลอง

อย่างไรก็ตาม สภาพน้ำของชุมชน ยังคงประสบปัญหาจากสารเคมี โดยเฉพาะยาฆ่าหญ้า ในปี พ.ศ. 2545 ชาวบ้านมีอาการคันตามเนื้อตัว เพราะได้ใช้น้ำจากลำน้ำเป็นประจำ ส่งผลให้นายอำเภอเข้ามาตรวจพื้นที่ พบว่าสาเหตุคือน้ำมีสารเคมีปนเปื้อนในปริมาณมาก ท่านจึงสั่งให้มีการดูแลในเรื่องนี้ โดยคนในชุมชนจึงได้ประชุมกันเพื่อหาทางแก้ไข ที่ประชุมมีมติห้ามไม่ให้ใช้ยาฆ่าหญ้าบริเวณแหล่งต้นน้ำ ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สามารถกลับมาใช้น้ำเพื่อการอุปโภคได้ต่อไป

ป่าไม้และป่าชุมชน มีพื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 80-90 ไร่ ลักษณะเป็นป่าเต็งรัง ในบริเวณวัดป่าพรหมราชศรีธาตุธรรม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากการหาเห็ดในฤดูฝน และหารักษาโรค แต่ปัจจุบันยาบางชนิดใกล้สูญพันธุ์

ปี พ.ศ. 2541 เคยมีคนบุกรุกแผ้วถางป่า ชาวบ้านมีการจัดการปัญหาคือให้คณะกรรมการหมู่บ้านและอดีตผู้ใหญ่บ้านเข้าไปคุยกับผู้ที่บุกรุก ผู้บุกรุกก็ยินยอม จากวันนั้น ทำให้มีการสรุปเขตพื้นที่ชัดเจน และไม่มีใครบุกรุกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สรุป ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญของชุมชนคือ เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน คือลำห้วยทราย ห้วยอีบุต ห้วยวังน้ำเขียว ห้วยตาไทร ชุมชนมีทางเลือกและแหล่งน้ำที่หลากหลายในการใช้ประโยชน์

นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม และบรรยากาศดี และมี “มอหินขาว” ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน ในเชิงหลักการถือได้ว่าเป็นสมบัติร่วมของชุมชน จึงเป็นเหตุผลให้ชุมชนมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้เอง การที่ชุมชนเป็นเจ้าของและมีอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวได้เอง จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการ ความภาคภูมิใจ สำนักการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมถึงรายได้จากการท่องเที่ยว มีพื้นที่ป่าเต็งรัง 80 ไร่ บริเวณวัดป่าพรหมราชศรีธาตุธรรม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในเชิงเป็นอาหารและสมุนไพร “มอหินขาว” สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง วัดที่มอหินขาว 850 เมตร จุดต่ำสุดประมาณ 600 เมตร เป็นหินยุคจูแรลสิก 195 ล้านปี เกิดพร้อมกับกลุ่มหินโคราช ชาวบ้านเชื่อว่ามอหินขาวคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้มารวมกันอยู่ที่นี่ ทำให้คนที่เคารพศรัทธา มีชีวิตอยู่รอด มีอยู่มีกิน มีรายได้ คนโบราณของที่นี่ และด้วยความร่วมมือของอำเภอสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ถูกประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน

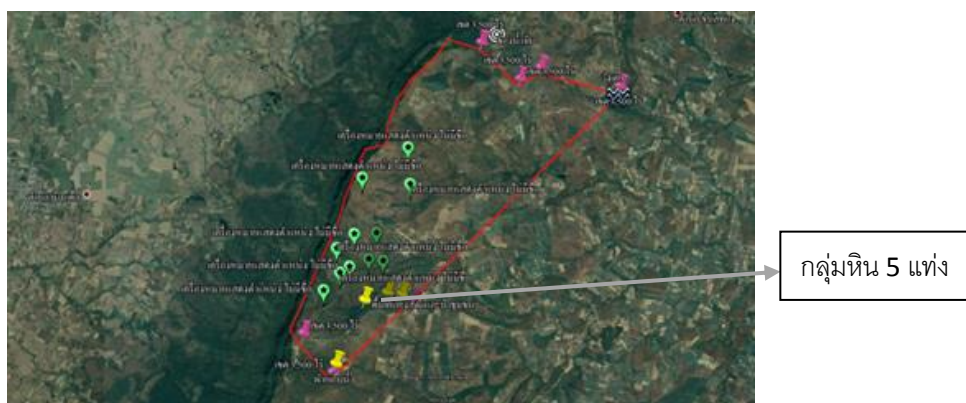
และถูกใช้เป็นถ่ายทำรายการภาพยนตร์ มีศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบ โฮมสเตย์ จากลักษณะและคุณค่าของมอหินขาว ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ปัญหาและอุปสรรค ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นไปในทางเสื่อมโทรมลง ทั้งสภาพดิน ป่าไม้ และลำน้ำ กล่าวคือ การบุกเบิกพื้นที่ทำการเกษตรใหม่ๆ ด้วยการแผ้วถางป่า ทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว พื้นที่ป่าดังกล่าวถูกแทนที่ด้วยการปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำๆ กันอย่างต่อเนื่อง และมีการใช้สารเคมีทางการเกษตร กอปรกับสภาพดินเดิมเป็นดินทรายปนหิน จึงทำให้สภาพดินเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เมื่อพื้นที่ป่าลดลง ทำให้ไม่มีต้นไม้ยึดหน้าดินผนวกกับสภาพพื้นที่ที่มีความชัน จึงเกิดการชะล้างหน้าดินลงสู่ลำน้ำในปริมาณที่สูง และรวดเร็ว ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน และน้ำไหลแรง ในช่วงน้ำหลาก นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เปลี่ยนไปดังกล่าวส่งผลต่อการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งชนิดพืช สัตว์บก สัตว์น้ำ ในแง่ของอาหารและสมุนไพรซึ่งในชุมชนได้ใช้ประโยชน์มาอย่างยาวนาน การลดลงดังกล่าวจึงทำให้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์เริ่มสูญหายไปด้วย การทำการเกษตรด้วยรูปแบบการผลิตพืชเชิงเดี่ยว ชุมชนที่นี่ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรด้วยการผลิตพืชแบบเชิงเดี่ยว เป็นพืชไร่เป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมันสำปะหลัง และการทำเกษตรรูปแบบดังกล่าวขยายตัวเพิ่มปริมาณมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ได้ทำให้เกิดปัญหาหลายประการในพื้นที่ทั้งปัญหาในเชิงสิ่งแวดล้อม และปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ

1. ความต้องการใช้พื้นที่มากขึ้นจึงเกิดการแผ้วถางป่า
2. สภาพดินเสื่อมโทรมลงมีการใช้สารเคมีทางการเกษตร
3. หน้าดินถูกชะล้าง ทำให้แปลงเกษตรส่วนใหญ่มีหินโผล่ปริมาณมาก เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพาะปลูก
4. ผลผลิตตกต่ำ
5. ความยากจน

ปัญหาที่ดินหลุดมือ ที่ดินเปลี่ยนเจ้าของ โดยชาวบ้านบางส่วนคงรับจ้างในที่ดินที่ตัวเองเคยเป็นเจ้าของ การเข้ามาซื้อที่ดินของคนข้างนอก เพื่อการเก็งกำไร โดยซื้อที่ดินในราคาไร่ละ 10,000 บาท นำมาปลูกยางพารา แล้วขายในราคา 70,000 บาท การไม่รักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาข้อพิพาทระหว่างชุมชนกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรณี “มอหินขาว” ราคาผลผลิตตกต่ำ ฝนพวนชาวบ้านมีความเสี่ยงกับราคาผลผลิตเนื่องจากมีผลผลิตที่สามารถสร้างรายได้เพียงชนิดเดียว ถ้าราคาผลผลิตชนิดนั้นต่ำจึงมีความเสี่ยงที่จะขาดทุนและรายได้น้อย ปัจจัยการผลิตราคาแพง (ศึกษาศักยภาพลุ่มน้ำลำปะทาวตอนบน : 2553)

4.1.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 6 : แสดงพื้นที่ชุมชน 3,500 ไร่ ที่ขอกันเขตเมื่อปี 2544

4.1.2.1 โชนพื้นที่และการใช้ประโยชน์

ทีมวิจัยได้มีการเก็บข้อมูลเรื่องการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว ช่วงวันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2562 และ 28 มีนาคม 2562 พบว่า

ช่วงที่ 1 ช่วงบุกเบิก 2507-2523 ชาวบ้านประมาณ 63 ครอบครัวได้ทำการปักหลักอยู่อาศัย และใช้ประโยชน์ในการหาอยู่หากินบนพื้นที่มอหินขาวและโดยรอบ 3,500 ไร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507

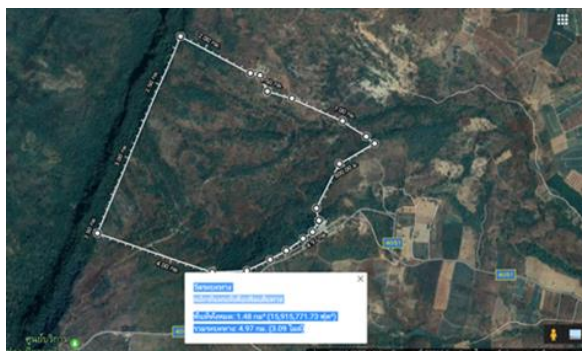
ช่วงที่ 2 ช่วงทยอยลงมาจากมอหินขาว 2523-2542 จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลพยายามสลายกำลังของคอมมิวนิสต์ที่เข้าป่าทั่วประเทศ ได้ขอให้ชาวบ้านย้ายลงมาจากมอหินขาว ลงมาหมด ปี 2542

ช่วงที่ 3 การกันเขตพื้นที่สาธารณะ 3,500 ไร่ 2542-2557 สามารถใช้ประโยชน์จากมอหินขาว แม้ไม่ได้เป็นพื้นที่อาศัย

ช่วงที่ 4 การประกาศผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติ 2557-ปัจจุบัน

หลังจากที่ชุมชนได้ทยอยลงมาจากมอหินขาว ก็เข้าสู่ช่วงที่ 3 ปี 2542-2557 กล่าวคือในปี พ.ศ.2544 ได้มีการกันเขตพื้นที่มอหินขาวและพื้นที่ใกล้เคียง ร่วมกันระหว่างนายอำเภอและชาวบ้านรวมพื้นที่ 3,500 ไร่ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว แม้ว่าชุมชนจะไม่สามารถมาอยู่อาศัย แต่สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การเก็บผักผลไม้ สมุนไพร หาปลา หาปู ต่าง ๆ ทีมวิจัยพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าว มีโซนพื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชนอยู่ 2 จุดใหญ่ๆ คือ

โซนที่ 1 พื้นที่เก็บหาอาหาร

ภาพที่ 7 : โซนที่ 1 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน

มีเนื้อที่ 1.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 925 ไร่ อยู่บนภูแล่นคาติดสัน ด้านตะวันตก (ไม่ถึงมอหินขาว) การใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน คือ เก็บผักกาดหญ้า ผักตองหงอง ผักเทียน กรอย ผักกอด ผักหนา ผักอีหมูป ผักกระเจียว หนอนตายหยาก ผักอ้อบแอบ คอแลน มะไฟป่า ลำไยป่า หมากเบ็ญ กระชาย ข่า สมุนไพรวัว ไนมวู้ ตาไก่ ตากวาง หมากพืพ่วน บักม่วง มะม่วงป่า เครื่องูเห่า ม้ากระทืบโรง ย่านางแดง มะขามป้อม คลองน้ำวังเวน มีปลาชิว ปลาอืด ปลาตุ๊กป่า ปลาขาว กบหมื่น กบโสด กบหงอน (หายาก) หอยป่า (หอยหอมหายาก) หอยเวียน

โซนที่ 2 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน

เป็นเขตต่อเนื่องจากโซนที่ 1 พื้นที่หาอยู่หากินบริเวณหน้าผา อยู่ฝั่งหน้าผาลงไปถึงตีนเขาด้านล่างทิศตะวันตก คิดเป็นเนื้อที่ 562.103225 ไร่

ภาพที่ 8 : พื้นที่เก็บหาอาหารป่าของชุมชน

ช่วงเวลาของการใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ยุคของการบุกเบิกจนถึงปี 2557 เมื่ออุทยานแห่งชาติประกาศไม่ให้ชาวบ้านเข้ามาในเขตพื้นที่ 3,500 ไร่ โดยเด็ดขาด เป็นการยุติการใช้ประโยชน์โดยสิ้นเชิง

ประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับในอดีต ได้แก่ เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด เก็บต้นไม้กวาด เก็บหวาย ไม้เชิงวิถีชีวิตและเชิงอาชีพ ดังมีข้อมูลเรื่องคุณค่าและมูลค่า ดังต่อไปนี้

4.1.2.2 การใช้ประโยชน์จากมอหินขาวในเชิงคุณค่าและมูลค่า

การใช้ประโยชน์จากมอหินขาว สามารถสรุปและประมวลผลออกมาว่าชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์อยู่ 2 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านการยังชีพ และด้านเศรษฐกิจของชุมชน ด้านการยังชีพ คือการเข้าป่าอาหารเช่น หน่อไม้ เห็ด ไม้กวาด มาประกอบอาหาร ส่วนด้านเศรษฐกิจ คือการมีรายได้จากการหาเห็ด หาหน่อไม้ หากลอย ไปขาย ตลอดจนการหาดอกหญ้ามาแปรรูปเป็นไม้กวาด รวมถึงการขายของให้กับนักท่องเที่ยว

จากการที่ทีมวิจัย ได้มีการสนทนากลุ่มเรื่องการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว ในวันที่ 8 มีนาคม 2562 เวลา 09.00 - 16.30 น. ณ อาคารอเนกประสงค์ มอหินขาว ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผู้ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นแกนนำชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นเขียนเห็ด เขียนหน่อไม้ เขียนดอกหญ้าทำไม้กวาด เขียนกลอย (คำว่าเขียนมีความหมายว่า ผู้ที่มีความชำนาญการเก็บเป็นอาชีพหลัก) จาก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน หมู่ที่ 2 บ้านแจ้งเจริญ หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน ซึ่งมีรายชื่อดังนี้

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นายใจ หาญสมบัติ	170 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
2	นางแหม่ หนองสระ	73 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
3	นายบัญญัติ ผิดพัน	411 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
4	นางเบญญาภา ธนาบุญลือ	210 ม.2 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
5	นางขุน เกาะกลาง	243 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
6	นายนาทภูมิ ไกรมะเรียง	273 ม.2 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
7	นายเบ็ก เกาะกลาง	243 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
8	นายเหลี่ยม เมาส่งเนิน	180 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
9	นายสมาน ทุมมา	160 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
10	นางคำปุ่น อัมกลาง	3 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
11	นายเจริญ เจสันเทียะ	53 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
12	นางสำออง ดิเรกศรี	87 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
13	นายสมพงษ์ ดิเรกศรี	87 ม.9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
14	นางจำนงค์ เนียมขุนทด	
15	นางสาวสันต์หทัย เกาะกลาง	411 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

จากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปการใช้ประโยชน์ของมอหินขาว ได้ดังนี้

1) ด้านการยังชีพ

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ได้ซื้อกับข้าว มีอาหาร ผัก สมุนไพร ผลไม้ ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทุกฤดูกาล จึงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่อย่างมาก

“ลัดเลาะหน้าผาไปมีแต่แครีอกลอย มีหัวกลอยหัวใหญ่ๆ”

“กระชายเอามาปลูกและเอามาขาย”

“หนอนตายหยาก จะมีพระธุดงค์มาเอาไปเรื่อยๆ มาที่ละคันรถใหญ่ๆ”

“ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ กลิ้งกลางดง ตาไก่ ตากวาง มะขามป้อม ได้เก็บกิน เก็บใช้ เก็บขาย”

“ผักเม็ก ผักกูดง่อง ผักหนาม เมื่อได้เก็บหน่อไม้ ก็จะได้ผักเหล่านี้มากินด้วย รวมทั้งผลไม้ เช่น หมากพืพ่วน บักนมวัว หมากลำดวน หมากเค็ง กระบูกใหญ่ หรืออีรอก”

“ปลาตามฤดูกาล ปลาชีอ้าว ปลาอืด ปลาขามมีแต่ตัวใหญ่ๆ เขาเรียกปลาอืด ต้นกระบูกเล็กกระบูกใหญ่”

2) ด้านเศรษฐกิจ

พบว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์ที่เป็นเศรษฐกิจของชุมชน เกิดอาชีพ 6 อาชีพ ได้แก่ การมีรายได้จากการหาเห็ด หาหน่อไม้ หากลอย ไปขาย ตลอดจนการหาดอกหญ้ามาแปรรูปเป็นไม้กวาด การเลี้ยงสัตว์เช่นวัว ควาย รวมถึงการขายของให้กับนักท่องเที่ยว ต่อไปนี้เป็นการประเมินขั้นต่ำการใช้ประโยชน์จากมอหินขาวด้านเศรษฐกิจ ก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตอุทยานฯ ไม่ให้ชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์ในปี 2557

(1) เห็ด

บริเวณที่เก็บเป็นประจำ บริเวณป่าเลี้ยวขว หินล้านปี มีดอกกล้วยไม้ ทางด้านทิศเหนือ ติดวังเตย เห็ดที่เก็บเป็นประจำได้แก่ เห็ดหน้าขาว เห็ดระโงก เห็ดผึ้ง เห็ดหน้าแล่ เห็ดถ่าน เห็ดเผาะ เห็ดระโงกขาว เห็ดระโงกเหลือง เห็ดยุดา เห็ดผึ้งขาว เห็ดผึ้งฝ้าย เห็ดกระด้าง เป็นต้น

จากการสนทนา พบว่าในปี พ.ศ.2556 มี 53 ครัวเรือนโดยประมาณ เก็บเห็ด โดยมีตั้งแต่ หายู่หากิน เก็บขาย สร้างรายได้ หาเลี้ยงชีพ ซึ่งพบว่ามีทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ แต่ละคนมีเทคนิค ในการเก็บที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งระยะเวลาการออกของเห็ดในรอบปี พบว่ามีเพียง 4 เดือนเท่านั้น โดย แบ่งเป็น ช่วงเห็ดชุกมาก กับเห็ดประปราย ออกน้อย โดยมีรายละเอียดของแต่ละหมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหมู่ที่ 1 ที่เป็นเซียนเห็ด และไม่เซียนเห็ด ได้แก่นายเบ็ก เกาะกลาง นายเหลียม เมาสูงเนิน นางซุน เกาะกลาง นายบัณฑิต ผิดพันธ์ นายแสง สายปัญญา ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. พ่อเบ็ก เกาะกลาง เก็บได้วันละ 30 กิโลกรัม ระยะเวลาการออกเก็บเห็ด เก็บแบบวันเว้นวัน เฉลี่ย 60 วัน ในรอบ 4 เดือน รวม 1,800 กก. ขายเห็ดได้กิโลกรัมละ 70 บาท รายได้โดยประมาณ 126,000 บาท

2. พ่อเหลียม เมาสูงเนิน เก็บได้วันละ 15 กิโลกรัม ระยะเวลาการออกเก็บเห็ด เฉลี่ยเดือนละ 8 วัน เฉลี่ย 36 วัน ในรอบ 4 เดือน ขายเห็ดได้กิโลกรัมละ 45 บาท รายได้โดยประมาณ 5,400 บาท

3. แม่ซุน เกาะกลาง เก็บได้วันละ 3 กิโลกรัม ระยะเวลาการออกเก็บเห็ด เฉลี่ยเดือนละ 2 วัน เฉลี่ย 8 วัน ในรอบ 4 เดือน ขายเห็ดได้กิโลกรัมละ 175 บาท รายได้โดยประมาณ 4,200 บาท (เห็ดระโงก เนื่องจากมีราคาที่สูง)

4. นายบัณฑิต ผิดพันธ์ เก็บได้วันละ 5-6 กิโลกรัม ระยะเวลาการออกเก็บเห็ด เฉลี่ยเดือนละ 4 วัน เฉลี่ย 16 วัน ในรอบ 4 เดือน ขายเห็ดได้กิโลกรัมละ 40 บาท รายได้โดยประมาณ 3,520 บาท

5. นายแสงเทียน เป็นเซียนเห็ดคนหนึ่ง ได้ฤดูกาลละประมาณ 5,000 กก. จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีทั้งคนเก็บได้มาก เก็บได้น้อย ทีมวิจัยจึงประเมินออกมาเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (หมายเหตุ เป็นการประเมินขั้นต่ำ)

ประชากรหมู่ที่ 1 เก็บเห็ดอย่างต่ำประมาณ 53 ครอบครัว โดยมีเห็ดออกจำนวน 4 เดือน จะมีเห็ดออกชุกเป็นช่วง ๆ โดยเฉพาะช่วงที่ฝนตกหนัก แบ่งชาวบ้านออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เก็บมาก เก็บปานกลาง เก็บน้อย ซึ่งสรุปให้เห็นเป็นตารางได้ดังนี้

หมู่ที่ 1	ประเภทการเก็บ	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนั ก ก. (ต่อ 4 เดือน)	รวมน้ำหนั ก (กก.)	รวมมูลค่า (บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บน้อย (เช่นชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ใช่เซียน)	50	112	5,600	
กลุ่มที่ 2	เก็บปานกลาง (เช่น นายเบิก เกาะกลาง)	1	1,800	1,800	
กลุ่มที่ 3	เก็บได้มาก (เช่น นายแสง เทียน นายยงก์)	2	5,000	10,000	
		53	-	17,400	

ตารางที่ 1 : แสดงจำนวนครอบครัวรวมถึงน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 1

หมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน

นายแสวง สายปัญญา เมียกับลูกสาว แข่งละ 40 กก. 5 แข่ง (ดอกบาน แข่งละ 30 กก. ดอกตูม 50 กก.) เฉลี่ยเก็บเห็ดทั้งสองแบบ ประมาณวันละ 200 กก.ต่อวัน (ตีขั้นต่ำ) ระยะเวลาในการเก็บเห็ด โดยเก็บทุกวัน บางวันออกเก็บเห็ดถึง 2 รอบ เห็ดออก 2 ช่วง ช่วงต้นเดือน – ปายเดือน รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน 200 กิโลกรัม X 25 วัน X 40 บาท = 200,000 บาท

นอกจากนี้ นายแสวง สายปัญญา ยังมีเพื่อนๆ ที่เก็บได้ประมาณการที่ใกล้เคียงกันอีก 15 คน ได้แก่ คุณสายฝน คุณคำปุ่น คุณใจ โคกสีนอก พ่อสมาน ปั่ว แม่หน่วย มัจฉา ม่าว มาศ อำนาจ พรรณ ไพวัลย์ ดาว กาญจนา สุทธิสาย เป็นต้น

นางจำนงค์ เนียมขุนทด เก็บเห็ดได้เฉลี่ย 50 กิโลกรัม (เห็ดดยุคา) โดยแบ่งช่วงการเก็บ ออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเดือน กค.-สค. เห็ดเยอะมาก กำลังชุก ช่วงเห็ดไม่ชุก ครึ่งเดือนเก็บได้ 30 กิโลกรัม

สมาชิกในกลุ่มที่ไปเก็บเห็ดด้วยกันและมีน้ำหนักใกล้เคียงกัน ได้แก่อีก 11 ครอบครัว ได้แก่ หอม ปุก ปุก กี่ ตาหนู เป้ ดวน วาน จิต เบิ้ม ยายนาง เป็นต้น

นายเจริญ เจสันเทียะ เก็บเห็ดเฉลี่ยวันละ 1-2 กิโลกรัม ออกเก็บเห็ดเฉลี่ยเดือนละ 7 วัน เฉลี่ย 28 วัน ในระยะเวลา 4 เดือน เห็ดกิโลกรัมละ 40 บาท รายได้เฉลี่ย 1,344 บาท (เห็ดดยุคา) ซึ่งมีชาวบ้านที่เก็บเห็ดในระดับที่นายเจริญเก็บอีกประมาณ 42 ครอบครัว

หมู่ที่ 9 วังคำแคน	ประเภทการเก็บ	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนัก กก. (ต่อ 4 เดือน)	รวมน้ำหนัก (กก.)	รวมมูลค่า (บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บน้อย (เช่นนายเจริญ เจสันเทียะ)	42	42	1,764	
กลุ่มที่ 2	เก็บปานกลาง (เช่น นางจำนง เนียมขุนทด)	12	2,400	28,800	
กลุ่มที่ 3	เก็บได้มาก (เช่น นายแสง สายปัญญา)	16	5,000	80,000	
		70	-	110,564	

ตารางที่ 2 : แสดงจำนวนครอบครัวรวมถึงน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 9

หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว

คนเก็บเห็ดเก็บทั้งหมู่บ้าน คิดเป็นประมาณ 80% ของชาวบ้าน 216 ครอบครัว กล่าวคือ ประมาณ 166 คน ที่เก็บเห็ด

พ่อสมพงษ์ เป็นคนที่เก็บเห็ดได้มาก เก็บเห็ดในช่วงไม่ชุก (2 เดือน) เก็บเห็ดเฉลี่ยต่อวัน 12.5 กิโลกรัม ระยะเวลาไปเก็บ ไปทุกวัน เฉลี่ย 60 วัน รวมน้ำหนักเห็ดเฉลี่ย 750 กิโลกรัม

เก็บเห็ดช่วงชุก (2 เดือน) เก็บเห็ดเฉลี่ยต่อวัน 20 กิโลกรัม ระยะเวลาไปเก็บ เก็บวันเว้นวัน เฉลี่ย 30 วัน รวมน้ำหนักเห็ดเฉลี่ย 600 กิโลกรัม รวมน้ำหนักเห็ดทั้ง 2 ช่วง 1,350 กิโลกรัม

คนที่มาร่วมเก็บเห็ดด้วยกัน ได้แก่ แม่เกลี้ยง พ่อวิเชียร พ่อวรรณ สายันต์ นายสมชาย น้าอุทิศ นารี พ่อเหลื่อ บังอร นายรุ่ง จันทรหอม ประνομ ดี้ว แต่คนที่เก็บเห็ดได้ใกล้เคียงกันมี 5 ครอบครัว ส่วนคนที่เก็บน้อยๆ จะมีประมาณ 40 ครอบครัว ประมาณน้ำหนัก 42 กก.ต่อฤดูกาลหนึ่ง

หมู่ที่ 5 วังน้ำเขียว	ประเภทการเก็บ	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนัก กก. (ต่อ 4 เดือน)	รวมน้ำหนัก (กก.)	รวมมูลค่า (บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บน้อย (เช่นนายเจริญ เจสันเทียะ ม.9)	40	42	1,680	
กลุ่มที่ 2	เก็บได้มาก (เช่น นายสมพงษ์)	5	1,350	6,750	
		45	-	8,430	

ตารางที่ 3 : แสดงจำนวนครอบครัวรวมถึงน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 5

หมู่ 2 บ้านแจ้งเจริญ

ครัวเรือนที่เก็บเห็ดประมาณ 10 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เก็บเห็ดตระไคร้ เนื่องจากราคาดี สูง

1. นายนาทภูมิ ไกรมะเริง และ นางเบญญาภา ธนาบุญลือ ประมาณการว่า

ครอบครัวที่เก็บเห็ดได้ 285 กก. มีประมาณ 10 ครอบครัว

ครอบครัวที่เก็บเห็ดได้ 16 กก. มีประมาณ 30 ครอบครัว

หมู่ที่ 2 แจ้งเจริญ	ประเภทการเก็บ	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนัก กก. (ต่อ 4 เดือน)	รวมน้ำหนัก (กก.)	รวมมูลค่า (บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บน้อย	30	16	480	
กลุ่มที่ 2	เก็บได้ปานกลาง	10	285	2,850	
		40	301	3,330	

ตารางที่ 4 : แสดงจำนวนครอบครัวรวมถึงน้ำหนักการเก็บเห็ด หมู่ที่ 2

สรุป

- 1) จำนวนครัวเรือนที่เก็บเห็ดจำนวน 4 หมู่บ้าน โดยประมาณไม่ต่ำกว่า 208ครัวเรือน
- 2) ปริมาณเห็ดที่คน 4 หมู่บ้านเก็บได้ ไม่ต่ำกว่า 139,724 กิโลกรัม
- 3) คนนอกพื้นที่มาเก็บ เฉลี่ย 20% ของปริมาณการเก็บของคนในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน
คิดเป็น $139,724 \text{ กิโลกรัม} \times 20\% = 27,945 \text{ กิโลกรัม}$
- 4) รวมปริมาณเห็ดทั้งหมด ที่ชาวบ้านและคนนอกพื้นที่มาเก็บ 167,669 กิโลกรัม
($139,724 + 27,945 = 167,669 \text{ กิโลกรัม}$)
- 5) การประเมินมูลค่าของการเก็บเห็ดจากมอหินขาว
 - 5.1 เห็ดยุคฯ 80% ของเห็ดทั้งหมด 167,669 กก. คิดเป็น $167,669 \times 80\% = 134,135$ กิโลกรัม
ดังนั้นมูลค่าเห็ดยุคฯ $134,135 \times 40 \text{ บาท} = 5,365,400 \text{ บาท}$
 - 5.2 เห็ดตระโงก 20% ของเห็ดทั้งหมด 167,669 กก. คิดเป็น $167,669 \times 20\% = 33,534$ กิโลกรัม
ดังนั้นมูลค่าเห็ดตระโงก $33,534 \times 200 \text{ บาท} = 6,706,800 \text{ บาท}$
 - 5.3 การประเมินปริมาณ และมูลค่าเห็ดจากมอหินขาว น้ำหนัก 167,669 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 12,072,200 บาท

(2) ไม้กวาด

ตำแหน่งในการเก็บดอกไม้กวาด หาได้บริเวณหน้าผา

- หมู่ที่ 1 เฉลี่ยครัวเรือนทำไม้กวาด 120 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นครัวเรือนที่ผลิตไม้กวาดเฉลี่ย/วัน/ปี
- 50 ครัวเรือน ผลิต 10 ด้าม/วัน เฉลี่ย 300 ด้ามต่อปี (พ่อเบิก)
 - 40 ครัวเรือน ผลิตมากกว่า 10 ด้าม/วัน เฉลี่ย 400 ด้ามต่อปี (บัณฑิต)
 - 30 ครัวเรือน ผลิต 5 ด้าม/วัน เฉลี่ย 45 ด้ามต่อปี (พ่อใจ)
- สรุป คิดเป็นมูลค่าออกมา ได้ดังนี้
- 50 ครัวเรือน 300 ด้าม X 50 ครัวเรือน = 15,000 ด้าม X ด้ามละ 40 บาท = 600,000 บ.
 - 30 ครัวเรือน 45 ด้าม X 30 ครัวเรือน = 1,350 ด้าม X ด้ามละ 40 บาท = 54,000 บาท
 - 40 ครัวเรือน 400 ด้าม X 40 ครัวเรือน = 16,000 ด้าม X ด้ามละ 40 บาท = 640,000 บาท
- รวม = 1,294,000 บาท

หมู่ที่ 2 บ้านแจ้เจริญ เฉลี่ยครัวเรือนที่ทำไม้กวาด 40 ครัวเรือน

10 ครัวเรือน ผลิตไม้กวาดชั้นต่ำ 200 ด้ามต่อปี = 2,000 ด้าม

15 ครัวเรือน ผลิตไม้กวาด ปานกลาง 350 ด้ามต่อปี = 5,250 ด้าม

15 ครัวเรือน ผลิตไม้กวาด มากที่สุด 500 ด้ามต่อปี = 7,500 ด้าม

รวม ผลิตไม้กวาดได้ทั้งหมด 14,750 ด้าม X ด้ามละ 40 บาท = 590,000 บาท

หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว ผลิตไม้กวาด 7 ครัวเรือน โดยผลิตไม้กวาดได้ครัวเรือนละ 200 ด้ามต่อปี

7 ครัวเรือน X 200 ด้าม = 1,400 ด้าม X ด้ามละ 40 บาท = 56,000 บาท

หมู่ที่ 9 ไม่มีครัวเรือนใดเลยที่ทำไม้กวาด

สรุปข้อมูลจัดทำเป็นตารางได้ดังนี้

หัวข้อ	จำนวนครอบครัวต่อปี				จำนวนด้ามต่อปี				จำนวนเงินต่อปี			
	ม.1	ม.2	ม.5	ม.9	ม.1	ม.2	ม.5	ม.9	ม.1	ม.2	ม.5	ม.9
กรณี อาชีพ ทำไม้ กวาด	120	40	7	0	32,350	14,750	1,400	0	1,294,000	590,000	56,000	0
รวม	167 ครอบครัว				48,500 ด้าม				1,940,000 บาท			

ตารางที่ 5 :สรุปเรื่องไม้กวาดที่ใช้ประโยชน์จำนวน167ครอบครัว 48,500 ด้ามซึ่งมีมูลค่า1,940,000 บาท

(3) หน่อไม้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองฉนวน

กรณีศึกษาที่ 1 นายใจ หาญสมบัติ (170 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ)

ทำหน่อไม้สับ จำนวน 60 กก.ต่อปี กก. ละ 18 บาท

เป็นเงิน 1,080 บาท

ทำหน่อไม้ปิ้ง ได้ 320 ปีกๆ ละ 15 กก. ราคาปิ้งละ 120 บาท เป็นเงิน 80,000 บาท

ทำหน่อไม้ดอง ได้ 1,500 กก.ต่อปี กก.ละ 15 บาท

เป็นเงิน 22,500 บาท

รวมน้ำหนัทั้งหมด 6,300 กก. ทั้งสิ้นมูลค่า

102,500 บาท

กรณีศึกษาที่ 2 นายเหลียม เมาสูงเนิน (180 ม.1 ต.ซบสีทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ)

ทำเป็นหน่อไม้ดอง 500 กก. ต่อปี ราคา กก. ละ 18 บาท เป็นเงิน 9,000 บาท

หมายเหตุ : กรณีของนายใจ หาญสมบัติ เป็นกรณีที่ถือว่าหาได้มาก ส่วน นายเหลียม เมาสูงเนิน ถือเป็น

กรณีที่หาได้ปานกลาง ส่วนกรณีที่หาได้น้อยนั้น ชาวบ้านบอกว่าจะได้ประมาณ 60 กก.ต่อปี

การประเมินการหาหน่อไม้ของชาวบ้านหมู่ที่ 1 นำมาจัดทำเป็นตารางได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนอง ฉนวน	ประเภทการเก็บหน่อไม้	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนัก กก. (ต่อ 4 เดือน)	รวมน้ำหนัก (กก.)	รวมมูลค่า (บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บได้น้อย	1	60	60	900
กลุ่มที่ 2	เก็บได้ปานกลาง (เช่น นายเหลียม เมาสูงเนิน)	40	500	20,000	300,000
กลุ่มที่ 3	เก็บได้มาก (เช่น นายใจ หาญสมบัติ)	1	6,300	6,300	102,500
	รวม	42		26,360	403,400

ตารางที่ 6 : สรุป การเก็บหน่อไม้ของหมู่ที่ 1 มี 42 ครอบครัว น้ำหนักโดยรวม 26,360 กก. มูลค่าโดยรวม 403,400 บาท

หมู่ที่ 2 บ้านแจ้งเจริญ

กรณีศึกษาที่ 1 นางเบญญาภา ธนาบุญลือ ที่อยู่ 210 ม.2 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
เก็บหน่อไม้ได้ 20 กก.ต่อวัน 1 ปี ประเมินว่าเก็บได้ 160 กก.

กรณีศึกษาที่ 2 นายนาทภูมิ ไกรมะเรียง ที่อยู่ 273 ม.2 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
เก็บหน่อไม้ได้ 60 กก.ต่อวัน 1 ปี ประเมินว่าเก็บได้ 340 กก.

กรณีศึกษาที่ 3 นางแปลง

เก็บเอง และรวบรวมซื้อจากชาวบ้านแจ้งเจริญ 13 ครอบครัว 1 ปี ประมาณ 5,000 กก.

สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

หมู่ที่ 2 บ้านแจ้ง เจริญ	ประเภทการเก็บหน่อไม้	จ ำ น ว น ครอบครัว	น้ำหนัก กก. (ต่อ 4 เดือน)	ร ว ม น้ำหนัก (กก.)	รวมมูลค่า (กก . ละ 15บาท)
กลุ่มที่ 1	เก็บได้น้อย (เช่น กรณีนางเบญญาภา)	1	160	160	2,400
กลุ่มที่ 2	เก็บได้ปานกลาง (เช่น กรณีนายนาท)	1	340	340	5,100
กลุ่มที่ 3	เก็บได้มาก (เช่น นางแปลง เก็บ และรวบรวมจาก 13 ครอบครัว)	13	5,000	5,000	75,000
	รวม	15		5,500	82,500

ตารางที่ 7 : สรุป การเก็บหน่อไม้ของหมู่ที่ 2 มี 15 ครอบครัว น้ำหนักโดยรวม 5,500 กก. มูลค่าโดยรวม 82,500 บาท

หมู่ที่ 5 บ้านวังน้ำเขียว

1 แม่สำราญ พ่องอม ได้ 120 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 200 ปี๊บ
2 นายณรงค์ นางปลิว ได้ 120 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 250 ปี๊บ
3 นายไสว นางนอม ได้ 120 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 100 ปี๊บ
4 นายอุทิศ นางไร ได้ 150 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 300 ปี๊บ
5 นายวิเชียร แม่สมหวัง ได้ 100 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 100 ปี๊บ
6 นายสมชาย นางวงศ์จิต ได้ 140 กก. ต่อวัน	1 ปี ได้ 300 ปี๊บ
7 นายประยงค์	1 ปี ได้ 40 ปี๊บ
8 นายสุพี	1 ปี ได้ 60 ปี๊บ
9 แม่มะลิ ลูกตา	1 ปี ได้ 200 ปี๊บ
10. พ่อเหลือ แม่เวียง	1 ปี ได้ 100 ปี๊บ
11 พ่อแอ็บ แม่ไหม	1 ปี ได้ 100 ปี๊บ
12 แม่สำอาง	1 ปี ได้ 100 ปี๊บ

รวมน้ำหนัก 1,850 ปี๊บ

สรุป หมู่ที่ 5 มีชาวบ้านเก็บหน่อไม้ประมาณ 12 ครอบครัว

รวมน้ำหนัก 1,850 ปี๊บ x 15 กก. หนัก 27,750 กก.

รวมมูลค่า 1,850 ปี๊บ x 250 บาท เป็นเงิน 462,500 บาท

หมู่ที่ 9 บ้านวังคำแคน

กลุ่มหน่อไม้บ้านวังคำแคนมี 20 ครอบครัว

1) หน่อไม้อัดปี๊บ 20 ครอบครัว เฉลี่ยคนละ 300 ปี๊บ หรือ 4,500 กก. รวมเป็น 6,000 ปี๊บ (น้ำหนักปี๊บละ 15 กก.)

รวมน้ำหนัก 20 ครอบครัว x 4,500 กก. = 90,000 กิโลกรัม

รวมมูลค่า 6,000 ปี๊บ x 250 บาท รวมเป็นเงิน 1,500,000 บาท

2) หน่อไม้ดอง

หน่อไม้ดอง 2-3 โองม้งกร รวม 100-150 กก. สรุป 20 ครอบครัว ๆ ละ 150 กก.

รวมน้ำหนัก 20 ครอบครัว x 150 กก. = 3,000 กก.

รวมมูลค่า 3,000 กก. X 15 บาท = 45,000 บาท

สรุปหมู่ที่ 9 มีชาวบ้านเก็บหน่อไม้ 20 ครอบครัว

รวมน้ำหนักหน่อไม้ทั้งหมด 93,000 กิโลกรัม

รวมมูลค่าหน่อไม้ทั้งหมด 1,545,000 บาท

4. นายสุวรรณ เก็บได้วันละ 60 กิโลกรัม 1 ปี ได้ 120 กิโลกรัม
 สรุปร หมู่ที่ 9 เก็บกลอย 4 ครอบครั้ว
 น้ำหนักกลอยทั้งหมด 420 กิโลกรัม
 มูลค่ากลอย 420 กก. X 100 บาท = 42,000 บาท

สรุป ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ 8 ครอบครั้ว น้ำหนักกลอย 12,200 กก. มูลค่า 122,000 บาท

(6) การท่องเที่ยว

จากการที่ชาวบ้าน เดิมได้มาตั้งร้านขายของบริเวณมอหินขาว ประมาณทั้งหมด 18 ร้าน ได้แก่ ร้านขายที่ระลึก ของกินของอยู่ ของเบ็ดเตล็ด เต้นท์ ซึ่งสามารถสร้างรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวมา โดยปีๆ หนึ่ง ร้านค้าสามารถสร้างรายได้ครอบครัวละ หรือร้านละ 100,000 บาทต่อปี หรือประมาณ 1,800,000 บาท

จากการที่ถูกรื้อถอน ทำให้ขาดรายได้ไป แม้ว่าต่อมาไม่นานได้มีการสร้างขึ้นใหม่ เป็นอาคาร อเนกประสงค์ มีห้องร้านค้า 16 ห้อง ทำให้ชาวบ้านดีใจมาก แต่กลับกลายเป็นว่า จนถึงปัจจุบันชาวบ้าน ยังไม่สามารถเข้าไปขายสินค้าได้เลย

เนื่องจากยังไม่มี การส่งมอบอาคารจนถึงปัจจุบัน ถ้าเข้าไปขายก็จะถูกตักเตือนว่า ถ้ามีอะไร เกิดขึ้นพวกชาวบ้านต้องรับผิดชอบทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ร้านค้า 18 ร้านค้า ก็ต้องสูญเสียรายได้ไป ปัจจุบัน เหลือเพียง 1-4 ร้าน ที่ตั้งขายอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ และเทศกาล ตั้งร้านอยู่บริเวณ ชายคาของอาคารอเนกประสงค์ ได้นำผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปไม้กวาด แปรรูปกล้วยฉาบ ผลผลิตทาง การเกษตร เช่น มัน เผือก ฯลฯ มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

	ท่องเที่ยว	ไม้กวาด			หน่อไม้			เห็ด			เลี้ยงสัตว์			กลอย 52		
	จำนวนร้านค้า	จำนวนครอบครัว	จำนวนด้าม	จำนวนเงิน ด้ามละ 40 บาท	จำนวนครอบครัว	น้ำหนัก (กก.)	จำนวนเงิน (บ.) กก.ละ 15 บาท	จำนวนครอบครัว	จำนวน กก.	จำนวนเงิน	จำนวน (ครอบครัว)	จำนวนสัตว์	จำนวนเงิน	จำนวน (ครอบครัว)	น้ำหนัก (กก.)	จำนวนเงิน (บ.) กก. ละ 100 บาท
ม.1		120	745	1,294,000	42	26,360	403,400	53	17,400					4	800	80,000
ม.2		40	14,750	590,000	15	5,500	82,500	70	110,564					-	-	
ม.5		7	1400	56,000	12	27,750	462,500	40	8,430					-	-	
ม.9		0	0	0	20	93,000	1,545,000	40	3,330					4	420	42,000
คนนอกหมู่บ้าน									27,945							
รวม	18 ร้านค้า 1,800,000 บ.	167	16,895	1,940,000	89	126,250	2,493,400	208	167,669	12,072,200	9	1000	28 ล้าน	8	1,220	122,000

ตารางที่ 9 : ตารางแจกแจงการใช้ประโยชน์จากมอหินขาวด้านเศรษฐกิจของ 4 หมู่บ้านรอบมอหินขาว

สรุปการใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจชุมชนจากมอหินขาว

จำนวนอาชีพที่เกิดขึ้น มี 6 อาชีพ ได้แก่ อาชีพขายของในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเก็บดอกหญ้า แปรรูปทำไม้กวาด ด้านการเก็บหน่อไม้ ด้านการเก็บเห็ด การเลี้ยงสัตว์ การเก็บกลอย

จำนวนครอบครัวที่มาใช้ประโยชน์ประมาณปีละ 499 ครอบครัว

มูลค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากมอหินขาว ประมาณปีละ 46,427,600 บาท

4.2 สถานการณ์ปัญหามอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม

ประวัติศาสตร์ชุมชนช่วงที่ 3 ปี 2542-2557 แม้ได้มีการกันเขตแดนพื้นที่มอหินขาวและพื้นที่ใกล้เคียงในปี 2544 แต่ชาวบ้านก็ยังเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น เข้าไปขายของตั้งร้านค้า 18 ร้านค้า การเลี้ยงสัตว์ 1,000 ตัว การเก็บผักผลไม้ สมุนไพร หาลา หน่อไม้ เห็ด ดอกหญ้า ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง 46,427,600 บาท ในแต่ละปี ก็พอที่จะอนุมานได้ว่ามอหินขาวคือสายเลือด คือชีวิต คือจิตวิญญาณของชาวบ้านที่นี่ โดยชาวบ้านได้มีแผนงานในการดูแลรักษาประจำปี เช่น การตัดหญ้า การปลูกต้นไม้ การเก็บขยะ

ช่วงเวลาที่ 4 ตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน เมื่ออุทยานแสดงท่าทีที่ชัดเจนว่าต้องการผนวก เขตอุทยานบ้านจึงไม่ยอมให้ผนวก

ขอสรุปสถานการณ์ปัญหาอันเป็นที่มาของข้อพิพาทและไม่ขอผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา” โดยเรียบเรียงมาจากบันทึกการประชุมเวทีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทการคัดค้านการผนวกมอหินขาวให้เป็นอุทยานแห่งชาติ วันที่ 18 กันยายน 2561 ณ ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ห้องประชุม ชั้น 3 และจากเวทีสนทนากลุ่มเรื่องสิทธิชุมชนเบื้องต้น การแบ่งเขตอุทยาน รวมถึงพื้นที่การผนวกมอหินขาวเพื่อจัดทำแผนที่ชุมชน วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ บ้านวังคำแคน ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทำให้เห็นสภาพปัญหาอันนำมาซึ่งข้อพิพาท ดังต่อไปนี้

4.2.1 ข้องใจเรื่องพื้นที่การผนวก

ชาวบ้านข้องใจเรื่องพื้นที่การผนวกอย่างมาก จากคำบอกเล่าของนายเจริญ เจสันเทียะ อดีตผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าโครงการเล่าว่า “การผนวกพื้นที่ไม่มีแผนที่สักระยะให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับรู้เขตแดนที่จะผนวก ส่วนไหนชาวบ้านจะใช้ได้ ส่วนไหนใช้ไม่ได้ ถ้าอุทยานบอกว่าจะผนวก สองพันไร่ (เรื่องนี้ชาวบ้านยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน บางคนบอกว่าพันกว่าไร่) แต่นอกเขตทำไมห้ามด้วย ชุมชนบนพื้นที่ 3,500 ไร่ เหตุใดจึงไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อีกเลย” นอกจากนี้ “ตอนนี้ทุกอย่างเก็บไม่ได้ แม้แต่ยอดข้า้หลักก็ยังไม่กล้าเก็บไปกิน เหมือนเป็นการลงโทษจากทางอุทยาน” นางสนททัย เกาะกลาง กล่าว “ขณะที่ยังไม่ประกาศเป็นเขตอุทยานฯ ก็ห้ามไปหมด เช่น ห้ามเก็บเห็ด ทางไปไร่ไปสวนไปวัดก็ลำบาก

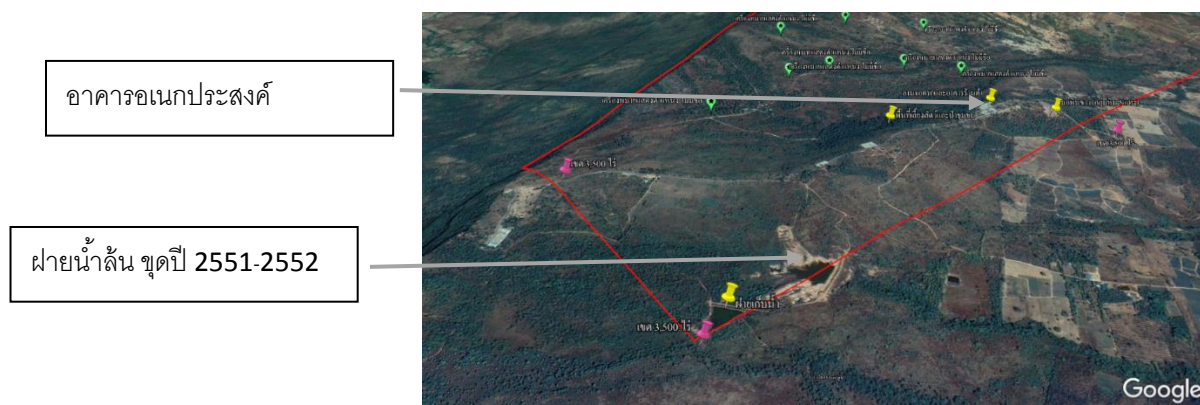
ผิดโน่นผิดนี่ ตั้งแต่รั้วกัน ขยายของไม่ได้ตามปกติ มีส่วนร่วมพัฒนาไม่ได้ เช่น เคยตัดหญ้า ก็ไม่ได้ ขู้งับ” แม้แต่ทาง อบต.เองก็ไม่มีเอกสารสักชิ้นที่ระบุว่าเป็นแผนที่การผนวกมอหินขาวอยู่ในองค์กร

4.2.3 ข้องใจ ขยายของไม่ได้

ตามที่เคยตั้งร้านขายของ 18 ร้าน เมื่อมีการประกาศการผนวกก็ถูกรื้อถอนออก บอกว่าจะสร้างอาคารเอนกประสงค์ให้ แต่เมื่อสร้างเสร็จก็ไม่มีการส่งมอบ อาคารก็เป็นอาคารร้าง แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านเข้าไปขายของประมาณ 1-4 ร้าน ในบริเวณอาคารร้างนั้น (บริเวณลานจอดรถ)

4.2.3 ข้องใจเรื่องน้ำ

ปัจจุบันที่มอหินขาว ยังมีร้านค้าตั้งขายอยู่ 1-4 ร้าน โดยเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ บริเวณลานจอดรถ ซึ่งขายมาตั้งแต่ก่อนที่อุทยานจะประกาศผนวก ชาวบ้านได้หาน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ด้วยการขอให้ทางหน่วยงานชลประทานมาชุด “ฝายน้ำล้นที่อยู่บนมอหินขาว เดิมทีเดียวไม่มี แต่ผมได้ไปขอให้หน่วยงานชลประทาน มาชุดฝายปี 2551 ปี 2552 ได้ชุดใช้มาจนถึง ปี 2557 ชุมชนใช้ได้สบายๆ น้ำจากฝายนี้ ได้มีการเดินท่อประปาไปยังห้องน้ำ ร้านค้า อาคารอเนกประสงค์ ซึ่งชาวบ้านใช้ได้สบายก่อนที่อุทยานแห่งชาติจะเข้ามา” นายเจริญ เจสันเทียะ กล่าว

ภาพที่ 9 : ฝายน้ำล้น

“ปี 2557 เป็นปีที่ขอนแก่น มีคนมาตักน้ำ วันเคตดาว์นของปี 2558 มันถูกเลื่อย ๆ ตัดรอยตรง”

“ปี 2561 เดือนมีนาคม เมษายน 2561 ยกกะโหลกขึ้นเหนือหน้า ทำให้ไม่มีน้ำเข้ามาตลอด เราต้องมาไล่ลมใหม่ เอาเครื่องสูบมาอีก ทั้งๆ ที่น้ำมีอยู่แต่ใช้น้ำไม่ได้”

“ปี 2559 ชุดลอกฝายเพิ่ม เจ้าหน้าที่อุทยานรับปากชุมชนว่า ถ้ามาทำฝาย ประชาชนสามารถใช้น้ำนี้ได้ แต่พอลอกเสร็จแล้วก็บอกว่าห้ามใช้ เพราะกลัวน้ำไม่พอใช้ (ชาวบ้านรู้สึกว่าการลอกให้ทำ)”

“ปี 2561 เอาลวดหนามมากั้นไว้ปิดทางเดินของเรา ทำให้เข้าไปที่ฝายน้ำล้นไม่ได้ ต้องลอลวดหนามไป”

“วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 อุทยานเปิดน้ำทิ้ง เจ้าหน้าที่บอกว่า ...นายให้รดน้ำดอกไม้ แต่ผลปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ไม่ปิดน้ำ โดยมีการปล่อยน้ำทิ้งไว้เฉยๆ รดน้ำเสร็จแต่ไม่ปิดน้ำ ปล่อยน้ำทิ้งไว้ ทำแบบนี้อาทิตย์ละ 3 ครั้งเป็นอย่างต่ำ เพื่อให้ น้ำหมด ที่ผ่านมามีชาวบ้านจะโทรมาบอกให้ไปปิด เป็นปัญหาใหญ่ตอนนี้ การเปิดน้ำทิ้งไว้จะส่งผลกระทบต่อร้านขายของ ไม่มีน้ำใช้กับน้ำในห้องน้ำ”

ทั้งหมดเป็นคำบอกเล่าของชาวบ้านกลุ่มร้านค้า

ภาพที่ 10-11 : การเปิดน้ำทิ้งไว้

เจ้านายบอกว่าให้รดน้ำดอกไม้ แต่รดแล้วไม่ยอมปิดอาทิตยละ 3 ครั้งเป็นอย่างต่ำ ทำให้ไม่มีน้ำใช้ที่ร้านขายของ

ภาพที่ 12 : การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562

4.2.4 ข้องใจปิดทางเข้า

“เตี้ยวันนี้ทางเข้ามอหินขาวก็ถูกปิดกั้นไม่ให้คนเที่ยว คือ ยังไงก็ไม่รู้มีคนไปถามตลอด เขาปิดใช้ไหม ผมก็บอกว่าเขายังไม่ปิด ทำไมเอาหินก้อนไว้ แต่ก่อนผมเคยเอารถเข้ามาก็เข้าไม่ได้ มีรั้วกั้นตลอด ชาวบ้านบางคนก็ขวยอาย จากที่ชาวบ้านอยู่กันแบบผาสุก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถาวร อยู่ร่วมกับแบบสนุกสนาน แต่อยู่กันแบบไม่ผาสุก ขวยเสีย ผิดโน้นผิดนี้ ตั้งแต่กั้นรั้ว รถจอดตามร่มไม้เที่ยวเหมือนเดิมก็เที่ยวไม่ได้ รถก็ต้องจอดที่ลานจอดรถอย่างเดียว คนสูงอายุเดินไม่ไหวหอรอกครับ” นายเจริญ เจสันเทียะ

4.2.5 ข้องใจทำไมยังไม่ประชาคม

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแลนคา (ปัจจุบันเป็นอดีตหัวหน้า) ยังไม่ได้ทำประชาคมแต่ก็บอกว่าทำแล้ว “ท่านได้พูดว่าท่านได้ประชาคม หมู่บ้านวังคำแคน หมู่ 9 ประชาคมไปแล้ว แต่ผม (นายเจริญ เจสันเทียะ อดีตผู้ใหญ่บ้าน) อยู่ในบ้านนั้น ผมไม่ได้ประชาคมสักทีเลย ไปถามผู้ใหญ่บ้านก็ว่ายังไม่ได้ประชาคม” นายเจริญ เจสันเทียะ

4.2.6 ข้องใจทำไมเก็บค่าผ่านทาง

“หัวหน้ามาอยู่ใหม่ ปี 56 -57 มาเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงครั้งหนึ่ง ได้มาเก็บค่าผ่านทาง โดยที่ทางชาวบ้านไม่รู้เรื่องเลย ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างลำบาก” นายเจริญ เจสันเทียะ

4.2.7 แนวคิดที่ไม่ตรงกัน จึงไม่เกิดส่วนร่วมในการบริหารจัดการมอหินขาวร่วมกัน

ท่านหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีแนวคิดที่ว่า “ท่องเที่ยวเป็นทีของรัฐไม่ได้เป็นของใครเลย” ดังนั้น แนวคิดการทำท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ชุมชนและเครือข่ายต้องการทำ จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ถ้าอยู่แบบนี้ไม่ใช่อยู่ด้วยการร่วมกันสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มันอยู่อย่างตัวใครตัวมัน ใครมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ตรวจก็จับเอา

4.2.8 สรุปสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ

เนื่องจากข้อข้องใจหลายๆ ประการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตชุมชน การพึ่งพาอาศัยหาอยู่หากินบนพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับมอหินขาวได้หายไป รวมมูลค่าทั้งสิ้นปีละ 46,427,600 บาท จึงเกิดการร้องเรียนคัดค้านจากชาวบ้านมอหินขาวมาโดยตลอด เมื่อได้รับโอกาสให้เข้าสู่เวทีการไกล่เกลี่ย เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2561 ณ ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ชาวบ้านจึงได้แสดงความคิดเห็นว่าขออยู่ในกฎหมายป่าสงวนตามเดิม ไม่ขออยู่ภายใต้กฎหมายอุทยาน ดังนี้

“ที่ผ่านมาชาวบ้านช่วยกันทำมานาน มีความห่วงหา ให้คนเที่ยวอย่างมีความสุข คนชัยภูมิ ภูมิใจสิ่งที่เจ้าของมี และการที่จะพูดตามข้อกฎหมายอุทยานฯ ผมทราบดี หน่อไม้หน่อหนึ่งก็เอาไม่ได้ อุทยานฯ กำหนดแล้ว เป็นกฎระเบียบของอุทยานฯ มันลำบากใจ ถ้าเป็นอุทยานฯ มันลำบากทุกคนครับ อยากให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามเดิม เรามาช่วยกันครับ ขอพิจารณาด้วยครับ ” นายเจริญ เจสันเทียะ

4.3 องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยฯ ได้ทำกิจกรรมในการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชนมอหินขาว ทั้งสิ้น 4 ครั้ง ได้แก่ เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานฯ ในวันที่ 11 สิงหาคม 2561 ณ ศาลากลางบ้านตั้งเวลา 13.00-17.00 น. วิทยากร 1 คน (คุณวิชัย พลอยปัทมวิจิต) ภาคีเครือข่าย สำนักงานสภาเกษตรกร ครั้งที่ 2 เวทีให้ความรู้ทางออกปัญหาการผนวกมอหินขาว วันที่ 30 สิงหาคม 2561 วิทยากร 1 คน (คุณสนธิ์ แม้นมณี) ครั้งที่ 3 การสนทนาเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเบื้องต้น วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 วิทยากร 1 คน (คุณวิชัย พลอยปัทมวิจิต) ครั้งที่ 4 เป็นการเปิดตัวโครงการ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 วิทยากร 2 คน ได้แก่คุณสนธิ์ แม้นมณี และคุณวิชัย พลอยปัทมวิจิต สรุปได้ดังนี้

ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ กล่าวถึงแนวทางในเรื่องของสิทธิชุมชน คำว่า “สิทธิ” คืออะไร คือ อำนาจโดยชอบธรรมที่ประชาชนทุกคนพึงมี พึงได้

สิทธิชุมชน คือ สิทธิที่ได้รับจากการรวมกลุ่มเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

สิทธิพลเมือง คือ หลังจากถือกำเนิดเกิดขึ้นมา เราได้รับสิทธินั้นโดยทันที ในฐานะเป็นพลเมืองประเทศไทย แม้คนต่างด้าว ถึงแม้มาเกิดในประเทศไทย แต่ก็ไม่ได้รับสิทธิใดๆทั้งสิ้น เพราะไม่ได้เป็นคนไทย

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้รับความคุ้มครองจากโลก จากกฎหมาย ความเป็น พ่อ-แม่ กับสิทธิมนุษยชน ได้รับความชอบธรรมจากสิทธิมนุษยชน แม้แต่คนบ้าก็ได้รับสิทธินั้นๆ

สิทธิ อำนาจโดยชอบธรรม บ้านเมือง ป่า ธรรมชาติเกิดก่อนกฎหมาย

ความผูกพันจากการใช้ประโยชน์ป่ากับชุมชน คือ การใช้สิทธิทรัพยากรธรรมชาติ เกิดพร้อมกันจึงเกิดเป็นสิทธิชุมชน

ยกตัวอย่าง พื้นที่ป่าทางภาคเหนือ ในพื้นที่ป่า มีชนกลุ่มชาวเขา อาศัยหาอยู่หากินมาเป็นระยะเวลายาวนาน ต่อมาถูกหน่วยงานรัฐจับกุม เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศเป็น พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ กลุ่มชาวเขากลุ่มนี้จึงเกิดการต่อสู้ และได้ประกาศออกมาว่า หากให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่นี้ รัฐบาลประกันได้หรือไม่ว่าชุมชนจะมีชีวิตรอดในโลกใบใหม่ จากคำพูดนี้ทางรัฐบาลจึงทบทวนใหม่ และให้ชาวเขาดำรงอยู่ในป่าดั้งเดิม ฉะนั้น อีกสิทธิที่จะอธิบายคือ สิทธิปัจเจก คือสิทธิของเรา

สิทธิชุมชน คือ สิทธิโดยชอบจากความเป็นอยู่ สิทธิให้ประโยชน์ร่วมกัน สิทธิที่แสดงออกตามคุณค่า การดำรงชีวิตมาแต่อดีต ไม่ใช่สิทธิทางเอกสาร

สิทธิการบริหารจัดการ ในรูปแบบต่าง ๆ

1. การให้หน่วยงานรัฐเข้าไปบำรุง ดูแล รักษา โดยรัฐจะดูแลทั้งหมด ประชาชนมีส่วนร่วมบางส่วนเท่านั้น
2. ผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นผู้กำหนด การจัดการป่าไม้ ที่ดินทำกิน โฉนดของชุมชน การจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน มีคณะกรรมการจัดการป่า

สิทธิชุมชนที่เข้มแข็ง มีระบบการทำงานร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างผาสุก

แนวทางการต่อสู้

1. ประเมินความเสียหาย เป็นตัวเงิน รูปธรรม ความเสียโอกาส ผลกระทบที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ
2. หลักการที่ชุมชนไปคุยกับหน่วยงาน สิทธิชุมชนถึงขั้นไหน ต้องการคืนขนาดไหน
3. หากเป็นการเรียกร้องแบบเลื่อนลอยไม่มีผลอะไร ไม่เกิดประโยชน์

วิจัย พลอยปัทมวิชิต สภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ได้อธิบายความเป็นมาของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภูแล่นคาในอดีต โดยอ้างถึงข้อกฎหมาย พร้อมชี้จุดพื้นที่อุทยานฯ ให้แก่ทีมวิจัยฟัง พร้อมสรุปถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง และชุมชนที่กระทำได้

จุดแข็ง

1. การประกาศผาห้วยนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ปี 2550 มอหินขาวเป็นพื้นที่ๆ ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายแต่แรก ไม่ควรอยู่ในเขตผนวกแต่แรก (ถูกต้องตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ)
2. มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่กันคั้น (คำสั่งเพิ่มพื้นที่ป่า – ป่าไม้สงพื้นที่ให้ อช.มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่สงมอบ)

3. ชุมชนได้เข้าไปอยู่ก่อนปี มติ ครม. 30 มิถุนายน 2541
 4. มอหินขาวไม่ได้เป็นพื้นที่อ่อนไหวทางทรัพยากรธรรมชาติ (เขามาร์คจุดตั้งแต่ปี 2557)
 5. ปี 2512 – ปัจจุบัน ชุมชนใช้พื้นที่มาโดยตลอด เช่น เก็บเห็ด เลี้ยงสัตว์
- มติ ครม. 30 มิถุนายน 2541 (ชวน หลีกภัย)

- ถูกสำรวจปี 50 บางส่วน ปี 41 ไม่ได้ทำแผนที่ทั้งหมด ทำให้ทำเพิ่มปี 50 หมุดเคลื่อนเนื่องมาจากการที่ อุทยานแห่งชาติประกาศพื้นที่ผาห้วยนา ปี 51 ดังนั้นมอหินขาวไม่ได้อยู่ในกฎเกณฑ์ของการเป็นอุทยานแห่งชาติแต่แรก

- MOU วิบัติ อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ทำข้อตกลง แต่ ทส.เดินคนเดียวไม่ได้ร่วมสำรวจกับ สปก. ปี 2557 บ้านห้วยต้อนโดนหลายหลังคาเรือนร่วมกับ สปก.สำรวจแนวเขตปี57 ไม่ได้มีแผนสำรวจบริเวณนี้

มอหินขวามีจุดอ่อนอย่างเดียว คือ อยู่ในพื้นที่ A1-2

แนวทางในอนาคต

หากชาวบ้านต้องการคัดค้าน ให้นำข้อสรุปจากเวทีชุมชน เป็นหนังสือไปยื่นที่ อบต.ที่เกี่ยวข้อง อีกวิธีคือการนำมติไปร้องที่ คณะกรรมการป่าไม้จังหวัด

สนธิ มั่นมณี ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี พ.ศ.2507 เทือกเขาภูแล่นคาถูกประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีการประกาศแบ่งเป็น 3 แปลง ได้แก่

แปลงที่ 1 ป่าสงวนแห่งชาติภูหลวง

แปลงที่ 2 ป่าสงวนแห่งชาติภูแล่นคาทิศเหนือลงมาถึงพื้นที่ตาดโตน 3 ด้าน จากทิศใต้ห้วยต้อน อ้อมไปถึงแม่น้ำชี เป็นป่าสงวน

แปลงที่ 3 ที่เหลืออยู่ในกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ

แต่ชาวบ้าน ชุมชนขึ้นมาอยู่ก่อน ปีพ.ศ.2507 ในร่างของกฎหมายชาวบ้านคือผู้บุกรุก หากใครขึ้นมาอยู่หลัง พ.ศ.2507 จะอยู่ในกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พรบ.ป่าไม้ กับ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ

ดังนั้นบ้านวังคำแคน อยู่ในเขตป่าก่อน ตาม พรบ.นี้ ซึ่งในช่วงนั้น นายชาติชาย ประกาศให้กระทรวงมหาดไทย จัดตั้งหมู่บ้านใหม่ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในเขตป่า โดยมีเกณฑ์ที่ว่าให้แต่ละหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 30 ครัวเรือนขึ้นไป เพราะฉะนั้นหมู่บ้านวังคำแคนจึงถูกตั้งโดยกระทรวงมหาดไทย เป็นที่ยอมรับของกระทรวงว่าหมู่บ้านตั้งเป็นชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2512

ฉะนั้นสิทธิการเป็นหมู่บ้านจึงถูกต้องตามกฎหมายมหาดไทย มีใช้กฎหมายป่าไม้ หลังจากปี พ.ศ. 2542 มีกฎหมายรับรองการตั้งเป็นหมู่บ้าน ตามหลักรัฐธรรมนูญ เราสามารถอ้างในเรื่องสิทธิชุมชน แต่ต้องมีข้อมูลหลักฐานแสดงที่ชัดเจนในการพิสูจน์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน อย่างเช่น มีหมู่บ้านกะเหรี่ยงเข้าไปอยู่ในเขตป่า ทางหน่วยงานเจ้าหน้าที่รัฐ เข้าไปถามหาหลักฐานพิสูจน์การเข้ามาอยู่ ว่ามีหลักฐานอะไรที่พิสูจน์ได้ว่าเข้ามาอยู่ตอนไหน ชาวกะเหรี่ยงจึงได้นำกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งได้รับตกทอดกันมา นำมาให้เจ้าหน้าที่ดู จึงพบว่าเป็นสารตราตั้งสมัย ร.5 ว่าให้กลุ่มคนกลุ่มนี้เข้าไปเป็นแนวกันชน คือเป็นเสือหมอบแมวเซา ช่วงพม่ารุก คนกลุ่มนี้จะเป็นคนส่งข่าว

จากหลักฐานที่ทางผู้นำกะเหรี่ยงได้ส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ จากการพิสูจน์หลักฐานพบว่ากลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นชุมชนดั้งเดิมจริง คดีนี้จึงยกฟ้องไปในที่สุด เพราะฉะนั้นทางชุมชนบ้านวังคำแคนต้องช่วยกันค้นหาพิสูจน์หลักฐานการตั้งถิ่นฐานร่วมกันมาในอดีต รวมถึงประเพณีที่มีในท้องถิ่น ต้นไม้ประจำถิ่นที่ปลูก ต้นมะพร้าวก็สามารถพิสูจน์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนได้

ข้อมูล คือข้อเท็จจริง การเก็บข้อมูล เช่น คนในชุมชนส่วนใหญ่มาจากที่ไหนบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่มาจากนครราชสีมา ชัยภูมิจาก อ.จัตุรัส นาฝาย หนองบัวระเหว หนองบัวแดง บุรีรัมย์ ราชบุรี

ประเพณี 12 เดือน ประเพณีที่ชุมชนทำเหมือนกัน เป็นประเพณีประจำถิ่น

ความเข้มข้นของการใช้ข้อมูลกฎหมาย ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา กฎหมายอุทยาน กฎหมายป่าสงวน ทำข้อตกลงร่วมกัน ป่าชุมชน คณะกรรมการป่า

หากมองในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายนั้น เราแบ่งให้ชัดเจน โดยพื้นที่เป็นเขตอุทยาน การบังคับใช้ของกฎหมายแบบเข้มข้น บริหารจัดการโดยภาครัฐ

พื้นที่ป่าไม้ การบังคับใช้ของกฎหมายแบบเข้มข้นแต่น้อยกว่าอุทยาน
ป่าชุมชน เป็นข้อตกลงร่วมกัน พื้นที่ใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน หาดอยู่ หากิน เลี้ยง
สัตว์ ทุกคนมีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านชุมชน ช่วยกันดูแล

จึงสรุปประเด็นวันนี้ได้ว่าทางชุมชนต้องหาหลักฐานการดำรงอยู่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาพิสูจน์

เรื่องอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

อุทยานแห่งชาติภูแลนคา ประกาศเป็นอุทยานแล้วเมื่อปี 2550 เขตอุทยานแห่งชาติกินตั้งแต่ผาเงิง
สุด แม่น้ำชี จนถึงภูหลง ภูหยวก จรดมาทางใต้ ตอนนีผาหัวนาค อยู่ในเขตอุทยาน มอหินขาวอยู่ตรงไหน
ที่เขาผนวก คือตั้ง ปี 2550 มีกฎหมายออกมาเป็นแผนที่เรียบร้อย ถ้าเป็นกฎหมายแล้ว ท่านจะแก้แนว
เขตต้องเสนอกฎหมายแก้ แล้วก็ไม่มีประเด็นที่ชาวบ้านแก้แนวเขตชนะเลย ในคณะกรรมการอุทยาน ปี
2550 ถ้าประกาศคือ 200.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ แสนกว่าไร่ 135,213.5 ไร่ คือ 200ตาราง
กิโลเมตร แสดงว่าเขาผนวกคือต้องการพื้นที่เพิ่ม แต่ตอนนี้ไม่ทันได้เป็น อุทยานมีอำนาจแค่ผาหัวนาค ตรง
หินช้างก็ไม่ใช่แล้ว ออกมาตั้งเก็บค่าธรรมเนียม ยังไม่ถึงหิน 5 ก้อน แสดงว่ายังไม่เป็นอุทยาน

ถ้าตรงนี้ยังเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ2484 มีบทลงโทษไม่รุนแรง ตัดไม้แค่จับ ชุต
ปรับ แต่ถ้าเป็นอุทยาน มาตรา 16 (1 2 3 4 5 6 7) การเก็บหา นำออกซึ่งอิฐ หิน ดิน หวาย ไม้ แผลง
เกสร ดอกไม้ ไปเหยียบเอาหินดินออกมา แฉงจับเอาดินออกมาผิด นี่คือกฎหมายอุทยาน เนียบขาด

ถ้าเขาว่าผนวกบอกว่า จะให้สิทธิพิเศษ เป็นไปไม่ได้เพราะว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ อ้างข้อ
กฎหมาย ตำรวจที่ไปจับสุมสุมห้าไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ตั้งด่านก็ปฏิบัติตามหน้าที่ มีกฎหมาย
จรรยา จะต้องมีระดับนายตำรวจ ต้องมีสัญลักษณ์ชัดเจน ล่าสุดห้ามใส่หน้ากาก หากใส่หน้ากากให้ถ่ายรูป
เลย

ฉะนั้นจึงเปรียบเทียบถ้าเป็นสีแดงทำอะไรไม่ได้แล้ว แต่ถ้าเป็นสีดำเรายังมีโอกาส มีบทบาทเข้าไป
จัดการ คือ ป่าสงวนแห่งชาติอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ไม่ใช่กรมอุทยาน กรมป่าไม้มีหน้าที่
ดูแลป่าไม้อย่างเช่น ขย.9 ขย.11 เป็นป่าไม้ ข้อดี ข้อเสียคือ ติดป้ายถ้ายังไม่เป็นเขตให้รู้ อันนี้เรื่อง
สำคัญ ที่สำคัญกว่านั้น เราจะไปคุยกับอุทยาน ไปคนหรือสองคนไม่ได้ ต้องรวมกลุ่มกัน

ทุกวันนี้ยังไม่ประกาศเข้าไปก็ยาก เอาวะไปเลี้ยงเขากว่า ไปชี้ใส่ก้อนหินก็ได้ ไปเก็บเห็ด เห็ด
เยอะถ้าเป็นพื้นที่ที่ไม่มีคนเหยียบย่ำ ไปเก็บเห็ด ภูแลนคาเป็นอุทยานเดียวที่จับคนเก็บเห็ด เมื่อปีที่แล้ว
เป็นอุทยานเดียวที่จับคนเก็บเห็ด หนองไม้แทบไม่มี อุทยานจับเห็นคนที่อื่นมาเก็บ มอหินขาว พื้นที่ที่ใช้
ร่วมกันถือเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ จะทำการเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องได้รับความเห็นชอบจาก
ชุมชน ถ้ามีมติคัดค้านแค่ 1 เสียงก็ใช้ไม่ได้

แนวทางในอนาคต

เพราะฉะนั้นถ้าพื้นที่นี้เป็นป่าสงวน เป็นพื้นที่ที่พี่น้องสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ การอยู่กับป่า
ไม้ดีแบบไหน คือเขาสามารถทำข้อตกลงกับกรมป่าไม้ในการขอดูแลพื้นที่ เช่นวัดสุคะโต มีแค่ 15 ไร่ในการ
ตั้งวัด แต่วัดมีเนื้อที่ 500 ไร่ที่เหลือเป็นป่า ทำข้อตกลงการฟื้นฟูว่า การอนุรักษ์ป่า พื้นที่ที่เหลือเราปลูก
ฟื้นฟู นี่คือข้อตกลงที่เกิดขึ้น ตอนนีป่าชุมชน ถ้าขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ ต้องมีการสำรวจรังวัดชัดเจน มี
ป่า แต่ของเราไม่มี โฉนดไปหมด กันเป็นป่าชุมชนไม่ได้ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ชุมชนร่วมกันใช้ประโยชน์ป่าได้ เพราะ
มอหินขาวแทบไม่มีป่า ไม่มีต้นไม้อะไรเลย ถ้าเราอยู่กับกรมป่าไม้เราไปใช้ประโยชน์ได้

อันที่ 2 ประโยชน์ชุมชนมีมติร่วมกัน เราจะทำท่องเที่ยวชุมชน มีโฮมสเตย์รอบห้วย ในช่วงแรกคน
มาพักเยอะ แต่ช่วงเข้าปีที่ 3 เริ่มไม่มีคนเข้าพัก เพราะชาวบ้านคิดว่าการท่องเที่ยวคนจะมาทุกวัน ไม่ใช่ถ้า
เราเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวชุมชนจะมาเป็นฤดูกาล พี่น้องต้องเข้มแข็ง จัดการรวมกลุ่มกัน ถ้าแตก

กันง่ายต่อการจัดการ พอแตกกันประชุมไม่เป็นมติ ถ้าเรารวมกลุ่มกันมองประโยชน์ร่วมกัน ตรงนี้เราได้ใช้ประโยชน์ ไม่มีวิว คว้า ก็ไปเลี้ยงได้ ชุมชนออกแบบกันเอง ไม่มีตลาดกลาง ออกแบบตลาดชุมชน มีโฮมสเตย์ชุมชน จัดเป็นฤดูกาล แม้แต่โรงเรียนจัดเป็นงานศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ได้ ของดีแต่ละพื้นที่ เอามาแชร์กัน พื้นที่ หากเป็นอุทยานการส่งเสริมดังก็ไม่ได้ เข้าเขตพื้นที่ ต้องได้รับอนุญาต เข้าเขตพื้นที่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ส่งเข้ากรุงเทพฯ ซึ่งผลตอบแทนกลับมาที่บ้านเห็นช้า หากต้องการพื้นที่รวมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ให้เข้มแข็ง ดูแลพื้นที่ได้ ให้กรมป่าไม้เห็น พื้นที่ช่วยกัน ขอพื้นที่ตรงนี้ชุมชนจัดการกันเอง รักษาพื้นที่กันเอง ดูแลรักษาตัวเอง แต่หากเป็นอุทยานแล้ว กฎหมายบังคับ เราไม่สามารถดำเนินการได้แต่ตอนนี้ยังไม่ประกาศจึงทำได้

สรุป จากแนวทางสิทธิชุมชนของชาวบ้าน

ชาวบ้านหลังจากที่ได้มีการเปรียบเทียบกฎหมายอุทยานและกฎหมายป่าไม้ สรุปว่าไม่ชอบนก เนื่องจากวิถีชีวิตชุมชนที่ยังต้องหาอาหาร หาอยู่ หากินกับพื้นที่นี้ และเนื่องจากแผนที่มีการผนวกไม่ชัดเจน ยังไม่ได้มีการประชุมให้ชาวบ้านรับทราบ ที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์กับอุทยานแห่งชาติไม่ดีนัก มีข้อข้องใจ ข้อสงสัยในความรู้สึกต่อกันในทางที่ไม่สู้ดีนัก

สิทธิชุมชนของชาวบ้านที่สามารถอ้างสิทธิ์ได้ คือ

1. การประกาศผาห้วยนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ปี 2550 มอหินขาวเป็นพื้นที่ๆ ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายแต่แรก ไม่ควรอยู่ในเขตผนวกแต่แรก (ถูกต้องตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ)
2. มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่กันคั้น (คำสั่งเพิ่มพื้นที่ป่า - ป่าไม้ส่งพื้นที่ให้ อช.มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่ส่งมอบ)
3. ชุมชนได้เข้าไปอยู่ก่อนปี มติ ครม. 30 มิถุนายน 2541
4. มอหินขาวไม่ได้เป็นพื้นที่อ่อนไหวทางทรัพยากรธรรมชาติ (เขามาร์คจุดตั้งแต่ปี 2557)
5. ปี 2512 - ปัจจุบัน ชุมชนใช้พื้นที่มาโดยตลอด เช่น เก็บเห็ด เลี้ยงสัตว์

ที่ผ่านมาชาวบ้านคัดค้านมาโดยตลอด หลังจากที่ได้มีการตั้งคณะกรรมการเครือข่ายอนุรักษ์มอหินขาว (ตามภาคผนวก) จากเวทีให้ความรู้ครั้งที่ 1 ได้มีการยื่นหนังสือถึง สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา โดยขอเอกสารการทำประชาคมที่อุทยานฯ อ้างว่าได้ทำแล้วตลอดจนยังยืนยันการคัดค้านการผนวก ซึ่งทางอุทยานฯ และ ทสจ. ยังไม่มีการตอบจดหมายกลับมาให้กับชาวบ้าน

ได้มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประวัติการเข้ามาอยู่และช่วงเวลาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมอหินขาว เพื่อเป็นการยืนยันสิทธิ ตามรายงานวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 พบว่าชาวบ้านได้เข้ามาอยู่บนภูแล่นคาบริเวณมอหินขาวก่อนปี 2507 และได้ขึ้นไปอยู่บนมอหินขาวตั้งแต่ปี 2500 (บางท่านว่าปี 2507) และเห็นว่าแนวทางที่คุยกันควรมี 2 แนว คือการแสดงจุดยืนที่ชัดเจน และการใกล้ชิดด้วยสันติวิธี

ล่าสุดเมื่อต้นเดือนเมษายน 2562 นายเดิมศักดิ์ น้อยนารายณ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาได้รับคำสั่งย้ายด่วนภายใน 24 ชั่วโมง เนื่องจากถูกตั้งข้อหาว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับปมการค้าไม้ผิดกฎหมาย โดยมีไม้ที่ผิดกฎหมายไว้ในเขตพื้นที่ส่วนตัว และมีต้นไม้ถูกตัดถูกเผาในเขตอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา

แนวทางการแก้ปัญหาในอนาคต

1. การยืนยันไม่ผนวก
2. การใกล้เคียงให้เกิดการจัดการบนความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ระหว่างชาวบ้าน ภาคีเครือข่ายและหน่วยงาน
3. การจัดตั้งเป็นป่าชุมชน (กำลังดำเนินการ อยู่ระหว่างขั้นตอนการจัดตั้ง)
4. อื่น ๆ

4.4 เกิดสิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

กิจกรรมปฏิบัติการที่นำไปสู่การเกิดสิทธิชุมชนมอหินขาวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย มีดังต่อไปนี้

4.4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน

4.4.1.1 กิจกรรมเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับมอหินขาว (ปลูกป่า) เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562 บริเวณโซนเลี้ยงสัตว์ จำนวนพันธุ์กล้าไม้ 600 ต้น มีหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานป่าไม้ จังหวัดชัยภูมิ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ร่วมกันปลูกต้นไม้ในครั้งนี้ พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาปลูกได้แก่ ต้นตะเคียน ต้นยาง ต้นขี้เหล็ก ต้นมะค่า เป็นต้น

กิจกรรมปลูกป่า มักทำเป็นประจำสืบเนื่องมานาน เป็นการฟื้นฟู รักษา อนุรักษ์ รวมไปถึงเพิ่มจำนวนต้นไม้ พื้นที่สีเขียวให้แก่ป่า เป็นแหล่งหาอยู่หากิน ของชาวบ้านและชุมชนที่อยู่รอบบริเวณมอหินขาว นอกจากนี้ยังรวมถึงคนนอกพื้นที่ที่ยังมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาวด้วยเช่นกัน

4.4.2 การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กับมอหินขาว

4.4.2.1 กิจกรรมแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำ อุบโภค เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

ในการแก้ไขปัญหาน้ำในการหาแหล่งน้ำ เพื่อนำมาใช้ในการอุปโภค อาทิเช่น น้ำในห้องน้ำ น้ำใช้ล้างจาน ล้างมือในส่วนของโรงแรม และบริการความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เบื้องต้นได้ประสานไปยังหน่วยงานในพื้นที่ แต่ไม่ได้รับการแก้ไข อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุที่ไม่สามารถให้บริการในจุดนี้ได้

ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านจึงหาแนวทางแก้ปัญหาเรื่องน้ำด้วยตัวเอง เพราะพื้นที่บริเวณมอหินขาว มีอ่างเก็บน้ำ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพียงแต่ต้องดำเนินการขุดดิน ผังท่อเท่านั้นเอง ด้วยงบประมาณที่ชาวบ้าน ชุมชนร่วมกันออกคนละเล็ก คนละน้อยในการจัดซื้ออุปกรณ์ อาศัยค่าแรงจากแรงงานตัวเอง ลองถูก ลองผิดอยู่หลายครั้ง แต่สุดท้ายก็สามารถแก้ปัญหาน้ำอุปโภคได้สำเร็จ สืบน้ำขึ้นจากอ่างเก็บน้ำมาพักไว้ที่ถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ได้สำเร็จ

4.4.2.2 กิจกรรมแก้ไขและพัฒนาห้องน้ำให้สะอาดและสะดวกกับนักท่องเที่ยว

ห้องน้ำ ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุกคน โดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากมาย ด้วยเหตุนี้จึงมีการปรับปรุง ซ่อมแซม รวมไปถึงการทำความสะดวก เพื่อรองรับอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้นำใช้ นำเข้า

ในส่วนของงบประมาณที่มีจำกัด แก้วไข ช่อมแซมได้เพียงเบื้องต้น เท่าที่จะทำได้เท่านั้น ช่อมแซม ปรับปรุงแบบค่อยเป็น ค่อยไป อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง แต่ ณ เวลานี้ ได้มีการจัดสรรงบประมาณบางส่วนจากทางจังหวัด มาปรับปรุง ช่อมแซมห้องน้ำให้มีสภาพดี สะอาด ใช้งานได้ดี สะดวกให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งกำลังดำเนินการซ่อมแซมอยู่ในขณะนี้

4.4.2.3 กิจกรรมพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โชนหิน 5 แห่ง หินโคลงช้าง นครกลาง หาว ดาบกายสิทธิ์ พื้นที่บริเวณดังกล่าว ยังไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยาน ฯ ยังคงเป็นพื้นที่ของชุมชน ชาวบ้านยังใช้ประโยชน์ร่วมกัน ช่วยกันดูแล รักษา ร่วมกันทำความสะอาด ไม่ปล่อยทิ้งให้เหี่ยวร้าง รวมไปถึงการตัดแต่งกิ่งไม้ ให้ดูสวยงาม สะอาด ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อน

4.4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิชุมชน

4.4.3.1 กิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์กับหัวหน้าอุทยานภูแลนคาคนใหม่ บนความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เป็นการเชื่อมสัมพันธ์มิตรอันดีระหว่างหัวหน้าอุทยานฯ และชาวบ้าน ชุมชน เป็นการทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในแนวทางเดียวกัน โดยทางหัวหน้าอุทยานฯ มีแนวคิดในการอยู่ร่วมกับชุมชน ชาวบ้าน อย่างสันติวิธี การเอื้อประโยชน์อันเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ชาวบ้าน ให้ได้รับประโยชน์ ข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ การดำเนินขั้นตอนในเรื่องของการผนวกมอหินขาว เป็นอุทยานฯ ตอบข้อสงสัยพร้อมหาแนวทางร่วมพร้อมทำประโยชน์ให้เกิดสูงสุดแก่พื้นที่ รวมไปถึงนักท่องเที่ยวและตัวชาวบ้าน ชุมชนเอง หัวหน้าอุทยานฯ ยังได้เสนอทางออกคือการทำ MOU เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ การออกแบบพื้นที่ และแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน เช่น ทางเข้าวัด พื้นที่ขายของ ฯลฯ

การพูดคุยในครั้งนี้ ชุมชน ชาวบ้าน นำประเด็นเนื้อหาที่ได้พูดคุย ไปปรึกษาหารือ เพื่อเป็นแผน แนวทางในการดำเนินต่อไป ตามสิทธิชุมชนที่ตนพึงมี

แต่ในการพูดคุยในครั้งนี้ ชาวบ้าน ชุมชนยังคงไม่มีความไว้วางใจ ว่าจะเป็นจริงอย่างที่หัวหน้าอุทยานฯ ได้พูดไว้ ยังคงยืนยันจะเดินหน้าในสิทธิของชุมชน ยังเชื่อมั่นในสิทธิที่ชุมชนจะได้รับ โดยไม่เชื่อ MOU เพราะเคยมีประสบการณ์โดยตรงกับตัวนักวิจัยเองที่ MOU ไม่เป็นจริง

4.4.3.2 กิจกรรมเวทีชุมชน

เป็นการคืนข้อมูลให้กับชุมชน ชาวบ้าน ในแผนการดำเนินงานที่ทางทีมวิจัยได้ดำเนินการมาตลอดระยะเวลาในการทำงานโครงการวิจัย โดยกิจกรรมในครั้งนี้มี ได้ประสานกับทีมที่ปรึกษา ภาคีเครือข่ายมาช่วยให้ความรู้ ตอบข้อสงสัย ชัก ถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเด็นชี้แนะแนวทางที่ทางชุมชน โดยมีภาคีเครือข่าย ได้แก่ สภาเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิจากอำเภอคอนสาร และนักวิชาการอิสระ โดยยกตัวอย่างพื้นที่ ทางอำเภอคอนสาร สามารถทำได้ทั้ง 3 แบบ

แบบที่ 1 ไม่เอาเลย (คัดค้านเหมือนเดิม)

แบบที่ 2 ผนวกแล้วทำ MOU ร่วมกัน

แบบที่ 3 พังข้อเสนอในการ MOU ก่อนก่อน ถ้าพอใจก็ให้ผนวก ถ้าไม่ดีก็คัดค้าน

ผลสรุปในเวที

จากการพูดคุยในครั้งนี้ มีบทสรุปการตัดสินใจและเหตุผล โดยนักวิจัยส่วนใหญ่ มีความรู้สึกยังไม่มั่นใจ กังวลอนาคต ค่าธรรมเนียมในการเข้า – ออก ส่วนร้านค้าไม่ยอมเสียเงินค่าเช่าสถานที่ ที่สำคัญ กลัวว่าหากเปลี่ยนหัวหน้าอุทยานฯ คนใหม่ เกรงจะไม่เหมือนเดิม โดยได้ร่วมกันลงมติในการลงคะแนนให้กับแต่ละข้อเสนอที่ได้เขียนไว้ในครั้งแรก คือ ข้อ 1 จำนวน 4 คน คือ เดินทางคัดค้านการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยาน ฯ ไม่ฟังข้อเสนอใดๆ เหตุผลเพราะในอดีตเคยมีหน่วยงานมาในลักษณะให้ความหวังกับชุมชน แต่เมื่อถึงเวลาไม่ทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับทางชาวบ้าน ชุมชน จึงเป็นเหตุให้ไม่ไว้วางใจหน่วยงาน ข้อ 2 จำนวน 1 คน คือ ให้ผนวกเป็นอุทยานฯ แล้วทำ MOU ร่วมกัน แต่หากข้อเสนอจากทางหน่วยงานไม่น่าสนใจ ไม่เป็นที่พอใจก็ไม่ขอทำ MOU ส่วนข้อที่ 3 จำนวน 1 คน คือ ไม่ผนวกมอหินขาว เป็นอุทยานฯ แต่ขอฟัง MOU ก่อน ถ้าพอใจก็รับฟัง ทำงานร่วมกับหน่วยงาน ชุมชนภาคีเครือข่าย

หลักการในการทำ MOU นั้น ต้องจริงใจ ตรงไป ตรงมา แอบแฝง มีความน่าเชื่อถือ เป็นหลักประกันให้กับชาวบ้าน

หลังจากนั้นมีการสรุปแผนงานที่จะดำเนินการในช่วงต่อไป คือ เวทีเปิดประเด็นแนวคิดพูดคุยแลกเปลี่ยน หาข้อเสนอและสรุปแนวทางร่วมกันในชุมชน โดยให้ทางทีมวิจัยประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากร ที่ปรึกษาโครงการเข้าร่วมในการให้ความรู้ แลกเปลี่ยนในครั้งนี้ ได้มีการกำหนดการในกิจกรรมร่วมไปถึงผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย พร้อมแจกประเด็นเนื้อหาที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยน กำหนดวันเวลา สถานที่ สั้นกิจกรรมในครั้งนี้

4.4.3.3 เวทีจัดตั้งป่าชุมชน

หลังจากที่ชุมชนได้ตัดสินใจที่จะจัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งชุมชนเห็นว่าการอยู่กับกฎหมายของป่าไม่ให้ประโยชน์กับชุมชนและการดูแลป่ามากกว่า จึงได้มีเวทีทำประชาคมเมื่อวันที่

5 พฤศจิกายน 2562 ณ ลานกิจกรรมมอหินขาว มีกลุ่มเป้าหมาย เป็นชาวบ้านและนักวิจัยรวม 19 คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ 2 คน โดยได้เชิญภาคีเครือข่ายมาให้ความรู้ และจัดกระบวนการให้

วิทยากรได้แจกเอกสารสำหรับยื่นเสนอต่อหน่วยงานกับการจัดตั้งโครงการป่าชุมชนแก่นักวิจัย เริ่มเปิดประเด็นในการจัดตั้งป่าชุมชน เป็นการให้ข้อมูล ระหว่างการจัดตั้งป่าชุมชนกับการเป็นอุทยาน ข้อดี ข้อเสีย เป็นอย่างไร เป็นเวทีแลกเปลี่ยนในการทำป่าชุมชน ประเด็น จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ หากต้องการทำป่าชุมชน ต้องทำอย่างไร

คณะทำงานป่าชุมชน จัดตั้งป่าชุมชนให้แล้วเสร็จ เพราะเคยมีการจัดตั้งป่าชุมชนมาแล้วเสร็จ เป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน โดยวันที่ 24 พฤศจิกายน 256 พระราชบัญญัติอุทยานฉบับใหม่ ส่วนนี้มีผลใช้บังคับสมบูรณ์ เหลือเวลา 23 วัน ถ้าเป็นไปได้ ควรให้แล้วเสร็จภายใน 7 วัน

นอกจากแผนยุทธศาสตร์ ในการรวมตัวของชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์ โดยยุทธศาสตร์และยุทธวิธี การจัดการป่ากับรัฐ หน่วยงาน กรณีทางเขตอำเภอคอนสารคัดค้านการผนวกเป็นรูปสำเร็จ ทำให้เพิ่มป่าชุมชนได้ 2 ป่า

แนวทางการคัดค้านการผนวกมอหินขาว เหตุผลคือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฉบับใหม่ ไม่มีช่องในเรื่องของการมีส่วนร่วมต่อพี่น้อง หากมีผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติจริง ๆ ก็ไม่สามารถอยู่ในป่าได้เช่นเดิม หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งโครงการป่าชุมชน ให้ชาวบ้าน ชุมชนลงชื่อร่วมขอจัดตั้งตั้งแต่ 50 คน ต่อพื้นที่ 1 ไร่

ป่าชุมชนต่อ 1 ป่า ในการตรวจสอบเห็นชอบหรือไม่ ต้องใช้ระยะเวลาถึง 300 วัน เป็นรูปธรรม เหตุผลที่ว่า ป่าชุมชน มีเป้าหมาย 5 ล้านไร่ ขยับไปการจัดการป่าเท่านั้น หากไม่เข้าหลักการ ตรงประเด็น การดำเนินการจะช้ามาก จัดตั้งป่าชุมชน การต่ออายุป่าชุมชน โดยป่าชุมชนจะต้องดำเนินการต่ออายุทุก ๆ 5 ปี เมื่อชุมชนจัดตั้งป่าชุมชนเป็นที่เรียบร้อย ทางหน่วยงาน ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีการจัดงบประมาณให้ทุกปี ใช้ในการดูแล อนุรักษ์ ป่า

เบื้องต้นในหมู่บ้านต้องมีการทำประชาคมเห็นชอบในการจัดตั้งเป็นป่าชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ลงนามเอกสาร แต่ถ้าในพื้นที่มีการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนเดียวกันหลายหมู่บ้าน ต้องให้ทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ลงนาม

อีกประเด็นที่สำคัญ คือ ต้องเจ้าหน้าที่ป่าโดยการเลือกของคนในชุมชน คือการประชาคมเห็นชอบ และให้เสนอทำเรื่องไปทางจังหวัดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ลงนามแต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากชาวบ้านเป็นคณะกรรมการดูแลป่าชุมชน

การมีส่วนร่วม อนุรักษ์ป่าชุมชนร่วมกัน บริเวณมอหินขาวจำนวนพื้นที่ 3,500 ไร่ เป็นพื้นที่เดิมทำไร่ ชุมชนไม่ได้อยู่ในพื้นที่แล้ว ลักษณะคล้ายกับป่าโล่ใหญ่ มีความลาดเอียง ลาดชันเกิน 35 ในส่วนที่ลาดชันไม่มากนักขัดกับตัวพรบ. เอง หน้าที่คณะกรรมการให้ตั้งคณะกรรมการแนบท้าย คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 20-30 ท่าน ตั้งเจ้าหน้าที่ด้วย ร่วมไปตั้งป่าอีก 6 ป่า หาแนวทางช่วย มีเหตุผลหนึ่งไม่ยอมป่าชุมชนมา 5-6 ปีแล้ว เป็นงานผู้ใหญ่บ้านเก่าคือจุดจบป่าชุมชน ท่านต้องเขียนเป็นรูปแบบหมู่บ้าน คณะกรรมการเห็นชอบเปลี่ยนผ่าน ท่านก็เขียนไว้ ไม่มอบภารกิจ กองทุน

ผลการดำเนินงาน มีการลงมติประชาคมเห็นด้วยในการจัดตั้งโครงการป่าชุมชน ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตั้งคำแคน บ้านน้ำเขียว บ้านซบสมบูรณ์ โดยร่วมลงประชาคมจำนวน 150 คน

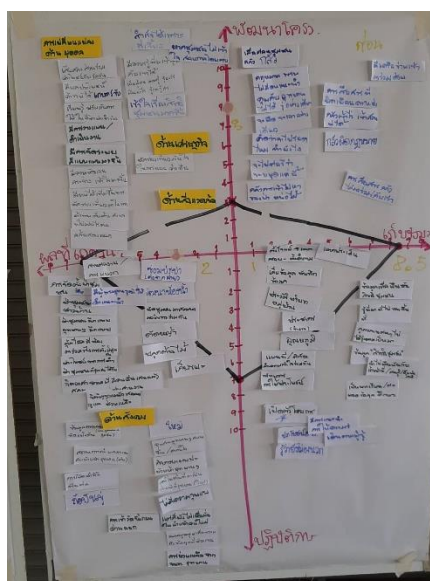
ได้เจ้าหน้าที่ป่าโดยการเสนอชื่อโดยชาวบ้าน 1 คน พร้อมกำลังดำเนินการเรื่องส่งไปยังจังหวัด เพื่อให้ผู้ว่าราชการลงนามแต่งตั้งในขั้นตอนต่อไป

คณะกรรมการดูแลป่า โดยเบื้องต้นมีกลุ่มอาสาสมัคร เสนอเป็นคณะกรรมการแล้ว 14 คน ซึ่งตามเกณฑ์คือมีตั้งแต่ 12 คนขึ้นไป ชื่อป่า “ป่าชุมชนมอหินขาว” ในส่วนของกฎระเบียบรายละเอียดในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์กำลังดำเนินการให้แล้วเสร็จ ก่อนวันที่ 24 พฤศจิกายน 2562 ตามที่ได้ประชุม

สรุปได้ว่า ทีมวิจัยได้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับหัวหน้าอุทยานคนใหม่ เพื่อหาทางคลี่คลายปัญหา มอหินขาว จากประสบการณ์ชาวบ้านการ MOU ไม่เคยเป็นจริง ดังนั้นชาวบ้านจึงหาทางออกด้วยการทำป่าชุมชน ซึ่งชาวบ้านเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าวและอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

4.4 สรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรายวัตถุประสงค์

การถอดบทเรียนในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2562 ของโครงการวิจัยทำให้พบการเปลี่ยนแปลงตามรายวัตถุประสงค์ดังนี้

ภาพที่ 13 : การถอดบทเรียนผลการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 14 – 15 : การถอดบทเรียนผลการดำเนินงานวิจัย

4.4.1 บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

กิจกรรมการเก็บข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อนี้ ได้แก่ การแตกกรอบเนื้อหาการวิจัย การมีเวทีชุมชนเปิดตัวโครงการและการสนทนากลุ่มเรื่องความเป็นมาและประวัติของชุมชน การสำรวจและจัดทำแผนที่ทางกายภาพร่วมกัน สนทนากลุ่มเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาว ประโยชน์จากการเก็บข้อมูลข้อนี้ ทำให้ทราบว่าชุมชนได้เข้ามาอยู่บริเวณมอหินขาวและพื้นที่โดยรอบ 3,500 ไร่ ตั้งแต่ปี 2507 จำนวน 63 ครอบครัว ซึ่งต่อมาได้ทยอยลงมาจากมอหินขาว

ข้อมูลนี้ทำให้ชุมชนรู้ที่มาที่ไปของตนเอง รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อลูกหลาน เป็นประโยชน์ในด้านการวิจัยต่อยอด ที่สำคัญเป็นการยืนยันสิทธิชุมชนเพราะได้เข้ามาใช้ประโยชน์ก่อนมติ ครม. 30 มิถุนายน 2541 นำไปยืนยันความถูกต้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

4.4.2 สถานการณ์ปัญหาหมิ่นขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการหมิ่นขาวอย่างมีส่วนร่วม

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้การสนทนากลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ และภาพถ่าย ข้อมูลเรื่องนี้เป็นประโยชน์ในการชี้แจงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านให้กับชาวบ้าน หน่วยงานและภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายว่า ชาวบ้านยังไม่มีโอกาสได้ทำความเข้าใจปัญหากับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาคนเก่า เนื่องจากสถานการณ์ค่อนข้างตึงเครียดจนไม่สามารถพูดคุยหาข้อสรุปเรื่องใดได้เลย

4.4.3 องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

นักวิจัยและชาวบ้านได้มีเวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนหมิ่นขาว จากเวทีเปิดตัวโครงการ ซึ่งพี่เลี้ยงได้ประสานนักวิชาการด้านสิทธิชุมชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และสภาเกษตรกรอำเภอคอนสาร มาให้ความรู้ มิใช่แค่นี้ ทีมวิจัยได้จัดเวทีย่อยหลายครั้ง ในการเชิญสภาเกษตรกรอำเภอคอนสารมาร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางสิทธิชุมชน

การเก็บข้อมูลเรื่องนี้ทำให้ชาวบ้านทราบขั้นตอนการผนวกอุทยานแห่งชาติว่ามีทั้งสิ้น 13 ขั้นตอน ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ยังทำไม่ครบทุกขั้นตอน กล่าวคือยังติดขั้นตอนสุดท้ายได้แก่การประกาศ ในเรื่องนี้มีกรณีความกัน 2 แบบระหว่างชาวบ้านและอุทยาน โดยการจัดการประชุมแบบที่อุทยานฯ ทำ ไม่ใช่การประชุมในความรู้สึกของชาวบ้าน ชาวบ้านจึงคัดค้านว่าเป็นการประชุมที่ไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้การเก็บข้อมูลนี้ ทำให้ชาวบ้านใช้ในการอ้างสิทธิชุมชน คือ

1. การประกาศผาหวนาคให้เป็นอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ปี 2550 หมิ่นขาวเป็นพื้นที่ ๆ ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายแต่แรก ไม่ควรอยู่ในเขตผนวกแต่แรก (ถูกต้องตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ)
2. หมิ่นขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่กันคั้น (คำสั่งเพิ่มพื้นที่ป่า - ป่าไม่ส่งพื้นที่ให้ อช.หมิ่นขาว ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ส่งมอบ)
3. ชุมชนได้เข้าไปอยู่ก่อนปี มติ ครม. 30 มิถุนายน 2541
4. หมิ่นขาวไม่ได้เป็นพื้นที่อ่อนไหวทางทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทางการได้มีการมาร์คจุดตั้งแต่ปี 2557 แล้ว ไม่มีหมิ่นขาว
5. ปี 2512 - ปัจจุบัน ชุมชนใช้พื้นที่มาโดยตลอด เช่น เก็บเห็ด เลี้ยงสัตว์

4.4.4 เกิดสิทธิชุมชนหมิ่นขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

สภาพปัญหาของชุมชนก่อนการวิจัย มีความกลัวเพราะการถูกขู่ห้ามไปเก็บเห็ด ห้ามไปหาหน่อไม้ ห้ามพัฒนาพื้นที่ เช่น การตัดหญ้า การเก็บขยะ โดยการกระทำได้กล่าวผิดกฎหมายสามารถเข้าคุกได้ มีแนวโน้มที่สื่อเรื่องความรุนแรง ช่วงระหว่างที่นักวิจัยดำเนินงานเก็บข้อมูล ปรากฏว่าหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาคนเก่าได้ถูกคำสั่งให้ย้ายด่วน และมีหัวหน้าอุทยานฯ คนใหม่เข้ามารับตำแหน่ง การดำเนินของหัวหน้าอุทยานคนใหม่ ซึ่งเน้นแนวทางสันติวิธี มีผลทำให้ข้อพิพาทต่าง ๆ ได้ยุติลง ชาวบ้านสามารถ

พูดคุยกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติท่านใหม่ได้อย่างสบายใจ ไม่มีความรุนแรงในพื้นที่ ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่เอง รวมทั้งได้รับการผ่อนปรนให้หาเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ได้ ชาวบ้านมีความสุขมากขึ้น

แม้ว่าการ MOU จะเป็นทางออกที่หัวหน้าอุทยานฯ ได้เสนอ แต่เนื่องจากชาวบ้านเคยมีประสบการณ์โดนหลอกให้ทำ MOU แต่ปัญหาทุกอย่างก็ยังคงเหมือนเดิม จึงไม่เห็นว่าการทำ MOU จะช่วยให้อะไรดีขึ้นมาได้

เมื่อนักวิจัยและชาวบ้านได้ศึกษาเรื่องป่าชุมชน ทำให้เห็นประโยชน์ จึงจะขอเลือกจัดการตนเองด้วยการทำป่าชุมชน เพราะจะทำให้พื้นที่และชาวบ้านไปอยู่ในกฎหมายของป่าไม้ จะเป็นการผ่อนคลายเป็นมากกว่าในทุกเรื่องโดยเฉพาะความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

บริบทชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรอบมอหินขาว ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สภาพทางชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ชาวบ้านยังคงยึดมั่นประเพณีที่ดั่งามของชุมชน สภาพทางเศรษฐกิจ หมู่บ้านวังคำแคน มีกลุ่มทางเศรษฐกิจอยู่หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มหน่อไม้อัดป๊อป กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มการท่องเที่ยว

สภาพทรัพยากรธรรมชาติ ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญของชุมชนคือ เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน คือลำห้วยทราย ห้วยอีบุต ห้วยวังน้ำเขียว ห้วยตาดไทร ชุมชนมีทางเลือกและแหล่งน้ำที่หลากหลายในการใช้ประโยชน์ มี “มอหินขาว” ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นหินยุคจูแรลลิก 195 ล้านปี ในเชิงหลักการถือได้ว่าเป็นสมบัติร่วมของชุมชน จึงเป็นเหตุผลให้ชุมชนมีสิทธิและโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้เอง ชาวบ้านเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้มารวมกันอยู่ที่นี่ ทำให้คนที่เคารพศรัทธา มีชีวิตอยู่รอด มีอยู่มีกิน มีรายได้ ด้วยความร่วมมือของอำเภอสถาบันที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ถูกประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน และถูกใช้เป็นถ่ายทำรายการภาพยนตร์

มีพื้นที่ป่าเต็งรัง 80 ไร่ บริเวณวัดป่าพรหมราชศรัทธาธรรม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในเชิงเป็นอาหารและสมุนไพร

ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน

ช่วงที่ 1 ช่วงบุกเบิก 2507-2523 ชาวบ้านประมาณ 63 ครอบครัวได้ทำการปักหลักอยู่อาศัย และใช้ประโยชน์ในการหาอยู่หากินบนพื้นที่มอหินขาวและโดยรอบ 3,500 ไร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507

ช่วงที่ 2 ช่วงทยอยลงมาจากมอหินขาว 2523-2542 จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลพยายามสลายกำลังของคอมมิวนิสต์ที่เข้าป่าทั่วประเทศ ได้ขอให้ชาวบ้านย้ายลงมาจากมอหินขาว ลงมาหมด ปี 2542

ช่วงที่ 3 การกันเขตพื้นที่สาธารณะ 3,500 ไร่ 2542-2557 สามารถใช้ประโยชน์จากมอหินขาว แม้ไม่ได้เป็นพื้นที่อาศัย

ช่วงที่ 4 การประกาศผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติ 2557-ปัจจุบัน

ด้านพื้นที่การเก็บหาอาหารของชุมชนอยู่ 2 จุดใหญ่ๆ คือ

โซนที่ 1 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน

มีเนื้อที่ประมาณ 1.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 925 ไร่ อยู่บนภูแล่นคาติดสัน ด้านตะวันตก (ไม่ถึงมอหินขาว)

โซนที่ 2 พื้นที่เก็บหาอาหารของชุมชน

เป็นเขตต่อเนื่องจากโซนที่ 1 พื้นที่หาอยู่หากินบริเวณหน้าผา อยู่ฝั่งหน้าผาลงไปถึงตีนเขาด้านล่างทิศตะวันตก คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 562.103225 ไร่

การใช้ประโยชน์จากมอหินขาวในเชิงคุณค่าและมูลค่า

จำนวนอาชีพที่เกิดขึ้นมี 6 อาชีพ ได้แก่ อาชีพขายของในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเก็บดอกหญ้า แปรรูปทำไม้กวาด ด้านการเก็บหน่อไม้ ด้านการเก็บเห็ด การเลี้ยงสัตว์ การเก็บกลอย จำนวนครอบครัวที่ใช้ประโยชน์ประมาณปีละ 499 ครอบครัว มูลค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากมอหินขาวประมาณปีละ 46,427,600 บาท

สถานการณ์ปัญหามอหินขาว ผลกระทบ และบทเรียนการบริหารจัดการมอหินขาวอย่างมีส่วนร่วม ความตึงเครียดและความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านและอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดข้อขัดแย้งมาโดยตลอด ซึ่งสาเหตุมาจากความต้องการในการผนวก แต่ยังไม่สามารถทำได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากเกิดการร้องเรียนคัดค้านมาโดยตลอด โดยเฉพาะการประชาคมที่อ้างว่าได้ทำถูกต้องแต่ชาวบ้านบอกว่ายังไม่ได้ทำประชาคม

สถานการณ์ปัญหามอหินขาว ยังไม่ทราบว่าหาทางคลี่คลายได้อย่างไร แต่เมื่อหัวหน้าอุทยานแห่งชาติคนใหม่ได้เข้ามาทำงาน โดยยึดหลักสันติวิธีในการดำเนินงาน ปัญหาความตึงเครียดก็ลดลงไปแทบไม่มี

องค์ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ชาวบ้านหลังจากที่ได้มีการเปรียบเทียบกฎหมายอุทยานและกฎหมายป่าไม้ สรุปว่าไม่ขอผนวก เนื่องจากวิถีชีวิตชุมชนที่ยังต้องหาอาหาร หาอยู่หากินกับพื้นที่นี้ และเนื่องจากแผนที่มีการผนวกไม่ชัดเจน ยังไม่ได้มีการประชาคมให้ชาวบ้านรับทราบ ที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์กับอุทยานแห่งชาติไม่ดีนัก มีข้อขัดแย้ง ข้อสงสัย ในความรู้สึกต่อกันในทางที่ไม่สู้ดีนัก ความขัดแย้งที่สำคัญคืออุทยานฯ อ้างว่าได้ทำประชาคมแล้วแต่ชาวบ้านบอกว่ายังไม่ได้ทำ ซึ่งชาวบ้านได้คัดค้านประเด็นนี้มาโดยตลอด

สิทธิชุมชนของชาวบ้านที่สามารถอ้างสิทธิ์ได้ คือ

1. การประกาศผาห้วยนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ปี 2550 มอหินขาวเป็นพื้นที่ ๆ ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายแต่แรก ไม่ควรอยู่ในเขตผนวกแต่แรก (ถูกต้องตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ)
2. มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่กันคั่น (คำสั่งเพิ่มพื้นที่ป่า – ป่าไม้สงพื้นที่ให้ อ.มอหินขาวไม่ได้อยู่ในพื้นที่สงมอบ)
3. ชุมชนได้เข้าไปอยู่ก่อนปี มติ ครม. 30 มิถุนายน 2541
4. มอหินขาวไม่ได้เป็นพื้นที่อ่อนไหวทางทรัพยากรธรรมชาติ (เขามาร์คจุดตั้งแต่ปี 2557)
5. ปี 2512 – ปัจจุบัน ชุมชนใช้พื้นที่มาโดยตลอด เช่น เก็บเห็ด เลี้ยงสัตว์

สิทธิชุมชนมอหินขาว กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย ทางออกมอหินขาวเรื่องการทำ MOU พัฒนาพื้นที่ร่วมกับอุทยาน ชาวบ้านปฏิเสธ เนื่องจากประสบการณ์ชาวบ้านการ MOU ไม่เคยเป็นจริง ชาวบ้านจึงหาทางออกด้วยการทำป่าชุมชนในที่ประชุมประชาคมระดับ 3 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อยู่ระหว่างดำเนินการ

5.2 องค์ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัย

5.2.1 พระราชบัญญัติ

ได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ศึกษา หาความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ โดยที่ชุมชนรู้ถึงสิทธิชุมชน อันพึงมี พึ่งได้รับ รู้ถึงการดำเนินการ 13 ขั้นตอน ได้เรียนรู้สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ สามารถทำงานพัฒนาพื้นที่ร่วมกับทางอุทยานฯ ได้อย่างสบายใจ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาทิเช่น การตั้งร้านค้า การตัดหญ้า ตกแต่งกิ่งไม้ รวมไปถึงขนาน้ำเพื่อมาใช้ในการอุปโภค ในสถานการณ์ที่ไม่มีน้ำใช้เพียงพอ

5.2.2 กฎหมายป่าชุมชน

เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ให้คงอยู่กับชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ดูแล รักษา อนุรักษ์ ปั่นฟู ปกป้องผืนป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งหาอยู่หากินของชาวบ้านและชุมชน เข้าใจในกระบวนการกฎหมายว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้ การจัดตั้ง ขั้นตอน การดำเนินการ โดยมีความรู้ในเรื่องการจัดตั้งป่าชุมชน ไม่ขัดต่อข้อกำหนด

5.2.3 กฎหมายอุทยานแห่งชาติ

ได้เรียนรู้ เปรียบเทียบข้อกำหนด ระหว่างกฎหมายป่าชุมชน กับกฎหมายอุทยานฯ ในด้านต่าง ๆ อันเนื่องจากข้อกำหนดในแต่ละบทจะมีผลบังคับ หรือควบคุมไม่เหมือนกัน การศึกษาในข้อกำหนดอุทยานฯ ข้อควรระวังที่พึงระวังในการทำผิดข้อกำหนด การละเว้น หรือข้อยกเว้น บทเฉพาะกาล

5.2.4 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่า

จากการหาข้อมูล สืบค้น พร้อมสรุปข้อมูลร่วมกัน พบว่ามูลค่าที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (ของป่า) สามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลแก่ชาวบ้าน ชุมชน ที่มาหาผลประโยชน์ บริเวณมอหินขาว อันได้แก่ เห็ด หน่อไม้ กลอย ไม้กวาด แต่ละฤดูกาลสร้างผลผลิตให้กับชาวบ้าน ชุมชนได้อย่างมากมาย ทั้งคนในพื้นที่ นอกพื้นที่ แต่จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการหาอยู่หากิน แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนระลึก คือ การปลูกป่าทดแทน

5.2.5 การแปรรูปผลิตภัณฑ์

ได้เรียนรู้จากการเก็บข้อมูลทรัพยากร การเก็บรักษา การถนอมอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีกินตลอดปี จากเวทีการเก็บข้อมูลคุณค่าและมูลค่าของทรัพยากรมอหินขาว

5.2.5 ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้น

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจ การวางแผนเก็บข้อมูลแต่กรอบเนื้อหาการวิจัย การเก็บข้อมูล และที่สำคัญคือพี่เลี้ยง ที่ได้ช่วยประสานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รับข้อมูลความรู้ รวมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักวิจัย

5.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

หลังจากจบโครงการวิจัย สหิทธิชุมชนมอหินขาวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน

5.3.1 ระดับบุคคล

บัณฑิต เกิดความเสียสละ การมีส่วนร่วม การทำประโยชน์กับชุมชน ชาวบ้าน

วาสนา เกิดการเรียนรู้ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีการจัดระบบ การวางแผน มีแบบแผนชัดเจน

แม่จันทน์ มีความรู้ที่จะแลกเปลี่ยนพร้อมให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน มั่นใจในข้อมูลที่มี ทำให้เรามีเกียรติมีศักดิ์ศรี พูดแล้วมีคนฟัง

ชาวบ้านคนอื่น ๆ กล้าแสดงออกมากขึ้น

5.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้านเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวมั่นใจ ในการค้างคืน กางเตนท์ มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปลูกป่าเพิ่มเติม มีการดูแลพื้นที่ ตัดหญ้า เก็บขยะ เกิดการประชาม เพื่อจัดตั้งป่าชุมชน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ด้านสังคม

- เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุขมากขึ้น ได้รับความช่วยเหลือจากอุทยานเช่นเรื่องน้ำ เรื่องการต่อท่อน้ำมาใช้ ไม่ถูกขู่ ไม่มีความตึงเครียด
- มีความรู้ด้านสิทธิชุมชน ทำให้มีคนฟังชาวบ้านมากขึ้น รู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- สิทธิชุมชนได้รับการยืนยันเพราะได้เข้ามาใช้ประโยชน์ก่อนมติ ครม. 30 มิถุนายน 2541
- กิจกรรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงได้แก่ การเปิดตัวโครงการ การพูดการจกกันให้ข้อมูลซึ่งกันและกันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสามัคคี เวทีประชามป่าชุมชน

5.4 ปัญหาและอุปสรรค

ในช่วงการดำเนินการโครงการในช่วงแรก ชาวบ้าน ชุมชนไม่ค่อยสนใจ ไม่เข้าร่วม เพราะเชื่อว่าทางอุทยานฯได้ผนวกมอหินขาวเป็นอุทยานเรียบร้อยแล้ว จากข้อมูลที่ได้ยินต่อ ๆ กันมา ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจและมองที่มอหินขาวจะทำโครงการวิจัยต่อไป เพื่ออะไร เกิดประโยชน์อะไร เพราะเชื่อว่าการคัดค้านการผนวกมอหินขาวเป็นอุทยาน ไม่เป็นผล ถึงอย่างไรสุดท้ายก็ต้องไปเป็นพื้นที่อุทยานอยู่ดี

5.5 ข้อเสนอแนะ

- หาแนวทางในการรวมกลุ่ม ไม่แตกแยก ทำงานร่วมกัน
- ทำป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในการบอกเส้นทางตามจุดต่าง ๆ
- การขับรถในกลุ่มนักท่องเที่ยว ควรเพิ่มความระมัดระวังในการขับขี่ ระวังเด็กและคนในชุมชน

- วางแผนงานในการเพาะพันธุ์กล้าไม้เอง
- มีข้อเสนอแนะในการจัดทำป่าชุมชนกรณีสำเร็จและไม่สำเร็จ

กรณีสำเร็จ ทางชุมชนจะจัดทำแผนงานด้านต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานและภาคีเครือข่าย ในด้านการท่องเที่ยว ด้านการดูแลฟื้นฟูป่า

กรณีที่ไม่สำเร็จ ทางชุมชนจะขอต่อรองให้ชุมชนได้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป

- การดำเนินการจัดตั้งเป็นป่าชุมชนมอหินขาว อยู่ในขั้นตอนดำเนินการ โดยทางชุมชนได้จับพิกัด ปักหมุด พื้นที่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เหลือเพียงขั้นตอนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งป่าชุมชน ดำเนินการอนุมัติต่อไป

บรรณานุกรม

กมล สุดประเสริฐ (2540). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กระทรวงศึกษาธิการ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน : วันที่ค้นข้อมูล 29 พฤศจิกายน 2561 เข้าถึงได้จาก www.salforest.com

ขนิษฐา กาญจนรังสี (2544). แนวคิดการวิจัยและการพัฒนาวิธีการและเทคนิคของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: วันที่ค้นข้อมูล 29 พฤศจิกายน 2561 เข้าถึงได้จาก <http://www.rajabhat.ac.th/>

สุรางค์ จันทวานิช (2543). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง. วันที่ค้นข้อมูล 29 พฤศจิกายน 2561 เข้าถึงได้จาก www.eto.ku.ac.th

อลิศรา ชูชาติ และคณะ (2538). เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน

ภาคผนวก

ตารางเก็บข้อมูล

แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมอหินขาว ก่อนการผนวก ในปี 2556 เรื่อง

- ปริมาณและมูลค่าของเห็ด หน่อไม้ ต้นไม้กวาด และการเลี้ยงสัตว์
- หมายเหตุ กรุณาตอบด้วยความซื่อสัตย์

1. ผู้ให้ข้อมูลมีกี่คน ใครบ้าง อยู่ที่ไหนบ้าง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	เบอร์โทร

2. เห็ด

หมู่บ้านแรกชื่อ.....
 จำนวนประชากรที่อยู่จริงในปี 2556 จำนวน คน
 เห็ดอะไรบ้างที่ได้จากป่า.....
 บริเวณที่เก็บ
 จำนวนคนที่ไม่เก็บเห็ด.....
 แบ่งเป็นเซียน.....คน เก็บได้วันละ.....กก.
 แบ่งเป็นคนทั่วไปเก็บ.....คน เก็บได้วันละ.....กก.
 รวมจำนวน.....กก.ต่อวัน ฤดูกาลหนึ่งมี.....วัน
 รวมทั้งสิ้น.....กก. เป็นเงิน.....บาท

3. หน่อไม้

หมู่บ้านแรกชื่อ.....
 จำนวนประชากรที่อยู่จริงในปี 2556 จำนวน คน
 บริเวณที่เก็บ
 จำนวนคนที่ไม่เก็บหน่อไม้.....
 แบ่งเป็นเซียน.....คน เก็บได้ปีละ.....ปี๊บ
 แบ่งเป็นคนทั่วไปเก็บ.....คน เก็บได้ปีละ.....ปี๊บ
 รวมจำนวน.....คน จำนวน.....ปี๊บต่อ 1 ปี เป็นเงิน.....บาท
 หมายเหตุปี๊บละ.....กก.

4. ไม้กวาด

หมู่บ้านแรกชื่อ.....

จำนวนประชากรที่อยู่จริงในปี 2556 จำนวน คน

บริเวณที่เก็บ

จำนวนคนที่ไม่เก็บไม้กวาด.....116 ครั้วเรือน.....ทำช่วงเดือน.....

แบ่งเป็นเขียน.....ครั้วเรือน นำไปทำไม้กวาดได้ปีละ..... อัน

5. วั

หมู่บ้านแรกชื่อ.....

จำนวนประชากรที่อยู่จริงในปี 2556 จำนวน คน

บริเวณที่เลี้ยง.....

จำนวนคนที่เลี้ยง.....

หมู่บ้าน.....

	ชื่อ	เลี้ยงวัว		เลี้ยงควาย	
		จำนวน (ตัว)	มูลค่า	จำนวน (ตัว)	มูลค่า
2					
3					
4					
5					
6					

เห็ด

	ม.1	ม.9	ม.5	ม.	รวม
จำนวน ประชากรปี 2556					
คิดเฉพาะคนที่อยู่ในช่วงฤดูฝน ประมาณ					
จำนวนคนที่ไปเก็บเห็ดคิดเป็น กิโลกรัมของประชากร ทั้งหมด					
เห็ดอะไรบ้าง					
บริเวณที่เก็บ (พิกัด)					
เขียนเก็บเห็ด (คน)					
จำนวนน้ำหนักที่เขียนเก็บ (กิโล กรัม) ๗ กิโลกรัม เก็บ เดือนละกี่ครั้ง)					
คนทั่วไปในหมู่บ้านที่มาเก็บ เห็ด (กิโลกรัม ๗ กิโลกรัม เก็บเดือนละกี่ครั้ง)					
จำนวนน้ำหนักที่คนในหมู่บ้าน เก็บ (กิโลกรัม ๗ กิโลกรัม เก็บเดือนละกี่ครั้ง)					
คนนอกหมู่บ้าน ก็ค้นรถ ต่อวัน					
ค้นรถละกี่ กก.เห็ด (เก็บเดือน ละกี่ครั้ง)					

คณะกรรมการเครือข่ายคนรักหม้อหินขาว

1. นายเจริญ เจสันเทียะ	ประธาน
2. นายวีรยุทธ เสนผาบ	รองประธาน
3. นางสาวน้ำอ้อย อาชนะชัย	บ้านเก่าย่าดี
4. นางสาวสนา ศรียอดแสง	ประชาสัมพันธ์
5. นางสุมิตรา แกมชัยภูมิ	บ้านท่ามะไฟหวาน
6. นางเฉลิม นามมงคล	บ้านท่ามะไฟหวาน
7. นายสังเวียน พฤษมาศ	บ้านเก่าย่าดี
8. นางพจพร ฉิมสันเทียะ	บ้านหนองฉนวน เหมัญญิก
9. นายสมหมาย ฉิมสันเทียะ	
10. นายเป็ก กองกลาง	บ้านตั้ง
11. นายสนั่น นามโพธิ์	บ้านแหล่ออนซอน
12. นางเตือนใจ บุญทะระ	บ้านท่ามะไฟหวาน
13. นางนิตยา จันทร์คำภา	บ้านวังน้ำเขียว บัญชี
14. นางสาวอุลัย เทือกอุด	บ้านวังน้ำเขียว
15. นางสาวสันหทัย เกาะกลาง	บ้านตั้ง เลขา
16. นางสมหวัง จันทร์คำภา	บ้านวังน้ำเขียว
17. นายพาดล พิพิธกุล	บ้านหนองนาแซง
18. นายอัมพน พุทธมาศ	บ้านเก่าย่าดี
19. นางสาวธัญรัตน์ พลวัตยงพงศ์	บ้านเก่าย่าดี
20. นายธีรศักดิ์ มีสูงเนิน	บ้านเก่าย่าดี
21. นายวิรัตน์ โคกสีนอก	บ้านตั้ง
22. นางสุนันทา โรจน์เรืองไร	บ้านท่ามะไฟหวาน
23. นายสวัสดิ์ สวามีชัย	บ้านตั้ง
24. นายล้นทม ศูนย์สันเทียะ	บ้านคำแคน
25. นายห่าน ชำนาญ	บ้านคำแคน
26. นายฉัตรชัย โรจน์เรืองไร	บ้านท่ามะไฟหวาน
27. นางสาวจำนง เนียมขุนทด	บ้านคำแคน รองประธาน
28. นายเอี่ยม	บ้านวังน้ำเขียว

ผู้ร่วมประสานงาน ข้อมูลต่าง ๆ

1. คุณฉัตรชัย เบอร์โทร 085-6135321
2. พ่อเจริญ เบอร์โทร 082-9893242
3. พ่อล้นทม เบอร์โทร 086-2440978
4. นายก่น้ำอ้อย เบอร์โทร 086-0971012
5. คุณวีรยุทธ เบอร์โทร 088-1156179
6. คุณณัฐวุฒิ เบอร์โทร 098-0965897
7. อาจารย์วรวิทย์ เบอร์โทร 063-2101166
8. คุณต๋องใจ เบอร์โทร 084-3614252
9. คุณสันหทัย เบอร์โทร 094-2684344

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการ : นายเจริญ เจสันเทียะ

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 53 หมู่ 9 ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

อาชีพ : ค้าขาย

โทรศัพท์มือถือ : 093-8521257

ทีมวิจัย

- 1.นางสาวจ้านง เนียมขุนทด บ้านเลขที่ 160 ม.9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ ค้าขาย เกษตรกร โทร.
- 2.นางสาวสุพรรณ ประยูรคำ บ้านเลขที่ 232 ม.1 ตำบลหนองไผ่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ ค้าขาย โทร.063-9699757
- 3.นางสาวอุลย์ เทือกอูด บ้านเลขที่ 153/1 ม.5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.-
- 4.นางสาวนิตยา จันทรคำภา บ้านเลขที่ 47/1 ม.5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกรโทร.-
- 5.นายโรจน์ ขาติประโดน บ้านเลขที่ 153/1 ม.5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.-
- 6.นางสาวสันต์หทัย เกาะกลาง บ้านเลขที่ 411 ม.1 ตำบลชัยสืทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
- 7.นายหง่าน ชำนาญ บ้านเลขที่ 209 ม.9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
8. นายวิรัตน์ โคกสีนอก บ้านเลขที่ 268 ม.9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
9. นายวิเชียร จันทรคำภา บ้านเลขที่ 47 ม.5 9 ตำบล ท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
10. นางแสงจันทร์ ไทยนอก บ้านเลขที่ 158 ม.1 ตำบลชัยสืทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
11. นางสาววาสนา เดชบุรีมย์ บ้านเลขที่ 273 ม.2 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
12. นายนาทภูมิ ไกรมะเริง บ้านเลขที่ 273 ม.2 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
13. นายสมพงษ์ ดิเรกศรี บ้านเลขที่ 87 ม.5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร.
14. นางสมหวัง จันทรคำภา บ้านเลขที่ 47 ม.5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร โทร

15. นางสาว ดิเรกศรี บ้านเลขที่ 87 ม. 5 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร
โทร.
16. นายบัญญัติ ผิดพันธ์ บ้านเลขที่ 411 ม. 5 ตำบล ท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร
โทร.
17. นางขุน เกาะกลาง บ้านเลขที่ 243 ม. 1 ตำบล ชัยสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร
โทร.
18. นางเบญภา ธนบุญลือ บ้านเลขที่ ม.2 ตำบล ชัยสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ เกษตรกร
โทร.
19. นางสาว ปวีณา อินทร์วิเศษ บ้านเลขที่ 349 ม.1 ตำบล ชัยสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อาชีพ
เกษตรกร โทร